

دستور العمل اجرایی

مدارس مروج سلامت در جمهوری اسلامی ایران

Health Promoting School (HPS)

سال تحصیلی ۹۱-۹۰

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشتی
دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس
اداره سلامت نوجوانان، جوانان و مدارس

وزارت آموزش و پرورش
مرکز تربیت بدنی و سلامت
معاونت سلامت

سازمان نوسازی توسعه و تجهیز مدارس کشور

فهرست مطالب

دستورالعمل اجرایی مدارس مروج سلامت در جمهوری اسلامی ایران

٤ .....پیشگفتار

٦ .....مقدمه

٧.....رسالت ، تعریف ، فواید مدرسه مروج سلامت

٨ .....اهداف ، هدف کلی، اهداف اختصاصی

٩.....چگونه مدرسه مروج سلامت داشته باشیم

١٠.....موارد اثر بخش در برنامه مدارس مروج سلامت

١٢.....مدارک و مستندات لازم در مدارسه مروج سلامت

١٣.....دستورات اجرایی

١٤.....تعهدات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

١٤.....تعهدات وزارت آموزش و پرورش

١٥.....ساختار، گردش کار و وظایف کمیته های مدارس مروج سلامت

١٥. .....سطح ملی

١٧.....سطح استانی

١٩.....سطح شهرستان

٢٠.....سطح مدرسه

٢٣.....فرآیند ارزیابی و اعطای ستاره به مدارس

٢٥.....قوانین و مقررات مالی، بودجه

٢٦.....چک لیست ها

٢٦..... چک لیست ممیزی داخلی

٢٩.....دستورالعمل تکمیل چک لیست ممیزی داخلی

٣٥ .....چک لیست های ممیزی خارجی

٤٤.....دستورالعمل تکمیل چک لیست های ممیزی خارجی

٥٣.....کد دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی

٥٤.....نمودار سیاستگذاری، اجرا، ممیزی و نظارت بر برنامه مدارس مروج سلامت

٥٥.....پیوست ها

مدارس مروج در جمهوری اسلامی ایران

٨٧..... انتخاب موضوعات مهم

٩٢.....روش های یادگیری و آموزش

٩٨.....سلامت در برنامه درسی

پیشگفتار

در راستای اجرای موفق آمیز برنامه کشوری " استقرار و نگهداری سیستم مدیریت سلامت (HSE) در مدارس و رتبه بندی و اعطای ستاره به مدارس کشور " و با بررسی و بومی کردن نظام مدارس مروج سلامت (HPS) اکنون به منظور بهره گیری بهتر و ورود سایر بخش های سلامت به این برنامه با ادغام این دو برنامه،امیدواریم شاهد هر چه بیشتر و بهتر بهره وری و ارتقای سطح سلامت در مدارس کشور باشیم، در این راستا باید به این نکته اشاره شود که برنامه مدرسه مروج سلامت یک حرکت جهانی است که منشاء و مبداء آن ابتکار و برنامه" سلامت برای همه تا سال ۲۰۰۰" سازمان جهانی بهداشت که در سال ۱۹۷۸ اعلام شده بود است. این برنامه در سال ۱۹۹۰ با برنامه" آموزش برای همه" یونسکو پیوند یافت. درسال ۲۰۰۱ میلادی سازمان جهانی بهداشت در تعاملی چند جانبه با دست اندرکاران بین اللملی ذینفع، برنامه مراقبت مدرسه محور را آغاز نمود. هدف عمده ی این نظام مراقبت، روزآمد نمودن اطلاعات سلامت در دانش آموزان، والدین وکارکنان مدارس بود .

در دسامبر ۲۰۰۵ میلادی نشست مشورتی در مورد مدارس مروج سلامت در منطقه مدیترانه شرقی (EMRO) برگزار گردید، در این نشست کارشناسان حوزه سلامت مدارس و سایر مدیران مرتبط از کشورهای منطقه مدیترانه شرقی شرکت داشته و با تبادل تجربیات در مورد ارتقای سلامت در مدارس در بین کشورها ودستیابی به بهترین رویکرد در زمینه طراحی شبکه مدارس مروج سلامت بحث و تبادل نظر نمودند. یکی از مهمترین ابعادی که در این اجلاس مورد بحث قرار گرفت، آموزش سلامت در مدارس بود. برنامه مدارس مروج سلامت در سطح منطقه مدیترانه شرقی علاوه بر اینکه ابزار مناسبی برای یافتن اولویت ها، تثبیت برنامه ها و تامین منابع کافی برای برنامه های نوجوانان، جوانان و مدارس می باشد، امکان تبادل نظریات را بین کشورهای مختلف جهان فراهم کرده و شرایط مناسبی را برای رقابت در بین

کشورهای منطقه بوجود می آورد. این مدارس روند تغییرات رفتارهای مخاطره آمیز سلامت را زیر نظر داشته و بررسی می کنند. این رفتارها در منطقه شامل: عادت های غلط غذایی، عدم رعایت بهداشت فردی، مخاطرات سلامت روان، بی تحرکی، رفتارهای جنسی مخاطره آمیز، سوء مصرف مواد و الکل، مصرف دخانیات و خشونت می باشد. این برنامه ابعاد وسیعی از سلامت در محیط‌های آموزشی را در برگرفته و تمامی جنبه‌ها از جمله محیط مدرسه، والدین و اولیاء، سلامت جسمی، سلامت روانی و سلامت اجتماعی و معنوی دانش آموزان را شامل می‌شود. هم اکنون این برنامه به صورت پایلوت در جمهوری اسلامی ایران با همکاری وزارت آموزش و پرورش و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سطح کشور آغاز شده و طی تفاهم نامه‌ای، روند توسعه آن شتاب بیشتری به خود گرفته است. این مجموعه با عنوان دستورالعمل اجرایی مدارس مروج سلامت نیز حاصل این تفاهم نامه و همکاری است که برای اجرای بهتر برنامه در اختیار همکاران قرار می گیرد

دکتر محمد اسماعیل مطلق
مدیر کل سلامت جمعیت ، خانواده و مدارس

مقدمه

امروزه تامین سلامت مردم یکی از چالش های عمده کشورها است. تغییر در شیوه زندگی و نابودی محیط زیست همه را تحت تاثیر قرار داده است. بیماری هایی مانند سرطان، بیماری های قلبی، دیابت و ایدز در حال افزایش هستند. بسیاری از این بیماری ها و اختلالات از طریق آموزش، ارتقاء سلامت و اقدام های حمایتی قابل پیشگیری است. کودکان و نوجوانانی که با آموزش کافی، رژیم غذایی متعادل، مکان سالم و امن برای بازی و تمرین و حمایت عاطفی برای رشد شخصیتی، تکامل می یابند برای مواجه با چالش های آینده زندگی آماده ترهستند. یک جوان آگاه و مطلع، عزت نفس بالایی دارد. این جوان از سیگار، مواد مخدر و الکل دوری می جوید و توانایی حل مسئله در شرایط دشوار زندگی را دارا می باشد. ضروری است تا اطمینان حاصل شود که کودکان فرصت و حمایت کافی برای پرورش رفتار سالم در محیط های حامی سلامت را دارند.

دانش آموزانی که شیوه زندگی سالم را می آموزند به احتمال زیاد در طول زندگی خود به آن پایبند خواهند بود. این تمام آن چیزی است که در مدارس مروج سلامت باید به آن توجه کرد" توانمند شدن و قابلیت تصمیم گیری و انتخاب".

رسالت

مدیریت سلامت محور در زمینه ارایه خدمت به نوجوانان و جوانان در راستای ارتقای کیفیت زندگی این گروه سنی با تاکید بر اقدامات پیشگیرانه منطبق با فرهنگ جامعه و متناسب با جنسیت مورد نظر و مشارکت همه‌جانبه ایشان رسالت مدارس مروج سلامت می باشد. وظیفه اصلی ما ارایه استانداردهایی‌ست که در تعامل با همه نهادهای متولی این گروه به دست می‌آید وبرای هماهنگ‌سازی خدمات قابل ارایه در نظام سلامت برای این گروه مخاطب به طور مستمر پایش خواهد شد.

تعریف

HPS به منزله یک نظام برای ارتقای سلامت است که با مشارکت فعالانه اولیاء، مربیان و دانش‌آموزان و با رویکرد توانمند سازی دانش‌آموزان در زمینه مراقبت از خود، فرهنگ خود مراقبتی (Selfcare) و آموزش همسانان و همسالان، منجر به افزایش ظرفیت‌ها و توانمندسازی مردم در مورد سالم زندگی کردن، سالم کارکردن و آموزش با کیفیت خواهد شد.

فواید مدرسه مروج سلامت

پیام روشن مدرسه مروج سلامت این است که:

- اعتماد به نفس، عزت نفس، ارتباطات و مهارت های ارتباطی برای رفاه و سلامت روانی حیاتی هستند.
- توانمند سازی دانش آموزان جهت اتخاذ تصمیم گیری ها ی مهم در سلامت ضروری است.
- تشویق دانش آموزان به ورود در تصمیم گیری ها بسیار مهم است.
- زمینه یادگیری و تجربه در مدرسه دانش آموزان را برای دستیابی به سلامت کامل ایجاد می کند.
- به احتمال زیاد رفتارهای بهداشتی و ارزش های کسب شده در دوران کودکی و نو جوانی در طول زندگی ادامه پیدا می کند.

اهداف

هدف کلی :

ترویج و استقرار مفاهیم ارتقای سلامت در بین دانش‌آموزان مدارس کشور از طریق استقرار نظام مدارس مروج سلامت

اهداف اختصاصی :

۱. توانمند سازی دانش‌آموزان، پرسنل، اولیاء و مربیان در زمینه مفاهیم ارتقای سلامت نوجوانان و جوانان و ساختار مدارس مروج سلامت

۲. ارائه خدمات سلامت در یک مجموعه ادغام یافته وارتقای شاخص‌های آن در سطح کلیه مدارس کشور

۳. طراحی سیستم گردآوری دادها به منظور پایش، برنامه‌ریزی، ارزشیابی و رتبه بندی مدارس مروج سلامت در سطوح ملی و منطقه‌ای

٤. بهبود وضعیت بیماریابی و درمان دانش‌آموزان مبتلا به اختلالات و مشکلات سلامتی

۵. بهبود الگوهای تغذیه ای دانش‌آموزان

٦. پیشگیری از رفتارهای مخاطره‌آمیز سلامت در دانش‌آموزان

۷. بهبود شرایط فیزیکی و بهداشت محیط درمدارس

۸. افزایش مشارکت دانش‌آموزان، کارکنان، اولیاء و مربیان در زمینه ارتقای سلامت نوجوانان و جوانان و جامعه در قالب شکل‌گیری برنامه داوطلبان سلامت

۹. دستیابی به بهترین مدل و مکانیسم‌ها برای ایجاد شبکه‌های ملی ومنطقه‌ای در کشورهای مدیترانه شرقی براساس شواهد و بهره‌گیری از تمامی نظریه‌ها

۱۰. مرور و تبادل اطلاعات حاصل از تجارب و موفقیت‌های بدست آمده در زمینه مدارس مروج سلامت در سطوح استانی، ملی و منطقه‌ای

چگونه مدرسه مروج سلامت داشته باشیم ؟

برای رسیدن به مدرسه ای که ارتقا دهنده سلامت است وما آن را مروج سلامت می نامیم آگاهی، برنامه ریزی, اجرا وارزیابی برای موفقیت برنامه ضروری است. قابل ذکر است که برنامه ومواد آموزشی در بسیاری از مدارس از گذشته جنبه ارتقا سلامت داشته است اما این میزان به حد ایده آل آن نرسیده است.

ارتقاء آگاهی :

- برگزاری جلسات اطلاع رسانی و معرفی برنامه برای اولیاء ,معلمین ودانش آموزان، هیئت مدیره و افراد جامعه
- پخش برنامه ویدئویی مدارس مروج سلامت برای افزایش آگاهی عمومی
- تشکیل کمیته و انتخاب یک رابط یا هماهنگ کننده در مدرسه برای چک کردن روز به روز برنامه های اجرایی در مدرسه
- القا روحیه مشارکتی در بین اعضا مدرسه

برنامه ریزی :

- برگزاری نشستی با حضور ذینفعان برای مشخص نمودن نیازهای سلامت ومشکلات موجود در مدارس
- ترسیم دورنما ی مدارس مروج سلامت
- تدوین برنامه اجرایی برای ترسیم روند اجرایی کار با مشخص نمودن اهداف کوتاه مدت وبلند مدت ومشخص کردن شاخص ها با مکانیسم پایش وارزشیابی مربوطه

اجرا :

اجرای برنامه با مشخص نمودن اهداف کوتاه مدتی که قابل دستیابی می باشند.

ارزیابی :

مقوله ای کاملا الزامی است وبه این ترتیب شما می دانید که چه می کنید و به کجا می روید. با استفاده از تجربیات برنامه های قبلی برای فعالیت های آینده بر نامه ریزی کنید. شما می توانید ضعف ها وقوت های کار رابسنجید و انتقادات، نظرات و نتایج را به مدرسه اعلام نمایید. ساده ترین کار برای ارزیابی وضع موجود استفاده از چک لیست می باشد. چک لیست می تواند شامل هر چیزی که در برنامه عملیاتی مدرسه هست باشد.

موارد اثر بخش در برنامه مدارس مروج سلامت

موارد زیر ونمونه های مشابه آن که برای موفقیت برنامه ضروری است می تواند ما را در دستیابی به مدرسه مروج سلامت یاری نماید:

- پشتیبانی مسولین و هیئت مدیره مدرسه و همچنین حمایت جامعه
- تعیین کمیته کاری یا هماهنگ کننده برای نظارت بر اجرا
- داشتن برنامه های منطقه ای متناسب با الگوی کشوری
- ارزیابی، به روز آوری اطلاعات و تنظیم برنامه عملیاتی، مسائل و ثبت مشکلاتی که در حین اجرای برنامه بوجود می آید.
- منابع انسانی: تشکیل شبکه ذینفعان علاقمند، متعهد و مطلع در امر آموزش(بسیاری از افراد هیئت مدیره مدرسه و اولیاء مهارت ها و دانش خاصی دارند که می توان از آن استفاده نمود)
- منابع مادی: منابع مختلفی که نیاز به هزینه فراوان هم ندارند به تقویت وپیشبرد برنامه کمک می کنند. (گیاهان، درختان، پوسترها و دیگر منابع که می تواند در زیبا سازی و سلامت محیط مدرسه مفید باشد، در عین حال اعضای جامعه مدرسه را آموزش دهد)
- فعالیت های آموزشی: در مراحل اولیه برگزار کارگاه هایی برای معرفی و حمایت از hps. شناسایی نیازهای آموزشی و برگزاری برنامه های آموزشی جهت افزایش سطح آگاهی در مورد مطالب مختلف بهداشتی از جمله بیماری های آمیزشی، ایدز، مواد مخدر، سوء تغذیه و مزایای استفاده از شیوه های زندگی سالم و همچنین شناسایی کسانی که در توسعه hps نقش کلیدی دارند.

مربیان وداوطلبان می توانند برنامه های آموزشی در مدارس را به صور مختلف اجرا نمایند که متداول‌ترین آنها عبارتند از:

- آموزش با استفاده از فرصت‌های مناسب و ضمن برخورد با نمونه های عینی آن که در اینصورت تاثیر آموزش در ذهن دانش آموز بیشتر خواهد بود مانند آموزش در زمان ظهور یک بیماری قابل سرایت، رعایت بهداشت فردی، حفظ بهداشت محیط کلاس. دانش‌آموزی که خود شاهد بیماری هم‌کلاسی‌اش باشد بهتر معنی بیماری و آثار آن را متوجه می‌شود و به ذهن می‌سپارد تا دانش‌آموزی که به طور ذهنی از عوارض بیماری عفونی برایش صحبت می‌شود.
- استفاده از کتب و جزوه‌های آموزشی متناسب با نیازهای آموزشی دانش آموزان
- آموزش از طریق برنامه‌های سازمان یافته مثل مسابقه، تمرینات، نقاشی، خلاصه‌نویسی و تشکیل جلسات تحلیلی
- بحث کلاسی و آموزش دسته جمعی

- آموزش توسط دانش‌آموزان و همسالان، مثل اجرا و توضیح مسایلی در زمینه پیشگیری از حوادث، مقررات ایمنی و یا واکسیناسیون
- گردش علمی که در آن مراقبان و مراقبان وداوطلبان سلامت، مشکلات بهداشتی دانش‌آموز را از طریق آموزش‌های استفاده از فرصت برایش بیان کنند.
- از طریق اجرای تئاتر و نمایش توسط آموزش‌دهنده، مانند چگونگی مسواک زدن دندان‌ها
- تشکیل نمایشگاه‌هایی در زمینه بهداشت دهان و دندان، کمک‌های اولیه و مقررات ایمنی
- استفاده از وسایل کمک آموزشی مثل تابلو، کارت،عکس و...
- از طریق کنفرانس‌ها و بحث‌ها

بدیهی است که برنامه آموزش سلامت مدارس را نمی‌توان در چارچوبی از مسایل شماره‌دار و مشخص محدود کرد بلکه باید بیشتر به نیازهای دانش‌آموز و زمینه‌های اجتماعی، مذهبی، فرهنگی جامعه، که رضایت منطقی وی را فراهم می‌کند اندیشید.

مدارک ومستندات لازم در مدرسه مروج سلامت

۱) دستورالعمل اجرایی مدرسه مروج سلامت

۲) برنامه مدون آموزشی براساس نیازسنجی ویژه دانش آموزان ، کارکنان و اولیاء

۳) پرونده سلامت مدرسه

٤) آیین نامه بهداشت محیط و ایمنی مدرسه

۵) دستورالعمل پایگاه تغذیه سالم

٦) دفتر معاینات دانش آموزان

۷) شناسنامه سلامت دانش آموزان

۸) شناسنامه سلامت کارکنان

۹) برنامه حضور وفعالیت های مشاورروانی اجتماعی

۱۰) دفتر ثبت وقایع روزانه و گزارشات

۱۱) جدول فعالیت های فوق برنامه

۱۲) دفتر گزارش روزانه فعالیت های بهداشتی

۱۳) منابع آموزشی مورد نیاز

۱٤) چک لیست ارزیابی مدرسه مروج سلامت

۱۵) فرم های خود ارزیابی مدرسه

۱٦) فرم صورت جلسات شورای بهداشتی

۱۷) آمار داوطلبین سلامت دانش آموزی(بهداشتیاران و پیشگامان)

۱۸) گزارش فعالیت های داوطلبین

۱۹) فرم های گزارش موارد بیماری

۲۰) فرم و دستورالعمل تکمیل فرم گزارش حوادث

۲۱) برنامه آموزشی ومراقبت کارکنان

۲۲) برنامه های جلب مشارکت

۲۳) نقشه موقعیت مدرسه با توجه به مراکز بهداشتی- درمانی،مراکز فرهنگی، مراکز ورزشی، موقعیت های خطرناک و...

۲٤) فهرست اسامی تیم سلامت مدرسه وگزارش فعالیت های آن

دستورات اجرایی

- ❖ تدوین وابلاغ دستورالعمل از حوزه ستاد تا مدارس مجری
- ❖ تشکیل کمیته هماهنگی در استان / منطقه / مدرسه
- ❖ شناسایی و صدور ابلاغیه جهت اعضاء کمیته در سطح استان / منطقه / مدرسه
- ❖ اجرای مطلوب برنامه براساس دستورالعمل ارسالی در مدارس مجری برنامه مروج سلامت
- ❖ تهیه و تدوین محتوای آموزشی جهت دانش آموزان ، کارکنان و اولیاء
- ❖ برگزاری جلسات و اقدامات آموزشی (کارگاه) جهت توجیه اعضاء براساس اجزای ۸ گانه مدارس مروج سلامت
- ❖ جلب مشارک درون بخشی و برون بخشی به ویژه دانشگاه علوم پزشکی استان و شهرداری
- ❖ نظارت بر اجرای برنامه مروج سلامت
- ❖ انتخاب مدارس مجری براساس جدول ذیل

ردیف	نام شهر/شهرستان	منطقه /ناحیه	شهری	روستایی	مقطع تحصیلی		جنسیت		نام مدرسه	نام مدیر	نام مراقب	تعداددانش آموزان	شماره تلفن	آدرس
					ابتدایی	راهنمایی	دختر	پسر						

معیار های انتخاب مدارس مجری:

- ✓ مدارس منتخب شهری دارای مراقب/ رابط بهداشت و مدارس روستایی، تحت پوشش بهورز فعال باشند.
- ✓ مدارسی که مدیر و کارکنان علاقمند و دلسوز در فعالیتهای بهداشتی داشته و برخوردار از نمایندگان انجمن اولیاء و مربیان فعال، در اولویت می‌باشند.
- ✓ درصورت امکان، مدارس دارای پایگاه تغذیه سالم و اتاق بهداشت باشند.
- ✓ تشکل های بهداشتی دانش‌آموزی (بهداشتیاران و پیشگامان) در مدرسه فعال یا قابل سازماندهی وفعال سازی باشد.
- ✓ مدرسه از لحاظ ایمنی و وضعیت بهداشت محیط (بویژه سرویس های بهداشتی و آبخوری‌ها) مناسب و استاندارد بوده و کپسول اطفاء حریق و جعبه کمکهای اولیه در مدرسه موجود باشد.
- ✓ درصورت امکان مدارس منتخب دارای خدمتگزار یا سرایدار موظف باشند.
- ✓ مدارس مجری از مشاور تمام وقت یا نیمه وقت برخوردار باشند.

تعهدات وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی

- تهیه و تامین پوستر/ استند مدارس مروج سلامت
- تهیه و تامین کتاب های آموزشی خانواده مدارس تحت پوشش(رهنمودهای بهداشتی برای خانواده)
- تهیه و تامین کتاب های آموزشی رابطین بهداشت(ارتقاء بهداشت مدارس)
- تهیه و تامین کتاب های آموزشی دانش آموزان تحت پوشش برنامه(بسته آموزشی بهداشتیاران)
- برگزاری کارگاه آموزشی و توجیهی استان های مجری
- تهیه و تامین نشان یا تندیس مدارس ممتاز مروج سلامت
- تهیه و تامین بسته های آموزشی جهت کارکنان مدارس تحت پوشش برنامه
- تهیه و تامین شناسنامه سلامت کارکنان مدارس و دانش آموزان تحت پوشش برنامه
- تهیه و تامین پرونده سلامت مدرسه
- پیگیری، نظارت و پایش طرح
- همکاری در اجرایی برنامه اختتامیه

تعهدات وزارت آموزش و پرورش

- ابلاغ دستورالعمل به استان های مجری
- همکاری در برنامه های آموزشی و توجیهی
- نظارت و پایش براجرای برنامه
- برگزاری کارگاه و جلسات توجیهی جهت مجریان طرح
- ابلاغ اعتبارات در راستای اقدامات برنامه به مدارس تحت پوشش و استان های مجری
- همکاری با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تهیه، تامین و توزیع منابع آموزشی

ساختار وگردش کمیته های مدارس مروج سلامت(کمیته های راهبری)

برای پیشبرد برنامه وسازمان دهی مدارس مروج سلامت به ساختاری نیاز داریم که به توسعه این مدارس وتحقق اهداف آن کمک نماید.این ساختار باید در سطوح ملی،استانی،شهرستان ومدرسه بوجود آید. بدین منظور باید کمیته های مدارس مروج سلامت از سطح ملی تا سطح مدرسه تشکیل شود.اعضای این کمیته ها متشکل از کلیه افراد وسازمان های ذی نفع خواهند بود.

سطح ملی

کمیته ای مرکب از :

در وزارت آموزش وپرورش

- قائم مقام تربیت بدنی و تندرستی یا نماینده تام الاختیار ایشان
- مدیر کل دفتر سلامت
- رئیس سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور
- کارشناس مسوول سلامت دفتر سلامت
- رئیس سازمان انجمن اولیا ومربیان
- مدیر کل دفتر تربیت بدنی
- کارشناس مسوول سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس
- مدیر کل دفتر تالیف کتب درسی

دروزارت بهداشت

- معاون بهداشتی یا نماینده تام الاختیار ایشان
- مدیر کل سلامت خانواده، جمعیت و مدارس
- رئیس مرکز سلامت محیط و کار
- رییس اداره سلامت نوجوانان،جوانان ومدارس
- کارشناس مسوول سلامت نوجوانان،جوانان ومدارس
- کارشناس مسوول سلامت محیط وکار
- کارشناس مسوول آموزش سلامت
- کارشناس مسوول توسعه شبکه
- سازمان های دیگر همکار

- **ذینفعان خارجی**
- اداره کل سلامت شهرداری
- سازمان بهزیستی
- شورای سیاست گذاری سلامت صدا و سیما
- سازمان ملی جوانان

وظایف کمیته ملی

- تدوین و بازنگری خط مشی مشترک وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت آموزش و پرورش
- تعهد به انجام فعالیت های مرتبط با برنامه مدارس مروج سلامت
- طرح ریزی برای اجرا و استقرار برنامه مدارس مروج سلامت بر اساس گزارش نیاز سنجی های مربوطه در سراسر کشور
- تهیه و ابلاغ دستورالعمل ها و ضوابط مورد نیاز برنامه به کمیته های استانی
- صدور ابلاغ برای مجریان استانی
- برآورد هزینه ها و ابلاغ اعتبارات
- تعیین امکانات موجود در سطح کشور
- بازنگری وتولید منابع و محتوای آموزشی و توجیهی برای دانش آموزان، کارکنان و اولیا با مشارکت کمیته های استانی، شهرستانی و مدارس
- توزیع منابع آموزشی با توجه به نیاز استان
- تدوین آیین نامه مدارس مجری طرح وضوابط اعطای نشان به مدرسه
- طراحی برنامه های آموزشی وتفریحی در سطح کشور
- برنامه ریزی دوره ها وکارگاه های آموزشی مربیان ودانش آموزان و در صورت نیاز اجرای دوره ها وبرنامه های آموزشی و همایش ها برای کمیته های استانی
- نظارت و همکاری در اجرای آموزش ها توسط کمیته های استانی
- همکاری و کمک به کمیته های استانی به منظور اجرای مناسب برنامه و استقرار مدارس مروج سلامت در استان
- مشارکت در تدوین کوریکولوم آموزشی سلامت مدارس
- طراحی نظام پایش وارزشیابی اجرای برنامه در سطح کشور(تدوین/ باز نگری چک لیست های ممیزی داخلی و خارجی)

- هدایت، نظارت و پایش و ارزشیابی اجرای برنامه در سطح کشور
- تهیه، تامین و بازنگری شناسنامه سلامت کارکنان، دانش آموزان و پرونده سلامت مدارس
- بازنگری دوره ای برنامه و اصلاح آن(در صورت نیاز)
- تهیه و ارسال گزارش نهایی به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت آموزش و پرورش، مسئولین و دستگاه های ذیربط
- سایر اموری که بر حسب مورد در رابطه با اجرای برنامه مدارس مروج سلامت مورد نیاز خواهد بود

توجه:با توجه به محتوی جلسات از آموزش و پرورش: کارشناسان مسئول تربیت بدنی، مشاور امور بانوان، فعالیت اردویی- فرهنگی و هنری، آموزش ضمن خدمت، تالیف کتاب های درسی و از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: کارشناسان مسئول سلامت میانسالان، بهبود تغذیه، مرکز مدیریت بیماری ها، مرکز فوریت ها، سلامت روان به عنوان عضو موقتی در جلسات حضور خواهند داشت[1]. این موضوع کمیته های استانی و شهرستانی را نیز شامل می شود.

سطح استانی

کمیته ای مرکب از ذینفعان :

در سازمان آموزش و پرورش

- معاون پرورشی و تربیت بدنی یا نماینده تام الاختیار ایشان (دبیر کمیته)
- معاون آموزشی یا نماینده تام الاختیار ایشان
- رئیس گروه سلامت
- رئیس گروه تربیت بدنی
- کارشناس مسوول انجمن اولیا ومربیان
- کارشناس مسوول سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس

در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی

- معاون بهداشتی یا نماینده تام الاختیار ایشان (رئیس کمیته)
- کارشناس مسوول سلامت نوجوانان،جوانان ومدارس

[1] **در زمان برنامه ریزی و اجرای فعالیت های مرتبط با سلامت میانسالان، بهبود تغذیه، سلامت روان و... مانند برنامه ارتقای سلامت کارکنان و یا پایگاه تغذیه سالم حضور کارشناسان مسئول میانسالان، تغذیه و روان در تمام جلسات ضروری است.**

- کارشناس مسوول آموزش سلامت
- کارشناس مسوول سلامت محیط و کار

ذینفعان خارجی

- مسئولین استانداری
- شورای تامین بهداشت استان

وظایف کمیته استانی

- نیاز سنجی در سطح استان و تعیین امکانات موجود در سطح استان به منظور آمادگی برای اجرای برنامه و ارائه گزارش های لازم به کمیته ملی
- اخذ سیاست ها، برنامه ها و دستورالعمل ها از کمیته ملی و ابلاغ به کمیته های شهرستانی
- توزیع و تخصیص اعتبارات در سطح استان
- تولید منابع و محتوی آموزشی
- اخذ نقطه نظرات و باز خوردها از کمیته های شهرستانی و ارائه پیشنهاد ها و نظرات به کمیته ملی
- بررسی مشکلات موجود وبرنامه ریزی برای رفع آنها در سطح استان
- تولید منابع و محتوای آموزشی
- طراحی و اجرای برنامه های آموزشی و تفریحی در سطح استان
- برنامه ریزی دوره ها وکارگاه های آموزشی در سطح استان و در صورت نیاز اجرای آموزش ها برای کمیته های شهرستانی
- نظارت برحسن اجرای برنامه در سطح شهرستان ها
- آموزش به ممیزان داخلی و خارجی در سطح شهرستان
- هدایت، نظارت و پایش وارزشیابی برنامه در سطح استان
- اخذ گزارش نتایج ممیزی های داخلی و خارجی و رتبه بندی مدارس و اعلام آن به کمیته ملی
- همکاری و پیگیری رفع مشکلات ایمنی، سلامت محیط و نواقص مشاهده شده در مدارس از طریق مرکز بهداشت و اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان
- ارسال گزارش جلسات و عملکرد به سطح بالاتر
- انجام سایر اموری که بر حسب مورد از طرف کمیته ملی اعلام می گردد

سطح شهرستانی/ منطقه ای

کمیته ای مرکب از ذی نفعان مطابق با کمیته استانی

ذینفعان خارجی

- مسئولین فرمانداری
- شورای تامین بهداشت شهرستان
- مسئولین کانون های فرهنگی، هنری(مساجد، شهرداری و.....)

وظایف کمیته شهرستانی

- نیاز سنجی و تعیین امکانات و مشکلات موجود در سطح شهرستان
- اخذ سیاست ها، برنامه ها و دستورالعمل ها از کمیته استانی و ابلاغ به کمیته های مدارس
- اخذ نقطه نظرات و باز خوردها از کمیته های مدارس و ارائه پیشنهاد ها و نظرات به کمیته استانی
- تعیین مدارس مجری در سطح شهرستان
- برآورد هزینه ها در سطح شهرستان
- بررسی مشکلات موجود وبرنامه ریزی برای رفع آنها در سطح شهرستان
- طراحی و اجرای برنامه های آموزشی و تفریحی در سطح شهرستان
- مشارکت دربازنگری وتدوین شرح وظایف وآیین نامه اجرایی مدارس مجری برنامه وضوابط اعطای نشان
- برنامه ریزی واجرای دوره ها وکارگاه های آموزشی در سطح شهرستان و در صورت نیاز اجرای آموزش ها برای کمیته های مدارس
- تشکیل تیم ممیزی خارجی(اعضای نیم ممیزی خارجی عبارتند از کارشناسان مرکز بهداشت شهرستان شامل: کارشناسان سلامت نوجوانان، جوانان و مدارس- آموزش سلامت- بهبود تغذیه- سلامت محیط و کار- میانسالان- مرکز مدیریت بیماری ها که بنا به نیاز و صلاحدید کمیته شهرستانی قابل تغییر می باشد)
- پایش وارزشیابی مدارس مجری طرح(ممیزی خارجی) و اعلام رتبه مدارس به کمیته استانی
- هدایت، نظارت و پایش وارزشیابی برنامه در سطح شهرستان
- نظارت بر حسن اجرای برنامه در سطح مدارس و در صورت نیاز ارائه مشاوره های فنی به مدارس مجری برنامه
- همکاری و پیگیری رفع مشکلات ایمنی، سلامت محیط و نواقص مشاهده شده در مدارس از طریق مرکز بهداشت و اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس شهرستان
- ارسال گزارش جلسات و عملکرد به سطح بالاتر
- انجام سایر اموری که بر حسب مورد از طرف کمیته استانی اعلام می گردد

سطح مدرسه

کمیته سلامت مدرسه مرکب از:

- مدیر مدرسه یا معاون اجرایی مدرسه (رئیس کمیته)
- مربی بهداشت یا رابط بهداشت مدرسه (دبیر کمیته)
- مراقب پرورشی مدرسه
- نمایندگان معلمین مدرسه
- منتخب داوطلبان سلامت
- نمایندگان دانش آموزان یا شورای دانش آموزی مدرسه
- مسؤول بوفه وتهیه وتوزیع مواد غذایی
- نماینده شوراهای محلی
- نماینده انجمن اولیاومربیان
- رئیس یا نماینده مرکز بهداشتی درمانی که مدرسه را تحت پوشش دارد.

توجه: اعضا کمیته مدرسه با نظر و صلاحدید رئیس کمیته مدرسه و کمیته شهرستانی و با توجه به نیازهای بهداشتی و ماهیت جامعه قابل افزایش است. این تیم رهبری و هدایت فعالیت های سلامت را در مدرسه به عهده دارد و کارکنان و دانش آموزان مدرسه را جهت ترویج مفهوم مدارس مروج سلامت آماده می کند.

فعالیت تیم مدرسه شامل موارد زیر خواهد بود:

- مدیریت در توسعه و ایجاد یک دیدگاه مشترک و تدوین یک برنامه عملیاتی
- تهیه برنامه زمانبندی برای اجرای برنامه
- اجرای برنامه مطابق برنامه عملیاتی و زمانبندی
- طراحی شیوه نظارت بر فعالیت های انجام شده از برنامه عملیاتی و تعیین مسئولیت ها برای اجرای فعالیت ها به طور آشکار
- تهیه گزارش فعالیت ها ی انجام شده
- تشریح وظایف و توقعات اعضای تیم و نیز زمان برگزاری جلسات
- هدایت یا هماهنگی در جهت ارایه روش های ارائه اطلاعات به کارکنان مدرسه و اعضای جامعه و برنامه ریزی و اجرای دوره های آموزشی برای دانش آموزان، اولیا و کارکنان

- برقراری ارتباط با کارکنان بخش آموزش و بهداشت و درمان.

به طور ایده آل تیم سلامت مدرسه بین ۸ تا ١٤ عضو دارد.

وظایف کمیته مدرسه

- تدوین و تعهد خط مشی سلامت مدرسه توسط مدیر مدرسه و نصب آن در محل های قابل دید در مدرسه
- برآورد وپیگیری تامین منابع آموزشی
- برآورد نیاز های بهداشتی مدرسه
- کمک به تعیین موضوعات بهداشتی که برای مدرسه از اولویت برخوردارند
- برآورد هزینه ها ی سالانه
- ارتباط با شوراهای محلی وسایر افراد جامعه همکاری در جهت جلب مشارکت جامعه
- بررسی مشکلات موجود وبرنامه ریزی برای رفع آنها در سطح مدرسه
- تصمیم گیری در مورد روشی که رهبران جامعه و دولت می توانند از آن طریق مدارس را به مکان های سالم تر و امن تر مبدل سازند مانند ساختن توالت های بهداشتی، کاهش تردد وسایل نقلیه در جاده ها و خیابان های مجاور مدرسه، جمع آوری زباله ها و برطرف کردن سایر آلودگی ها
- بررسی مشکلات بهداشتی موجود در سطح محله وبرنامه ریزی برای رفع آنها از طریق جلب مشارکت جامعه
- ارایه پیشنهاد برای بازنگری وتولید منابع و محتوای آموزشی
- برنامه ریزی فعالیت های داوطلبانه
- تشکیل تیم ممیزی داخلی مدرسه متشکل از مراقب سلامت/ رابط بهداشت مدرسه، نماینده معلمان و کارکنان، نماینده اولیاء دانش آموزان و نماینده دانش آموزان
  - یک نفر از افراد تیم باید به عنوان سر ممیز انتخاب شود
  - کلیه اعضا تیم باید از طرف مدیر مدرسه ابلاغ داشته باشند
- برنامه ریزی برای انجام دوره ای ممیزی داخلی
- همکاری با ممیزان خارجی
- نظارت بر اجرای برنامه ها ی ارایه خدمات ومراقبت های سلامت وآموزش سلامت در سطح مدرسه
- برگزاری نمایشگاه، بسیج، مسابقات،نمایش و...باموضوعات سلامت و طراحی دوره های آموزشی و تفریحی در سطح مدرسه
- برنامه ریزی برای مشارکت داوطلبان در برنامه های ملی ومحلی سلامت
- کمک به افزایش ارتباط بین مدرسه و برنامه های مراکز بهداشتی، درمانی
- نظارت بر اجرای برنامه مراقبت های سلامت کارکنان

- همکاری و پیگیری رفع مشکلات ایمنی، سلامت محیط و نواقص مشاهده شده در مدارس از طریق کمیته های شهرستانی
- برداشتن گام هایی به منظور ارتقای ایمنی و امنیت مدرسه مانند نرده کشی و تعیین انتظامات
- تهیه گزارش و تشویق اعضا به ادامه کار
- ارسال گزارش جلسات به سطح بالاتر
- انجام سایر اموری که بر حسب مورد از طرف کمیته شهرستانی اعلام می گردد

زمان و نحوه ی تشکیل جلسات کمیته ها

زمان تشکیل جلسات

- کمیته کشوری هر ٦ ماه یکبار (حداقل ٢ بار در در طول سال تحصیلی)
- کمیته های استانی هر ٣ ماه یکبار (حداقل ٤ بار)
- کمیته های شهرستانی هر ٢ ماه یکبار (حداقل ٦ بار)
- کمیته های مدرسه هر ماه یکبار (حداقل ٩ بار)

توجه:

در صورت نیاز تعداد جلسات کمیته ها افزایش خواهد یافت.

نحوه ی تشکیل جلسات

- کمیته ها باید حداقل با تعداد نصف بعلاوه یک نفر تشکیل گردد
- رئیس و دبیر کمیته باید در جلسات حضور داشته باشند
- در هر سطح رئیس و در کمیته با ابلاغ مقام بالاتر انتخاب می گردد. بدین ترتیب که رئیس کمیته استانی با ابلاغرئیس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و دبیر کمیته استانی با ابلاغ رئیس اداره کل آموزش و پرورش استان برای این سمت انتخاب می گردند.همچنن رئیس کمیته شهرستانی با ابلاغ مدیر شبکه بهداشت و درمان شهرستان و دبیر کمیته شهرستانی با ابلاغ رئیس سازمان آموزش و پرورش شهرستان انتخاب خواند شد.

فرآیند ارزیابی واعطای نشان به مدارس

بعد از انتخاب مدارس، چک لیست ممیزی داخلی در اختیار مدرسه قرار داده خواهد شد. این چک لیست توسط تیم ممیزی مدرسه تکمیل و نتیجه به کمیته شهرستانی/ منطقه ای اطلاع داده می شود. این کمیته موظف است چک لیست را بررسی و در اولین ممیزی خارجی را با استفاده از چک لیست های مربوطه انجام و به مدرسه فرصت دهد تا برای رفع مشکلات اقدام نماید. پس از آن مجددا" ممیزی خارجی انجام خواهد شد. پس از انجام ممیزی خارجی نهایی و در صورت عدم کسب امتیاز لازم(حداقل ۵۵ امتیازاز ۱۰۰ امتیاز کل) مدرسه به عنوان مروج سلامت شناخته شده و به ترتیب زیر رتبه بندی خواهد شد. (در تمام مراحل فوق دو طرف باید با یکدیگر همکاری نموده و در تعامل باشند)

- ☺ مدرسه مروج سلامت ۵ ستاره..... ۱۰۰-۹۱ امتیاز
- ☺ مدرسه مروج سلامت ٤ ستاره..... ۹۰-۸۲ امتیاز
- ☺ مدرسه مروج سلامت ۳ ستاره..... ۸۱-۷۳ امتیاز
- ☺ مدرسه مروج سلامت ۲ ستاره..... ۷۲-٦٤ امتیاز
- ☺ مدرسه مروج سلامت ۱ ستاره..... ٦۳-۵۵ امتیاز

توجه:

- این فرآیند هر سال تکرار خواهد شد و اعطای مجدد نشان به کسب امتیاز لازم در ممیزی خارجی نهایی وابسته است.
- مدارسی که امتیاز ۱۰۰ را کسب می کنند علاوه بر دریافت لوح ۵ ستاره، از امتیاز ویژه ای نیز برخوردار خواهند شد.
- کسب حداقل۵۵٪ امتیاز ها در هر بخش نیز ضروری است، به این معنی که:

- در ممیزی خارجی حداقل امتیاز کسب شده در بخش مدیریت مدرسه ۳ می باشد. همچنین مدرسه باید در بخش برنامه جامع آموزش سلامت حداقل ٦، در بخش ارائه خدمات بالینی در مدرسه حداقل ۹، در بخش سلامت محیط مدرسه حداقل ۱۲، در بخش بهبود تغذیه در مدارس حداقل ٦، در بخش تحرک فیزیکی و فعالیت بدنی در مدارس حداقل ۳، در بخش ارتقای سلامت کارکنان حداقل ٤، در بخش خدمات سلامت روان و مشاوره ای در مدارس حداقل ٦ و در بخش مشارکت والدین وجامعه در برنامه های سلامت در مدرسه و شبکه داوطلبان سلامت دانش آموزان نیز حداقل ٦ امتیاز کسب کرده باشد.

- مدارسی که موفق به کسب حداقل ۵۵ درصد امتیازها نشده اند اما با تلاش توانسته اند پیشرفت قابل ملاحظه ای

داشته باشند تشویق نامه ای به امضای مدیر شبکه بهداشت و درمان شهرستان و رئیس آموزش و پرورش شهرستان دریافت خواهند کرد.

چک لیست های ممیزی خارجی دو بخش است:

چک لیست " الف " مربوط به مشخصات عمومی مدرسه شامل نام مدرسه،کد مدرسه که توسط مسئول ملی برنامه به مدرسه تعلق می گیرد،آدرس و شماره تلفن مدرسه، منطقه(شهری، روستایی یا عشایری)، مقطع تحصیلی،نوع مدرسه (دخترانه، پسرانه یا مختلط)، نام مدیر مدرسه، تعداد دانش آموزان به تفکیک پایه تحصیلی،تعداد کلاس ها،دانش آموزان به تفکیک جنس و پایه تحصیلی، تعداد کلاس ها به تفکیک پایه تحصیلی، تعداد افراد مشارکت کننده در ارتقاءسلامت مدرسه (اولیا، مراقبان، دانش آموزان، معلمان وسایرکارکنان، افراد شوراهای محلی)، تعداد اعضا آموزش دیده تیم مروج سلامت در مدرسه (اولیا، مراقبان، دانش آموزان، معلمان وسایرکارکنان، افراد شوراهای محلی)، تعداد دانش آموزانی که بطور فعال در برنامه های مروج سلامت درگیرند به تفکیک جنس و پایه تحصیلی، مساحت مدرسه وفضاهای آموزشی، منطقه آموزش وپرورش ، نام مراقب سلامت، طرح های بهداشتی که در مدرسه اجرا می شود مانند بهداشتیاران،تعداد داوطلبان دانش آموزی،تعدادمعلمین وسایر کارکنان.

چک لیست های " ب " مربوط به شاخص های مدارس مروج سلامت شامل چک لیست های:

۱. برنامه جامع آموزش سلامت
۲. ارائه خدمات بالینی در مدرسه
۳. سلامت محیط در مدرسه
٤. بهبود تغذیه در مدرسه
۵. تحرک فیزیکی و فعالیت بدنی در مدرسه
٦. ارتقای سلامت کارکنان مدرسه
۷. خدمات سلامت روان و مشاوره ای در مدرسه
۸. مشارکت والدین وجامعه در برنامه های سلامت در مدرسه و شبکه داوطلبان سلامت دانش آموزان

قوانین و مقررات مالی، بودجه

اعتبارات از ردیف ۱۲۷۵۰۰دفتر سلامت وزارت آموزش و پرورش (قابل تخصیص به مدارس مجری برنامه)و برنامه ۳۰۳۰۲ ردیف ۱۲۹۰۰۰۹ دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به استان ها و دانشگاه ها ابلاغ می‌گردد .

چک لیست ها:

چک لیست ممیزی داخلی

فعالیت‌ها	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
۱- برنامه جامع آموزش سلامت در مدرسه	۱۳		
• وجود یک برد که در آن عناوین آموزشی مشخص باشد و نصب نشان مدرسه مروج سلامت در مدرسه	۲		
• برگزاری جلسات آموزشی توجیهی دانش‌آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء با حضور کارشناسان بهداشت مدارس شهرستان	۲		
• وجود مطالب و منابع آموزشی مرتبط با سلامتی برای هر جزء از اجزای ۸ گانه HPS و مطلع بودن دانش آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء از محتوای آنها	٤		
• اجرای برنامه فعالیت‌های بهداشتی طبق تقویم مناسبت‌های بهداشتی	۱		
• برنامه ریزی و هماهنگی جهت ارائه آموزش‌های بهداشتی ویژه دانش‌آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء در قالب سخنرانی، مسابقات، نمایش و...	٤		
۲- ارائه خدمات بالینی در مدرسه	۱۷		
• وجود یک شناسنامه سلامت برای هر دانش‌آموز	۲		
• پیگیری و تکمیل واکسیناسیون دانش‌آموزان مدرسه	۲		
• انجام معاینات غربالگری دانش آموزان و شناسایی موارد نیازمند ارجاع	۲		
• وجود جعبه کمک‌های اولیه با تجهیزات کامل در مدرسه	۲		
• وجود حداقل یک نفر فرد آموزش دیده برای انجام کمک‌های اولیه	۱		
• پیگیری موارد ارجاع شده	۲		
• وجود اتاق بهداشت مجهز کامل	۲		
• وجود مراقب سلامت/ رابط بهداشت در مدرسه به طور منظم ویا با برنامه تعیین شده	۲		
• تکمیل پرونده سلامت مدرسه	۲		
۳- سلامت محیط در مدرسه	۲۲		
• مکان و فضای مناسب مدرسه	۲		
• فضای مناسب کلاس ها، آزمایشگاه و...	۲		
• دسترسی به آب آشامیدنی سالم و آبخوری بهداشتی	٤		
• دستشویی و توالت‌های بهداشتی	۲		
• دفع بهداشتی فاضلاب	۱		
• وجود نور و حرارت کافی، صدا، رطوبت، تهویه کلاس‌ها، آزمایشگاه و.....	۲		
• ایمنی محیط مدرسه	۲		

• دفع بهداشتی زباله و وجود سطل زباله‌های کافی	۱		
• رعایت ایمنی و اقدامات مؤثر پیشگیری از حوادث	۲		
• نظافت و پاکیزگی محیط مدرسه	۲		
• اهتمام در ایجاد فضای سبز در مدرسه	۱		
• فعالیت های زیست محیطی	۱		
٤- بهبود تغذیه در مدرسه	۱۳		
• وجود و رعایت فضای فیزیکی و تجهیزات پایگاه تغذیه سالم	۳		
• نصب دستورالعمل مواد خوراکی مجاز و غیر مجاز در معرض دید دانش آموزان	۱		
• رعایت فروش و مصرف مواد خوراکی سالم	۲		
• نظارت و بازدید منظم از بوفه توسط مراقب سلامت/ رابط بهداشت و کارشناسان آموزش و پرورش و معاونت بهداشتی	۲		
• داشتن گواهی صحت سلامت و مجوز فعالیت متصدی پایگاه و فروشنده مواد خوراکی	۲		
• اجرای برنامه‌های فرهنگ سازی و آموزش تغذیه سالم در مدرسه	۲		
• نظارت بر نحوه ی نگهداری، توزیع و مصرف مواد غذایی در مدرسه	۱		
٥- تحرک فیزیکی و فعالیت‌بدنی در مدرسه	٥		
• انجام فعالیت جسمی دانش‌آموزان در زنگ ورزش و تربیت بدنی	۱		
• اجرای فعالیت های فوق برنامه	۱		
• اجرای برنامه های آموزشی و فرهنگی	۱		
• فراهم آوردن فرصت مناسب برای حضور تمامی دانش‌آموزان در ورزش صبحگاهی	۱		
• فراهم آوردن حداقل امکانات لازم برای فعالیت جسمی دانش‌آموزان در مدرسه	۱		
٦- ارتقای سلامت کارکنان مدرسه	۸		
• وجود یک شناسنامه سلامت برای هر یک از معلمان و کارکنان	۲		
• هماهنگی جهت انجام غربالگری سالیانه معلمان و کارکنان و شناسایی موارد نیازمند ارجاع	۲		
• پیگیری موارد ارجاع شده	۲		
• اهتمام در ایجاد تسهیلات اجتماعی، تفریحی، ورزشی برای معلمان و کارکنان مدرسه	۱		
• هماهنگی جهت اجرا و شرکت معلمان و کارکنان مدرسه در دوره های آموزشی و ضمن خدمت مرتبط با سلامت	۱		
۷- خدمات سلامت روان و مشاوره‌ای، در مدرسه	۱۲		
• وجود مشاور تمام وقت یا نیمه وقت	۲		
• وجود برنامه‌های اجتماعی و تفریحی در مدرسه	۲		

• آموزش مهارت‌های زندگی به دانش آموزان در مدرسه براساس کتابچه روان بهداشتیار در سا عات پرورشی توسط آموزگاران دوره دیده	۱		
• آموزش اولیای دانش آموزان در زمینه مهارت های فرزند پروری	۱		
• شناسایی دانش‌آموزان در معرض خطر آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر	۲		
• ارائه خدمات خاص به دانش‌آموزان در معرض خطر آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر و خانواده هایشان	۱		
• شناسایی اختلالات روانی و رفتاری در دانش آموزان و ارائه خدمات به دانش‌آموزان شامل ارجاع، پیگیری و مراقبت	۲		
• عدم اجرای تنبیهات جسمی و روانی دانش آموزان	۱		
۸- مشارکت والدین و جامعه در برنامه‌های ارتقای سلامت در مدرسه و شبکه داوطلبان سلامت دانش‌آموزان	۱۰		
• پیگیری مسائل سلامت مدرسه در انجمن اولیاء و مربیان	۲		
• جلب مشارکت و پشتیبانی سازمان ها، انجمن‌های محلی، خیرین و... از مدرسه مروج سلامت (مالی، نیروی انسانی،...)	۱		
• اجرا برنامه ها ی آموزش سلامت برای خانواده های دانش آموزان و اعضای جامعه پیرامون و مرتبط با مدرسه	۲		
• وجود تیم بهداشتیاران آموزش دیده در مدرسه (در ۵ گروه اصلی)	۱		
• اقدامات مؤثر در ارتقاء فعالیت بهداشتیاران	۱		
• فعال بودن شبکه داوطلبان سلامت دانش آموزی در مدرسه	۱		
• آموزش سلامت توسط همسالان آموزش دهنده	۱		
• فعال بودن شورای دانش آموزی در مسائل مربوط به سلامت مدرسه	۱		
جمع	۱۰۰		

دستورالعمل تکمیل ممیزی داخلی:

۱- برنامه جامع آموزش سلامت در مدرسه

- وجود یک برد که در آن عناوین آموزشی که در مدرسه آموزش داده می شود مشخص باشد ۱ امتیاز، وجود نشان مدرسه مروج سلامت ۱ امتیاز، در غیر اینصورت امتیاز صفر(جمع ۲ امتیاز)
- برگزاری جلسه توجیهی برای دانش آموزان ۱،جلسه برای معلمان و کارکنان ۱ با حضور کارشناسان بهداشت مدارس شهرستان امتیاز (۲ امتیاز)
- وجود مطالب و منابع آموزشی مرتبط با سلامتی در قالب بروشور و پمفلت یا نصب تراکت و پوستر آموزشی و فیلم‌های آموزشی برای هر جزء از اجزای ۸ گانه مدارس مروج سلامت ۰/۵ امتیاز (جمع ٤ امتیاز)
- اجرای حداقل دو فعالیت بهداشتی طبق تقویم مناسبت های بهداشتی۱، یک فعالیت ۰/۵ امتیاز و عدم اجرا صفر امتیاز(جمع ۱ امتیاز)
- ارائه دو شیوه ی آموزشی آموزش های بهداشتی برای دانش آموزان و دو شیوه ی آموزشی برای معلمان و کارکنان ٤، یک شیوه ی آموزشی برای هر کدام ۲ امتیاز و عدم اجرا صفر امتیاز(جمع ٤ امتیاز)

۲- ارائه خدمات بالینی در مدرسه

- وجود شناسنامه سلامت برای بیش از ۹۰٪ دانش آموزان ۲امتیاز، بین ۵۰ تا ۹۰٪ یک امتیاز و زیر ۵۰٪ صفر امتیاز (جمع ۲ امتیاز)
- واکسیناسیون بالای ۱۰۰٪ ۲ امتیاز، بین ۹۰ تا ۱۰۰٪ یک امتیاز و زیر ۹۰٪ صفر امتیاز (جمع ۲ امتیاز)
- غربالگری و ارجاع کامل موارد در انتهای هر فصل مطابق دستورالعمل ۲، ناقص ۱ و عدم اجرا صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- وجود جعبه کمک های اولیه که بطور کامل مطابق مقررات بهداشت حرفه ای است باشد (ردیف ۱۲۹ و ۱۳۰ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) ۲امتیاز، وجود جعبه کمک های اولیه که بطور کامل مطابق مقررات بهداشت حرفه ای نیست ۱ امتیاز و عدم وجود جعبه کمک های اولیه صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- وجود حداقل یک نفر فرد آموزش دیده برای انجام کمک‌های اولیه مطابق مقررات بهداشت حرفه ای ۱ و عدم وجود صفر امتیاز(جمع ۱ امتیاز)
- پیگیری کامل موارد ارجاع شده در انتهای هر فصل مطابق دستورالعمل ۲ امتیاز ، ناقص ۱ امتیاز و عدم اجرا صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)

- وجود اتاق بهداشت با تجهیزات کامل مطابق ماده ۲۸ آئین نامه بهداشت محیط مدارس ۲ امتیاز ، تجهیزات ناقص ۱و عدم وجود صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- وجود مراقب سلامت یا رابط بهداشت در مدرسه به طور منظم ویا با برنامه تعیین شده بر اساس آئین نامه اجرایی تامین، حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان حداقل ۳ روز در هفته ۲، کمتر از ۳ روز ۱ و عدم وجود صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- وجود پرونده سلامت مدرسه تکمیل شده مطابق دستورالعمل ۲، ناقص ۱ و عدم تکمیل صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)

۳- سلامت محیط در مدرسه (مطابق آئین نامه بهداشت محیط مدارس)

- اگر مکان و فضای مدرسه از نظر محل احداث، مساحت زمین، نقشه ساختمانی و..... مناسب است، مطابق ماده ۳- ۱، ۱٦، ۱۷ و ۳۳ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ۳- ۱، ۱۷، ۲۱، ۳۳- ۳۱ و ۷٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) ۲ امتیاز
- اگر دیوارها، کف، سقف، ابعاد کلاس ها، آزمایشگاه و... مناسب است، مطابق ماده ٤، ٥، ٦ و ۸ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ۲۰- ۱۸ و ردیف ۲۲، ۳٤، ٦۸، ۱۱۳ و ۱۱٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) ۲ امتیاز(هر کدام ۰/۲٥ امتیاز)
- اگر آب مصرفی مورد تایید بهداشت محیط محل باشد (مطابق ماده ۱۹ آئین نامه بهداشت محیط مدارس ردیف ٤۱- ۳٥ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه ۱/٥ امتیاز ، حجم آب مورد استفاده متناسب با تعداد دانش آموزان باشد(حداقل ۱٥ لیتر در روز برای هر دانش آموز)۰/٥، آبخوری به تعداد کافی(برای هر ٤٥ دانش آموز یک آبخوری) و متناسب با سن دانش آموز(بین۱۰۰-۷٥ سانتی متر بالاتر از سطح زمین)۱ امتیاز ، سرویس های بهداشتی کاملاً مجزا و سالم و بهداشتی باشد۱ امتیاز (با فاصله حداقل ۱٥ متر) جمع ٤ امتیاز
- اگر دست شویی و توالت ها مطابق ماده ۲۰ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٤۷- ٤۲ و ٦۹ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) سالم و بهداشتی و به تعداد کافی باشند (برای هر ٤۰ دانش آموز یک توالت و برای هر ٦۰ دانش آموز یک دستشویی)، ارتفاع دست شویی ها متناسب با سن دانش آموزان (بین ۷٥-٦۰ سانتی متر بالاتر از سطح زمین) باشد واگر در دست شویی ها مخزن ثابت صابون مایع قابل استفاده وجود داشته و لوله کشی روی دستشویی انجام شده باشد ۲ امتیاز (موارد ٤۷-٤۲ هر کدام ۰/۲٥ و مورد ٦۹ نیم امتیاز).
- اگر مطابق ماده ۲۱ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٥۰- ٤۸ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) دفع فاضلاب بر اساس استانداردهای موجود از نظر بهداشتی طراحی و اجرا شده و به روش بهداشتی انجام می گیرد

و حجم سپتیک تانک چاه جاذب با توجه به ظرفیت مدرسه تعیین شده باشد ۱ امتیاز(موارد ٤٨ و ٤٩ هر کدام ۰/۲۵ و ۵۰ نیم امتیاز)

- اگر مطابق ماده ۲۲، ۲۳ و ۳۳ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف۲۱، ۵۸- ۵۱، ۷۰، ۸۱، ۱۰۵، ۱۰٦، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۵،۱۱٦، ۱۳۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) نور، حرارت، صدا، رطوبت و تهویه کلاس ها، ازمایشگاه و... طبیعی و مناسب باشد ۲ امتیاز (٥٤-۵۱ نیم، ۵۸-۵۵ نیم، ۸۱، ۱۰۵، ۱۰٦، ۱۰۷، نیم ۱۱۱، ۱۱۵، ۱۱٦ و ۱۳۵ نیم امتیاز)

- اگر محیط مدرسه از نظر وسایل اطفاء حریق، راه های فرار، اصول طراحی سازه های ایمنی و.... ایمن باشد ۲ امتیاز (مطابق ماده ۲٤ آئین نامه بهداشت محیط مدارس- ردیف ٦٤- ٦۰، ۱۰۸،۱۰۹، ۱۱۲، ۱۲٦، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۳، ۱۳٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه- وسایل اطفاء حریق دارای تاریخ معتبر شارژ، به تعداد کافی وجود داشته باشد و کارکنان مدرسه مهارت استفاده از این وسایل را داشته باشند- تابلو برق، کلید و پریزهای برق سالم و دارای حفاظ مناسب باشد- حداقل دو راه فرار برای مواقع اضطراری در هر ساختمان وجود و دانش آموزان به راحتی به آن دسترسی داشته باشند- زنگ خطر به منظور استفاده در شرایط اضطرار وجود داشته و محل فرار اضطراری دانش آموزان با علائم ویژه مشخص گردیده باشد)

- وجود سطل زباله کافی در کلاس ها به تناسب مساحت هر کلاس و در سایر قسمت ها و دفع بهداشتی زباله ۱ امتیاز (مطابق ماده ۲۵ آئین نامه بهداشت محیط مدارس - ردیف ٦٦- ٦۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه- زباله دان بهداشتی درب دار، ضد زنگ، با ظرفیت و تعداد مناسب و با کیسه زباله در کلیه قسمت های مدرسه وجود داشته باشد و زباله ها روزانه و به موقع جمع آوری و دفع گردد)

- رعایت ایمنی و اقدامات پیشگیری از حوادث ۲ امتیاز(پله ها، بالکن/ تراس، وسایل اعلام و اطفاء حریق، حوض و..... مطابق ماده ۹ تا ۱۵ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مطابق با مقررات بهداشت حرفه ای- ردیف ۳۰- ۲۳، ۵۹، ٦۷، ۷۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰٤، ۱۱۰، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۳- ۱۲۱، ۱۳۸- ۱۳٦، فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه- ردیف ۳۰-۲۳ نیم امتیاز ، ۵۹، ٦۷، ۷۱، ۱۰۲ ۱۰۳، ۱۰٤ ، نیم امتیاز ۱۱۸، ۱۱۰، ۱۱۷ ، ۱۱۹، نیم امتیاز و ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۳۸- ۱۳٦ نیم امتیاز)

- پاکیزگی و تمیزی محیط مدرسه ۲ امتیاز، مطابق با ماده ۲ و ۳۱ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مقررات بهداشت حرفه ای (ردیف۱٦، ۷۳، ۸۰-۷٦، ۱۲۰ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه- هر کدام ۰/۲۵)

- فضای سبز به ازای هر دانش آموز ۰/۵ متر مربع ۱، کمتر از آن ۰/۵ و فقدان فضای سبز صفر امتیاز، مطابق ماده ۳۰ آئین نامه بهداشت محیط مدارس

• اگر در مدرسه اقدامات زیست محیطی مانند تفکیک و جداسازی زباله و صرفه جویی در مصرف کاغذ و قرار دادن سطل های جداگانه و آموزش دانش آموزان برای استفاده از آن ها انجام می شود ۱ امتیاز، (ردیف ۸۲ و ۸۳ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه)

٤- بهبود تغذیه در مدرسه

• وجود مکانی در مدرسه که مواد خوراکی به عنوان میان وعده از طریق آن به دانش آموزان عرضه می گردد، ساختمان آن مطابق با آئین نامه بهداشت محیط مدارس می باشدو وجود تجهیزات لازم ۱ امتیاز(جمع ۳ امتیاز)- رعایت ردیف ٤، ۱۰، ۱۳و۱۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه و دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم یک امتیاز، ردیف ۳۳، ۳٦، ۳۷، ۳۸،۳۹ و ٤۰ یک امتیاز، ردیف ٤۱، ٤۲،٤۳، ٤٦ یک امتیاز، ٤۷، ٤۸، ٤۹ و ۵۲ یک امتیاز

• اگر فهرست مواد غذایی قابل عرضه و جدول مواد غذایی که عرضه آن در پایگاه های تغذیه سالم غیر مجاز است در محل مناسب و در معرض دید دانش آموزان و کارکنان نصب شده باشد ۱(مجاز ۰/۵ و غیر مجاز نیز ۰/۵) در غیر اینصورت صفر امتیاز

• مطابق دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و ماده ۲ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مقررات بهداشت محیط (ردیف ۱۱، ۱۲، ۱٤ و ۷۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه) رعایت فروش انواع خوراکی های بسته بندی شده ۰/۵، مصرف خوراکی های سالم شامل لقمه سالم ۰/۵و غذاهای پخته شده به شرط داشتن کلیه شرایط ۱ امتیاز(جمع ۲ امتیاز)

• نظارت و بازدید منظم بوفه توسط مراقب سلامت/ رابط بهداشت ۱ و توسط کارشناسان معاونت بهداشتی و یا آموزش و پرورش نیز ۱ امتیاز(جمع ۲ امتیاز)

• مطابق دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس اگر فروشنده مواد خوراکی شرایط لازم برای اخذ تایید صلاحیت کار در پایگاه تغذیه سالم را داشته باشد و شرایط لازم برای تصدی پایگاه و فروش مواد خوراکی را داشته باشد۲ امتیاز(رعایت ماده ۱ تا ۸ یک و ۹ تا ۱۲ و ۵ تا ۹ یک امتیاز)

• انجام برنامه های فرهنگی، آموزشی، اجتماعی نظیر مناسبت های تغذیه ای، جشنواره غذا و... برای آموزش و تشویق دانش آموزان و کارکنان به استفاده از مواد خوراکی سالم و استفاده نکردن از مواد خوراکی کم ارزش تغذیه ای بیشتر از دو برنامه ۲، یک یا دو برنامه ۱ و عدم اجرای برنامه های فرهنگ سازی تغذیه صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)

• نظارت بر نحوه ی نگهداری، توزیع و مصرف مواد غذایی در مدرسه مطابق با ماده ۲ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مقررات بهداشت محیط (ردیف ۱۱، ۱۲، ۱٤ و ۷۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه)، دستورالعمل

بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و دستورالعمل شیر مدرسه ایران ۱ امتیاز(نحوه ی صحیح نگهداری ۰/۵ و نحوه ی صحیح مصرف ۰/۵ امتیاز)

۵- تحرک فیزیکی و فعالیت‌بدنی در مدرسه

- اگر در زنگ ورزش و تربیت بدنی دانش آموزان فعالیت های بدنی انجام می دهند ۱ در غیر اینصورت صفر امتیاز
- در صورت فراهم بودن فرصت حضور تمامی دانش‌آموزان در ورزش صبحگاهی ۱ امتیاز
- اجرای فعالیت های فوق برنامه مانند راه پیمایی، کوهنوردی، تیم های ورزشی و..... ۱ امتیاز
- اجرای برنامه های آموزشی در خصوص اهمیت و تشویق دانش آموزان، معلمان و اولیاء به انجام فعالیت فیزیکی و مزایا ومعایب ناشی از بی تحرکی و بیمار یهای ناشی از آن ۰/۵ امتیاز و برگزاری مسابقات مقاله نویسی، قصه نویسی، نقاشی و... با موضوعاتی مانند مزایای ورزش، معایب ورزش نکردن، مضرات چاقی ۰/۵ امتیاز
- اگرحداقل امکانات مانند محیط مناسب و وسایل لازم برای فعالیت جسمی دانش‌آموزان در مدرسه فراهم باشد ۱ امتیاز (هر کدام ۰/۵ امتیاز)

۶- ارتقای سلامت کارکنان مدرسه

- وجود شناسنامه سلامت برای بیش از ۹۰٪ معلمان و کارکنان ۲ امتیاز ، بین ۵۰ تا ۹۰٪ یک امتیاز و زیر ۵۰٪ صفر امتیاز (جمع ۲ امتیاز)
- انجام غربالگری ۱ و شناسایی موارد نیازمند ارجاع ا امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- پیگیری کامل موارد ارجاع شده مطابق دستورالعمل ۲ امتیاز ، ناقص ۱ امتیاز و عدم ارجاع صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- اگر تسهیلات اجتماعی، تفریحی، ورزشی مانند تسهیلات استفاده از مکان های ورزشی، شرکت در اردو های زیارتی، تفریحی و... فراهم باشد ۱ امتیاز
- اگر معلمان و کارکنان در دوره های آموزشی ضمن خدمت مرتبط با سلامت شرکت دارند ۱ امتیاز

۷- خدمات سلامت روان و مشاوره‌ای، در مدرسه

- وجود مشاور تمام وقت ۲، نیمه وقت ۱ و عدم وجود مشاور صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- وجود برنامه‌های اجتماعی و تفریحی در مدرسه (مانند اردوها،اجرای مناسبت‌ها و...) ۱ امتیاز
- آموزش دانش آموزان به منظور توانمند سازی آنها در زمینه مهارت‌های زندگی از طریق برگزاری کلاس ها و سایر فعالیت های آموزشی توسط آموزگاران دوره دیده ۱ امتیاز

- آموزش اولیای دانش آموزان به منظور توانمند سازی آنها در زمینه مهارت های فرزند پروری از طریق برگزاری کلاس ها و سایر فعالیت های آموزشی توسط افراد دوره دیده ۱ امتیاز
- شناسایی ۹۰ تا ۱۰۰٪ دانش‌آموزان در معرض خطر آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر(مانند فرزندان طلاق، فقر اقتصادی، بیش فعالی، خودکشی، سوء مصرف مواد، سیگار و...) ۲ امتیاز ، بین ۵۰ تا ۹۰٪ یک امتیاز و زیر ۵۰٪ صفر امتیاز (جمع ۲ امتیاز)
- ارائه خدمات خاص به دانش‌آموزان در معرض خطر آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر ۱ امتیاز و خانواده هایشان ۱ امتیاز(جمع ۲امتیاز)
- شناسایی اختلالات روانی و رفتاری در دانش آموزان امتیاز ۱ و ارائه خدمات مداخله ای و حمایتی نظیر ارجاع، پیگیری و مراقبت زیر نظر مدیریت مدرسه و ثبت موارد مذکور در شناسنامه بهداشتی آنها ۱ امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- عدم اجرای تنبیهات جسمی و روانی دانش آموزان مانند تهدید، کتک زدن، بیرون انداختن از کلاس، ایستاده نگهداشتن در کلاس و... ۱ امتیاز

۸- مشارکت والدین و جامعه در برنامه‌های ارتقای سلامت در مدرسه و شبکه داوطلبان سلامت دانش‌آموزان

- اگر مدرسه دارای انجمن اولیاء و مربیان فعال است که بطور مرتب تشکیل جلسه می دهد ۱ و در جلسات آن موضوعات بهداشتی بررسی شده است ۱ (جمع ۲ امتیاز)
- مشارکت و پشتیبانی مالی و معنوی سازمان های دولتی و نیمه دولتی مانند شهرداری مناطق، انجمن های محلی مانند شوراهای شهر و روستا و سازمان های غیر دولتی مانند خیّرین و... ۱ امتیاز
- اجرای برنامه های آموزشی برای خانواده ها ۱ امتیاز وبرای افراد جامعه پیرامون مدرسه که به نحوی به سلامت مدرسه ارتباط دارند مانند فروشنده های مواد غذایی و... ۱ امتیاز
- اگر مدرسه تیم بهداشتیاران آموزش دیده در ۵ گروه اصلی را دارد ۲ امتیاز، اگر حداقل ۳ گروه دارد ۱ و اگر وجود ندارد صفر امتیاز.
- اگر اقدامانی مانند تشکیل کلاس های مدون / جلسات مستمر آموزشی و... برای ارتقاء فعالیت های بهداشتیاران انجام می شود ۱ امتیاز
- اگر شبکه داوطلبان سلامت دانش آموزی فعال وجود دارد ۱ امتیاز
- اگر برنامه های آموزش سلامت توسط همسالان آموزش داده می شود ۱ امتیاز
- اگر شوراهای دانش آموزی فعال در زمینه سلامت مدرسه (شناسایی و حل مشکلات) وجود دارد ۱ امتیاز

چک لیست های ممیزی خارجی:

چک لیست " الف" - مشخصات کلی مدرسه مروج سلامت
نام مدرسه..... کد مدرسه □□-□□-□□-□□
آدرس مدرسه:..... تلفن مدرسه:.....
منطقه : شهری ☐ روستایی ☐ عشایری ☐
مقطع تحصیلی: ابتدایی ☐ راهنمایی ☐ دبیرستان ☐
نوع مدرسه: دولتی ☐ غیرانتفاعی ☐ غیره با ذکر نام ☐
نام مدیر مدرسه:.....
نام مراقب سلامت:.....
تعداد دانش آموزان:..... تعداد کارکنان: معلمین..... سایر کارکنان.....
مساحت مدرسه:..... مساحت فضاهای آموزشی (بطور متوسط) :.....
تعداد دانش آموزان به تفکیک پایه تحصیلی: اول..... دوم..... سوم..... چهارم..... پنجم.....
تعداد کلاس ها به تفکیک پایه تحصیلی: اول..... دوم..... سوم..... چهارم..... پنجم.....
تعداد اعضا آموزش دیده تیم مروج سلامت (مشارکت کننده در ارتقاء سلامت مدرسه): اولیاء ..... مربیان..... دانش آموزان ..... معلمین..... سایر کارکنان ..... شوراهای محلی .....
تعداد دانش آموزانی که بطور فعال در برنامه های مروج سلامت همکاری دارند به تفکیک پایه تحصیلی: اول..... دوم..... سوم..... چهارم..... پنجم.....
آیا مدارک و مستندات لازم در مدرسه مروج سلامت موجود است؟(۱ امتیاز) بله ☐ خیر ☐
آیا کمیته سلامت مدرسه مطابق دستورالعمل تشکیل شده و صورجلسات آن موجود است؟(۰/۵ امتیاز) بله ☐ خیر ☐
آیا کمیته سلامت مدرسه مشکلات را شناسایی و نسبت به حل آنها اقدام کرده است؟(۱/۵ امتیاز) بله ☐ خیر ☐
آیا برنامه عملیاتی به منظور حل مشکلات سلامت مدرسه تهیه شده است؟(۱/۵ امتیاز) بله ☐ خیر ☐
آیا مشکلات سلامت مدرسه به منظور جلب حمایت های مالی و اجرایی و جلب همکاری، به سطوح مدیریتی آموزش و پرورش و سایر سازمان های مرتبط گزارش شده است؟(۰/۵ امتیاز) بله ☐ خیر ☐

چک لیست " ب" - شاخص های مدرسه مروج سلامت			
عنوان	**امتیاز کل**	**امتیاز کسب شده**	**ملاحظات**
۱- چک لیست برنامه جامع آموزش سلامت	۱۲		
آیا تابلو اطلاع رسانی در خصوص فعالیت های آموزشی مدرسه مروج سلامت در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده تابلوی اطلاع رسانی
آیا نشان مدرسه مروج سلامت در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده نشان مدرسه
آیا فردی به عنوان هماهنگ کننده برنامه های آموزشی مروج سلامت در مدرسه تعیین شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مدارک و مستندات
آیا جلسات توجیهی برای دانش‌آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء برگزار شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده مستندات جلسات
آیا محتوی آموزشی در ارتباط با موارد ۸ گانه اجزاء HPS برای دانش آموزان، معلمان، کارکنان، اولیاء در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده محتوی آموزشی موجود
آیا محتوی آموزشی بین دانش آموزان،کارکنان و اولیاء توزیع شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده مستندات توزیع مانند لیست توزیع و...
آیا مراسم گرامیداشت مناسبت های بهداشتی در مدرسه برگزار شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات و گزارش مراسم
آیا آموزش‌های بهداشتی ویژه دانش‌آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء ارائه شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده برنامه آموزشی و مستندات آن
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
۲- چک لیست ارائه خدمات بالینی در مدرسه	۱۶		
آیا اتاق بهداشت مجهز در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مطابق ماده ۲۸ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا مراقب سلامت/ رابط بهداشت بطور منظم یا با برنامه تعیین شده در مدرسه حضور دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مطابق آئین نامه اجرایی تامین، حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان
آیا واکسیناسیون دانش آموزان طبق دستورالعمل انجام شده و اطلاعات آن در دسترس می باشد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مطابق دستورالعمل ایمنسازی
آیا هر دانش آموز یک شناسنامه سلامت دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		
آیا شناسنامه بهداشتی دانش آموزی به درستی تکمیل و معاینات روتین پزشکی وغیر پزشکی شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت دانش آموز
آیا موارد نیازمند ارجاع شناسایی شده اند؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت دانش آموز
آیا نظام ارجاع در مدرسه اجرا می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت دانش آموز
آیا موارد ارجاع شده پیگیری می شوند؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت دانش آموز
آیا پرونده سلامت مدرسه به درستی تکمیل می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مطابق دستورالعمل پرونده سلامت مدرسه
آیا جعبه کمک های اولیه با تجهیزات کامل در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مطابق مقررات بهداشت حرفه ای
آیا آموزش کمک های اولیه در مدرسه به مسئولین و دانش آموزان ارائه گردیده و حداقل یک فرد آموزش دیده نفر برای انجام کمک های اولیه در مدرسه حضور دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مطابق مقررات بهداشت حرفه ای
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
۳- چک لیست سلامت محیط مدرسه	۲۱		
آیا مکان و فضای مئرسه مناسب است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مطابق ماده ۳-۱، ١٦، ۱۷ و ۳۳ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا فضای کلاس ها، آزمایشگاه و... مناسب است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		ماده ٤، ٥، ٦ و ٨ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیادسترسی به آب آشامیدنی سالم و آبخوری بهداشتی وجوددارد؟ بله ☐ خیر ☐	۳		ماده ۱۹ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا توالت ها و دستشویی ها سالم و بهداشتی هستند؟ بله ☐ خیر ☐	۱/۷۵		ماده ۲۰ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا دفع فاضلاب سالم و بهداشتی هستند؟ بله ☐ خیر ☐	۰/۷۵		ماده ۲۱ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا نور و حرارت، صدا، رطوبت، تهویه کلاس ها، آزمایشگاه و... مناسب و کافی است؟بله ☐ خیر ☐	۲		ماده ۱۲، ۱۳ و ۳۳ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا محیط مدرسه ایمن است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		ماده ٢٤ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا مکان های دفع زباله وسطل زباله به تعداد کافی وجود دارد؟بله ☐ خیر ☐	۰/۵		ماده ۲۵ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا موارد ایمنی رعایت و برای پیشگیری از حوادث اقدام شده است؟بله ☐ خیر ☐	۳		ماده ۹ تا ۱۵ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا محیط مدرسه پاک وتمیز است و مدرسه مسئول نظافت دارد ؟بله ☐ خیر ☐	۲		ماده ۲ و ۳۱ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا فضای سبز در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		ماده ۳۰ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا فعالیت های زیست محیطی در مدرسه انجام می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مقررات محیط زیست
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
٤- چک لیست بهبود تغذیه در مدرسه	**۱۲**		
آیا فضای پایگاه تغذیه سالم مناسب و بهداشتی وتجهیزات لازم را دارد؟ بله ☐ خیر ☐	٤		دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم(ماده ۱۳ تا ۵۲) و آئین نامه بهداشت محیط مدرسه
آیا مواد غذایی ونوشیدنی سالم در مدرسه موجود و دستورالعمل مواد خوراکی مجاز و غیر مجاز در معرض دید دانش آموزان نصب شده است؟ بله ☐ خیر ☐	۲		دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس
آیا نظارت و بازدید منظم از بوفه توسط مراقب سلامت/ رابط بهداشت و کارشناسان آموزش و پرورش و معاونت بهداشتی انجام می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۱		دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس
آیا معاینات منظم کارکنان مدرسه که در بخش تهیه و توزیع مواد غذایی کار می کنند انجام می شود و این کارکنان گواهی صحت سلامت و مجوز فعالیت متصدی پایگاه و فروش مواد خوراکی را دارند؟ بله ☐ خیر ☐	۲		دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم(ماده ۱ تا ۱۲) و ماده ۲ آئین نامه بهداشت محیط مدارس
آیا مدرسه برنامه خاصی به منظور آموزش و فرهنگ سازی تغذیه سالم دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات برنامه
آیا بر نگهداری، توزیع و مصرف مواد غذایی نظارت می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۲		ماده ۲ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و دستورالعمل شیر مدرسه ایران
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
۵- چک لیست تحرک فیزیکی و فعالیت بدنی در مدرسه	**۵**		
آیا زمان مشخصی برای حداقل فعالیت فیزیکی دانش آموزان در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده برنامه درسی کلاس ها و مصاحبه با دانش آموزان و معلمین ورزش و تربیت بدنی و در صورت امکان حضور در زنگ ورزش یک کلاس
آیا برنامه های آموزشی در خصوص اهمیت و تشویق دانش آموزان، معلمان و اولیاء به انجام فعالیت فیزیکی و مزایا ومعایب ناشی از بی تحرکی و بیمار ی های ناشی از آن وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات برنامه و مصاحبه با دانش آموزان و معلمین ورزش و تربیت بدنی
آیا برنامه های فرهنگی و اجتماعی مرتبط با فعالیت های فیزیکی در مدرسه اجرا می شود؟	۱		مشاهده مستندات برنامه و مصاحبه با دانش آموزان و معلمین ورزش و تربیت بدنی
آیا فرصت کافی برای شرکت دانش آموزان، معلمان و کارکنان در فعالیت های ورزشی مانند ورزش صبحگاهی/ نرمش بصورت منظم و منسجم در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مصاحبه با دانش آموزان و معلمین ورزش و تربیت بدنی و در صورت امکان حضور در ورزش صبحگاهی و نرمش
آیا فضا، زمین مناسب و وسایل استاندارد برای فعالیت های ورزشی دانش آموزان، معلمان و کارکنان در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده امکانات و تجهیزات
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
٦- ارتقای سلامت کارکنان مدرسه	٨		
آیا هر یک ار معلمان و کارکنان مدرسه یک شناسنامه سلامت دارند؟ بله ☐ خیر ☐	٢		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت کارکنان
آیا معاینات روتین پزشکی وغیر پزشکی انجام شده است؟ بله ☐ خیر ☐	١		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت کارکنان
آیا موارد نیازمند ارجاع شناسایی شده اند؟ بله ☐ خیر ☐	١		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت کارکنان
آیا موارد ارجاع شده پیگیری می شوند؟ بله ☐ خیر ☐	١		مطابق دستورالعمل شناسنامه سلامت کارکنان
آیا تسهیلات اجتماعی، تفریحی، ورزشی برای معلمان و کارکنان مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	٢		مشاهده مستندات
آیا معلمان و کارکنان مدرسه در دوره های آموزشی ضمن خدمت مرتبط با سلامت شرکت داشته اند؟ بله ☐ خیر ☐	١		مشاهده مستندات
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
۷-چک لیست خدمات سلامت روان ومشاوره ای در مدرسه	۱۱		
آیا مشاور تمام وقت یا نیمه وقت برای انجام خدمات مشاوره ای در مدرسه حضور دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده مستندات و مصاحبه با مشاور
آیا برنامه های اجتماعی و تفریحی در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات
آیا برنامه مهارت های زندگی به دانش آموزان آموزش داده می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۱		آئین نامه اجرایی تامین، حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان
آیا اولیاء دانش آموزاندر زمینه مهارت های فرزند پروری آموزش داده می شوند؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات
آیا دانش آموزان در معرض خطر آسیب های اجتماعی شناسایی و رفتار های پرخطر می شوند؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده مستندات
آیا مداخله خاصی برای دانش آموزان در معرض خطر آسیب های اجتماعی و رفتار های پرخطر انجام می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات
آیا دانش آموزان مبتلا اختلالات روانی و رفتاری شناسایی شده و خدمات شامل ارجاع، پیگیری و مراقبت به آنها ارائه می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۲		مشاهده مستندات
آیا برنامه خاصی در ارتباط با تنبیهات جسمی و روانی دانش آموزان توسط معلمان و کارکنان مدرسه وجود دارد؟بله ☐ خیر ☐	۱		مشاهده مستندات
ملاحظات:			

عنوان	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	ملاحظات
۸- چک لیست مشارکت اولیاء وجامعه در برنامه های ارتقای سلامت در مدرسه و شبکه سلامت دانش آموزان	**۱۰**		
آیا مسائل سلامت مدرسه در انجمن اولیا و مراقبان بررسی شده و برنامه ای برای حل آنها وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		
آیا انجمن محله و سازمان های اجتماعی، بهداشتی، خیریه و.... که مدرسه در محدوده آنها واقع است، مدرسه را از نظر مالی و معنوی حمایت می کنند و در برنامه های مرتبط با سلامتی مدرسه مشارکت دارند؟ بله ☐ خیر ☐	۱		
آیا مدرسه برای خانواده های دانش آموزان و اعضای جامعه پیرامون و مرتبط با مدرسه برنامه ها ی آموزش سلامت اجرا می کند؟ بله ☐ خیر ☐	۱		
آیا تیم بهداشتیاران آموزش دیده (در ۵ گروه اصلی) و جود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۲		
آیا اقدامات موثری برای ارتقای فعالیت های بهداشتیاران در مدرسه وجود دارد؟ بله ☐ خیر ☐	۱		
آیا شبکه داوطلبان سلامت دانش آموزی در مدرسه فعال است؟ بله ☐ خیر ☐	۱		
آیا آموزش همسالان در مدرسه طراحی شده و اجرا می شود؟ بله ☐ خیر ☐	۱		
آیا شورای دانش آموزی در مسائل مربوط به سلامت مدرسه فعالانه مشارکت دارند؟ بله ☐ خیر ☐	۱		
ملاحظات:			

دستورالعمل تکمیل چک لیست های ممیزی خارجی

چک لیست" الف "- این بخش مربوط به مشخصات کلی مدرسه مروج سلامت است شامل:

- نام مدرسه که باید بطور کامل نوشته شود.

- کد ۸ رقمی مدرسه که ۲ رقم اول سمت چپ مربوط به کد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، ۲رقم دوم کد شهرستان، ۲ رقم سوم کد منطقه و ۲ رقم آخر کد مدرسه است (کد های دانشگاه ها ضمیمه می باشد). لازم است به هر شهرستان یک کد ۲ رقمی اختصاص یافته و کد مذکور به شهرستان اعلام شود، در صورتیکه دانشگاه تک شهرستانی است کد"۰۰" منظور می گردد. در خانه های مربوط به کد منطقه، منطقه آموزش و پرورش ثبت می شود و برای کد مدرسه، در هر منطقه از شماره" ۰۱ " شروع و ادامه داده می شود. در صورتیکه آموزش و پرورش منطقه ای نبوده و بر اساس شهرستان است کد منطقه "۰۰" منظور می گردد.

- مشخص شود که مدرسه در شهر واقع شده است یا روستا و یا اینکه در منطقه عشایری است. در محل تعیین شده علامت × بزنید.

- با گذاشتن علامت × مقطع تحصیلی را نیز مشخص نمایید.

- نام مدیرو مراقب سلامت مدرسه بطور کامل نوشته شود.

- تعداد دانش آموزان و کارکنان به تفکیک معلمین و سایر کارکنان مدرسه ثبت شود.

- مساحت کل مدرسه و مساحت کلاس ها و سایر فضاهای آموزشی بر حسب متر مربع نوشته شود. در مورد کلاس ها و فضاهای آموزشی نوشتن متوسط مساحت کافی است.

- تعداد دانش آموزان و همچنین تعداد کلاس های درس را به تفکیک پایه تحصیلی بنویسید.

- تعداد دانش آموزان، اولیای دانش آموزان، معلمین و..... که به منظور همکاری در اجرای مدرسه مروج سلامت و مشارکت درارتقای سلامت مدرسه آموزش دیده اند به تفکیک نوشته شود.

- تعداد دانش آموزانی که پس از آموزش در برنامه مروج سلامت همکاری فعال دارند را به تفکیک پایه تحصیلی ثبت نمایید.

- در صورتیکه اسناد و دستورالعمل های مروج سلامت، پرونده سلامت و همچنین موارد مربوط به ردیف ۹۳ و ۹٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه موجود است بله(۱ امتیاز).

- اگر کمیته سلامت مدرسه مطابق دستورالعمل تشکیل شده و صورجلسات آن موجود است ۰/۵ امتیاز(ردیف ۸۵، ۹٦ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه هر کدام ۰/۲۵)

– در صورتیکه پاسخ سوال قبل" بله " باشد با گذاشتن علامت × مشخص نمایید که آیا کمیته سلامت مدرسه مشکلات را شناسایی و نسبت به حل آنها اقدام کرده است یا خیر(ردیف ۹۱، ۹۵، ۹۷، ۹۹، ۱۰۰ و ۱۰۱ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه هر کدام ۰/۲۵ جمع امتیاز ۱/۵)

– اگر برنامه عملیاتی به منظور حل مشکلات سلامت مدرسه تهیه شده است ۱ امتیاز (ردیف ۸٤، ۸٦، ۸۷-۹۰، ۹۲ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه هر کدام ۰/۲۵ جمع امتیاز ۱/۵).

– اگر مشکلات سلامت مدرسه به منظور جلب حمایت های مالی و اجرایی و جلب همکاری، به سطوح مدیریتی آموزش و پرورش و سایر سازمان های مرتبط گزارش شده است ۰/۵ امتیاز.

تذکر: کلیه مستندات باید مشاهده و بر اساس مشاهدات به سوال ها پاسخ داده شود. جمع امتیاز این بخش ۵ است.

چک لیست" ب "- این بخش مربوط به شاخص های مدرسه مروج سلامت و شامل ٦ چک لیست است:

۱-چک لیست برنامه جامع آموزش سلامت

۲-چک لیست ارائه خدمات بالینی در مدرسه

۳-چک لیست سلامت محیط مدرسه

٤-چک لیست بهبود تغذیه در مدرسه

۵-چک لیست تحرک فیزیکی و فعالیت بدنی

٦-چک لیست سلامت کارکنان

۷-چک لیست خدمات سلامت روان و مشاوره ای در مدرسه

۸-چک لیست مشارکت اولیاء و جامعه در برنامه های ارتقای سلامت در مدرسه و شبکه سلامت دانش آموزان.

توضیحات کلی :

هر یک از چک لیست ها شامل چندین سوال متفاوت است. به هر سوال امتیازی تعلق گرفته که در ستون امتیاز کل و در مقابل هر سوال نوشته شده است. مجموع امتیازها نیز در بالای صفحه چک لیست وجود دارد.

ابتدا پاسخ هر سوال را با گذاشتن علامت × در خانه "بله" یا "خیر" مشخص نمایید سپس با توجه به پاسخ، امتیاز هر سوال را در ستون" امتیاز کسب شده" بنویسید، امتیازهای کسب شده را جمع نموده و مجموع امتیاز کسب شده را در بالای صفحه ثبت کنید در انتهای هر چک لیست محلی با عنوان ملاحظات وجود دارد که می توان هرگونه نظر، پیشنهاد و..... و هر آنچه در چک لیست نیامده اما ضروری به نظر می رسد را یادداشت نمود.

تذکر: اساس و مبنای امتیاز دهی به هر پاسخ مشاهده مدارک، مستندات، مصاحبه، رجوع به دستورالعمل ها- آئین نامه ها- مقررات و.... است که در بخش ملاحظات و در مقابل هر سوال نوشته شده است.

۱- چک لیست برنامه جامع آموزش سلامت:

این چک لیست شامل ۸ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۱۲ است.

- اگر در مدرسه مروج سلامت، برد و تابلویی وجود داشته که در آن عناوین فعالیت های آموزشی مشخص شده باشد۱ در غیر اینصورت صفر امتیاز
- اگر استند، پوستر یا مانند آن که نشان دهد مدرسه در راستای ارتقای سلامت و اهداف مدرسه مروج سلامت فعالیت دارد موجود باشد ۱ در غیر اینصورت صفر امتیاز
- باید فردی به عنوان هماهنگ کننده برنامه های آموزشی در مدرسه تعیین شده باشد(این فرد می تواند مراقب سلامت مدرسه یا هر فرد مطلع و داوطلب از بین معلمین و کارکنان مدرسه باشد)، اگر وجود دارد ۱ در غیر اینصورت صفر امتیاز
- باید برنامه توجیهی وجود داشته باشد که دانش آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء را با اهداف و برنامه های مدرسه مروج سلامت آشنا نماید، اگر برنامه برای دانش آموزان وجود دارد ۱ و اگر برای معلمان، کارکنان و اولیاء نیز وجود دارد ۱، در غیر اینصورت صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- اگر محتوی آموزشی در ارتباط با موارد ۸ گانه اجزاء HPS برای دانش آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء در مدرسه وجود دارد۲(برای هر جزء ۰/۲۵ امتیاز) در غیر اینصورت صفر امتیاز
- اگر محتوی آموزشی بین دانش آموزان، معلمان، کارکنان و اولیاء توزیع شده یا به نحوی به اطلاع آن ها رسیده باشد ۲ امتیاز
- برگزاری مناسبت های بهداشتی در ارتقای سلامت اثرگزار است اگر مراسم گرامیداشت مناسبت های بهداشتی درمدرسه برگزار شده است ۱ امتیاز
- لازم است کلیه دانش آموزان، کارکنان و اولیاء دانش آموزان مطالب فوق را آموزش دیده باشند. ارائه دو شیوه ی برای دانش آموزان و دو شیوه ی آموزشی برای معلمان و کارکنان ۲، یک شیوه ی آموزشی برای هر کدام ۱ امتیاز و عدم اجرا صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)

۲-چک لیست ارائه خدمات بالینی:

این چک لیست شامل۱۲سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۱٦ است.

- اگر در مدرسه اتاق بهداشت مجهز مطابق ماده ۲۸ آئین نامه بهداشت محیط مدارس وجود دارد ۲امتیاز، اگر اتاق بهداشت وجود دارد اما کاملا مطابق آئین نامه نیست ۱ و اگر وجود ندارد صفر امتیاز

- اگر مراقب سلامت یا رابط بهداشت در مدرسه به طور منظم ویا با برنامه تعیین شده و بر اساس آئین نامه اجرایی تامین، حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان حداقل ۳ روز در هفته د رمدرسه حضور دارد ۲ امتیاز ، کمتر از ۳ روز ۱ امتیاز و عدم حضور صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- اگر واکسیناسیون۱۰۰٪ دانش آموزان مدرسه با توجه به دستورالعمل کشوری واکسیناسیون انجام شده و اطلاعات مربوط به آن موجود باشد ۱ امتیاز، بین ۹۰٪ تا۱۰۰٪ نیم امتیاز و کمتر از ۹۰٪صفر امتیاز
- لازم است برای دانش آموزان شناسنامه بهداشتی طبق دستورالعمل تکمیل و معاینات مطابق این شناسنامه انجام شود. تکمیل شناسنامه سلامت برای بیش از ۹۰٪ دانش آموزان پایه های اول ابتدایی و راهنمایی۲ امتیاز ، بین ۵۰ تا ۹۰٪ یک امتیاز و زیر ۵۰٪ صفر امتیاز
- مطابق دستورالمل شناسنامه سلامت دانش آموز غربالگری و معاینه کامل دانش آموزان ۲ امتیاز ، ناقص ۱ امتیاز و عدم اجرا صفر امتیاز
- دانش آموزانی که اختلال یا بیماری دارند.

اگر شرایط لازم برای ارجاع فراهم و موارد نیازمند ارجاع، ارجاع شده باشند ۱ امتیاز،اگر موارد ارجاع شده پیگیری شده باشند ۱ امتیاز

- اگر پرونده بهداشتی مدرسه موجود و مطابق دستورالعمل تکمیل شده باشد ۲امتیاز، وجود دارد اما کاملا و به درستی تکمیل نشده باشد ۱ امتیاز و در غیر اینصورت صفر امتیاز
- اگر جعبه کمک ها ی اولیه مطابق مقررات بهداشت حرفه ای وجود داشته باشد (ردیف ۱۲۹ و ۱۳۰ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) ۱ امتیاز(هر کدام ۰/۵ امتیاز) اگر وجود دارد ولی کاملا مطابق مقررات بهداشت حرفه ای نمی باشد ۰/۵ امتیاز
- اگر آموزش کمک های اولیه در مدرسه به مسئولین و دانش آموزان ارائه گردیده است و حداقل یک فرد آموزش دیده برای انجام کمک های اولیه در مدرسه حضور داشته باشد (دیف ۱۳۱ و ۱۳۲ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه، هر کدام ۰/۵ امتیاز) جمع ۱ امتیاز

۳- چک لیست سلامت محیط مدرسه :

این چک لیست شامل ۱۲ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۲۱ است.

- اگر مطابق ماده ۳-۱، ۱٦، ۱۷ و ۳۳ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ۳- ۱، ۱۷، ۲۱، ۳۳- ۳۱ و ۷٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) مکان و فضای مدرسه مناسب باشد ۲ امتیاز

- اگر مطابق ماده ٤، ٥، ٦ و ٨ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٢٠- ١٨ و ردیف ٢٢، ٣٤، ٦٨، ١١٣ و ١١٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) اگر فضای کلاس، آزمایشگاه و.... مناسب باشد ٢ امتیاز(دیوارها، کف، سقف، ابعاد، هر کدام ٠/٢٥ امتیاز)
- طبق ماده ١٩ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٤١- ٣٥ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) اگر آب مورد مصرف مدرسه با استاندارد ملی ایران به شماره ١٠١١ و ١٠٥٣ مطابقت داشته و مورد تائید مقامات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد، در صورتی که مدرسه از مخزن آب استفاده می کند حجم آب مورد استفاده در مخزن جوابگوی تعداد دانش آموزان باشد(حداقل ١٥ لیتر در روز برای هر دانش آموز) ، آبخوری عمومی دانش آموزان با شیرهای مناسب مجهز گردیده، ارتفاع شیر آبخوری ها متناسب با سن دانش آموزان (بین١٠٠-٧٥ سانتی متر بالاتر از سطح زمین) باشد، آبخوری به تعداد کافی (حداقل برای هر ٤٥ دانش آموز یک آبخوری) وجود داشته، دارای شرایط بهداشتی باشد، خارج از سرویس های بهداشتی (با فاصله حداقل ١٥ متر) احداث گردیده باشد هر کدام ٠/٥ امتیاز (جمع ٣ امتیاز)
- اگر مطابق ماده ٢٠ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٤٧- ٤٢ و ٦٩ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) توالت دارای شرایط بهداشتی باشد٠/٧٥ امتیاز، در مدرسه به ازای هر ٤٠ دانش آموز یک چشمه توالت احداث گردیده باشد، دست شویی ها دارای شرایط بهداشتی باشند، به ازای هر٦٠ دانش آموز یک دستشویی در نظر گرفته شده باشد، ارتفاع دست شویی ها متناسب با سن دانش آموزان (بین ٧٥-٦٠ سانتی متر بالاتر از سطح زمین) باشد و در دست شویی ها مخزن ثابت صابون مایع قابل استفاده وجود داشته و لوله کشی روی دستشویی انجام شده باشد هر کدام ٠/٢٥ امتیاز (جمع ١/٧٥ امتیاز)
- اگر مطابق ماده ٢١ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٥٠- ٤٨ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) دفع فاضلاب بر اساس استانداردهای موجود از نظر بهداشتی طراحی و اجرا شده و به روش بهداشتی انجام می گیرد و حجم سپتیک تانک چاه جاذب با توجه به ظرفیت مدرسه تعیین شده باشد ٠/٧٥ امتیاز
- اگر مطابق ماده ٢٢، ٢٣ و ٣٣ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف٢١، ٥٨- ٥١، ٧٠، ٨١، ١٠٥، ١٠٦، ١٠٧، ١١١، ١١٥،١١٦، ١٣٥ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) نور، حرارت، صدا، رطوبت و تهویه کلاس ها، ازمایشگاه و... طبیعی و مناسب باشد ٢ امتیاز (٥٤-٥١ نیم، ٥٨-٥٥ نیم، ٨١، ١٠٥، ١٠٦، ١٠٧، نیم ١١١، ١١٥، ١١٦ و ١٣٥ نیم امتیاز)
- اگر مطابق ماده ٢٤ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٦٤- ٦٠، ١٠٨،١٠٩، ١١٢، ١٢٦، ١٢٧، ١٢٨، ١٣٣، ١٣٤ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) وسایل اطفاء حریق دارای تاریخ معتبر شارژ، به تعداد کافی وجود

داشته باشد و کارکنان مدرسه مهارت استفاده از این وسایل را داشته باشند- تابلو برق، کلید و پریزهای برق سالم و دارای حفاظ مناسب باشد- حداقل دو راه فرار برای مواقع اضطراری در هر ساختمان وجود و دانش آموزان به راحتی به آن دسترسی داشته باشند - زنگ خطر به منظور استفاده در شرایط اضطرار وجود داشته و محل فرار اضطراری دانش آموزان با علائم ویژه مشخص گردیده است ۲ امتیاز(ردیف ٦٤-٦٠ یک، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۲٦ نیم امتیاز ، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۳، ۱۳٤ نیم امتیاز)

- اگر مطابق ماده ۲۵ آئین نامه بهداشت محیط مدارس (ردیف ٦٦- ٦٥ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) زباله دان بهداشتی درب دار، ضد زنگ، با ظرفیت و تعداد مناسب و با کیسه زباله در کلیه قسمت های مدرسه وجود داشته باشد و زباله ها روزانه و به موقع جمع آوری و دفع گردد ۰/۵ امتیاز
- رعایت ایمنی و اقدامات پیشگیری از حوادث مطابق ماده ۹ تا ۱۵ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مطابق با مقررات بهداشت حرفه ای (ردیف ۳۰- ۲۳، ۵۹، ٦٧، ۷۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰٤، ۱۱۰، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۳- ۱۲۱، ۱۳۸- ۱۳٦، فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه ۳ امتیاز(۲٦-۲۳ نیم امتیاز ، ۳۰-۲۷ نیم امتیاز ، ۵۹، ٦٧، ۷۱، ۱۰۲ نیم امتیاز ، ۱۰۳، ۱۰٤ ، ۱۱۰، ۱۱۷ نیم امتیاز ، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲ نیم امتیاز و ۱۲۳، ۱۳۸- ۱۳٦ نیم امتیاز)
- اگر مطابق با ماده ۲ و ۳۱ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مقررات بهداشت حرفه ای (ردیف۱٦، ۷۳، ۸۰-۷٦، ۱۲۰ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) مدرسه مسئول نظافت دارد و اگر بهداشت و تمیزی محیط مدرسه رعایت شود(هر کدام ۰/۲۵) ۲ امتیاز
- وجود فضای سبزمانند درختان، چمن کاری فضاهای موجود، باغچه و گلکاری آن، گلدان..... مطابق ماده ۳۰ آئین نامه بهداشت محیط مدارس فضای سبز به ازای هر دانش آموز ۰/۵ متر مربع ۱، کمتر از آن ۰/۵ و فقدان فضای سبز صفر امتیاز
- اگر در مدرسه اقداماتی برای تفکیک و جداسازی زباله، صرفه جویی در مصرف کاغذ مانند قرار دادن سطل های جداگانه، آموزش دانش آموزان برای استفاده از آن ها و همچنین اقداماتی برای صرفه جویی در مصرف انرژی انجام می شود ۱ امتیاز (ردیف ۸۲ و ۸۳ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه) (هر کدام ۰/۲۵ امتیاز)

٤-چک لیست بهبود تغذیه در مدرسه :

این چک لیست شامل ٦ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۱۲ است.

- اگر فضای فیزیکی به عنوان بوفه بهداشتی/ پایگاه تغذیه سالم موجود است وتجهیزات لازم را دارد ٤ امتیاز (رعایت ردیف ٤، ۱۰، ۱۳و۱۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت محیط مدرسه و دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم

و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم یک امتیاز، ردیف ۳۳، ۳۶، ۳۷، ۳۸ و ۳۹ یک امتیاز، ردیف ۴۰، ۴۱، ۴۲ و ۴۳ و ۴۶ یک امتیاز، ۴۷، ۴۸، ۴۹ و ۵۲ یک امتیاز

- ارائه و فروش مواد غذایی و نوشیدنی ها باید مطابق با دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس باشد(ارائه و فروش مواد غذایی و نوشیدنی مطابق جدول فهرست مواد غذایی قابل عرضه در پایگاه تغذیه سالم۱، مطابقت با شرایط تعیین شده در دستورالعمل ۰/۵ و نصب دستورالعمل مواد خوراکی مجاز ۰/۲۵ و غیر مجاز ۰/۵۲ در معرض دید دانش آموزان- جمع ۲ امتیاز)
- نظارت و بازدید منظم مطابق دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و برنامه زمان بندی توسط مراقب سلامت/ رابط بهداشتی مدرسه(۰/۵ امتیاز) و همچنین توسط کارشناسان بهداشت/ آموزش و پرورش(۰/۵) باید انجام شده و مدارک موجود باشد(شرح بازدید و نواقص مشاهده شده- جمع ۱ امتیاز)
- معاینات کارکنانی که در تهیه و توزیع مواد غذایی دخالت دارند باید موجود و نشان دهنده معاینات منظم و دوره ای باشد. اگر مطابق دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم(ماده ۱ تا ۱۲) و ماده ۲ آئین نامه بهداشت محیط مدارس(ردیف ۹-۵، فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه) معاینات کارکنان مدرسه که در بخش تهیه و توزیع مواد غذایی کار می کنند بطور منظم انجام می شود و این کارکنان گواهی صحت سلامت و مجوز فعالیت متصدی پایگاه و فروش مواد خوراکی را دارند ۲ امتیاز(رعایت ماده ۱ تا ۸ یک و ۹ تا ۱۲ و ۵ تا ۹ یک امتیاز- جمع ۲ امتیاز)
- وجود برنامه های خاص که به سلامت دانش آموزان کمک نماید مانند جشنواره غذا، مناسبت های تغذیه ای و.... برای آموزش و تشویق دانش آموزان و کارکنان به استفاده از مواد خوراکی سالم و استفاده نکردن از مواد خوراکی کم ارزش تغذیه ای بیشتر از دو برنامه ۱، یک یا دو برنامه ۰/۵ و عدم اجرای برنامه های فرهنگ سازی تغذیه صفر امتیاز
- نظارت بر نحوه ی نگهداری، توزیع و مصرف مواد غذایی در مدرسه مطابق با ماده ۲ آئین نامه بهداشت محیط مدارس و مقررات بهداشت محیط (ردیف ۱۱، ۱۲، ۱۴ و ۷۵ فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه)، دستورالعمل بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و تعاونی های مدارس و آئین نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم و دستورالعمل شیر مدرسه ایران ۲ امتیاز(نحوه ی صحیح نگهداری ۱و نحوه ی صحیح مصرف ۱ امتیاز)

۵-چک لیست تحرک فیزیکی و فعالیت بدنی :

این چک لیست شامل ۵ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۵ است.

- اگر زمان خاصی به عنوان زنگ ورزش و تربیت بدنی اختصاص یافته ودر این زمان دانش آموزان فعالیت فیزیکی دارند ۱ امتیاز

- اگر برنامه های آموزشی در خصوص اهمیت و تشویق دانش آموزان، معلمان و اولیاء به انجام فعالیت فیزیکی و مزایا ومعایب ناشی از بی تحرکی و بیمار ی های ناشی از آن مانند برگزاری مسابقات مقاله نویسی، قصه نویسی، نقاشی و... با موضوعاتی مانند مزایای ورزش، معایب ورزش نکردن، مضرات چاقی و... انجام می شود ۱ امتیاز
- اجرای فعالیت های فوق برنامه مانند راه پیمایی، ک.هنوردی، مسابقات ورزشی و... ۱ امتیاز
- فرصت کافی و مناسب برای داشتن حداقل فعالیت های فیزیکی و بدنی مانند ورزش صبحگاهی/ نرمش برای دانش آموزان و کارکنان باید فراهم شده باشد ۱ امتیاز
- امکانات مناسب برای شرکت دانش آموزان، معلمان و کارکنان در فعالیت های ورزشی در مدرسه وجود باشد ۱ امتیاز

٦-چک لیست سلامت کارکنان :

این چک لیست شامل ۷ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۸ است.

- تکمیل شناسنامه سلامت برای بیش از ۹۰٪ کارکنان ۲، بین ۵۰ تا ۹۰٪ یک امتیاز و زیر ۵۰٪ صفر امتیاز
- غربالگری و معاینات موارد بطور کامل ۱ امتیاز ، ناقص ۰/۵ امتیاز و عدم اجرا صفر امتیاز
- ارجاع کلیه موارد نیازمند به مراکز بهداشتی، درمانی امتیاز ۱، ناقص ۰/۵ امتیاز و عدم ارجاع موارد نیازمند صفر امتیاز
- پیگیری کامل موارد ارجاع شده ۱ امتیاز ، ناقص ۰/۵ امتیاز و عدم ارجاع موارد نیازمند صفر امتیاز
- اگر تسهیلات اجتماعی، تفریحی، ورزشی مانند تسهیلات استفاده از مکان های ورزشی، شرکت در اردو های زیارتی، تفریحی و... برای معلمان و کارکنان مدرسه وجود دارد ۱ امتیاز
- اگر معلمان و کارکنان مدرسه در دوره های آموزشی ضمن خدمت مرتبط با سلامت شرکت داشته اند ۱ امتیاز

۷-چک لیست خدمات سلامت روان ومشاوره ای در مدرسه :

این چک لیست شامل ۸ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۱۱ است.

- اگر مشاور تمام وقت در مدرسه حضور دارد ۲ امتیاز ، نیمه وقت ۱ امتیاز و عدم وجود مشاور صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- وجود برنامه‌های اجتماعی و تفریحی در مدرسه (مانند اردوها،اجرای مناسبت‌ها و...) ۱ امتیاز
- آموزش دانش آموزان به منظور توانمند سازی آنها در زمینه مهارت‌های زندگی از طریق برگزاری کلاس ها و سایر فعالیت های آموزشی توسط آموزگاران دوره دیده ۱ امتیاز

- آموزش اولیای دانش آموزان به منظور توانمند سازی آنها در زمینه مهارت های فرزند پروری از طریق برگزاری کلاس ها و سایر فعالیت های آموزشی توسط افراد دوره دیده ۱ امتیاز
- شناسایی ۹۰ تا ۱۰۰٪ دانش‌آموزان در معرض خطر آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر(مانند فرزندان طلاق، فقر اقتصادی، بیش فعالی، خودکشی، سوء مصرف مواد، سیگار و...) ۲ امتیاز ، بین ۵۰ تا ۹۰٪ یک امتیاز و زیر ۵۰٪ صفر امتیاز (جمع ۲ امتیاز)
- انجام مداخله و ارائه خدمات خاص به دانش‌آموزان در معرض خطر آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر ۰/۵ امتیاز و خانواده هایشان ۰/۵ امتیاز(جمع ۱ امتیاز)
- شناسایی اختلالات روانی و رفتاری در دانش آموزان ۱ و ارائه خدمات مداخله ای و حمایتی نظیر ارجاع، پیگیری و مراقبت زیر نظر مدیریت مدرسه و ثبت موارد مذکور در شناسنامه بهداشتی آنها ۱ امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- عدم اجرای تنبیهات جسمی و روانی دانش آموزان مانند تهدید، کتک زدن، بیرون انداختن از کلاس، ایستاده نگهداشتن در کلاس و... ۱ امتیاز

۸- چک لیست مشارکت اولیاء و جامعه در برنامه های ارتقای سلامت در مدرسه و شبکه سلامت دانش آموزی :

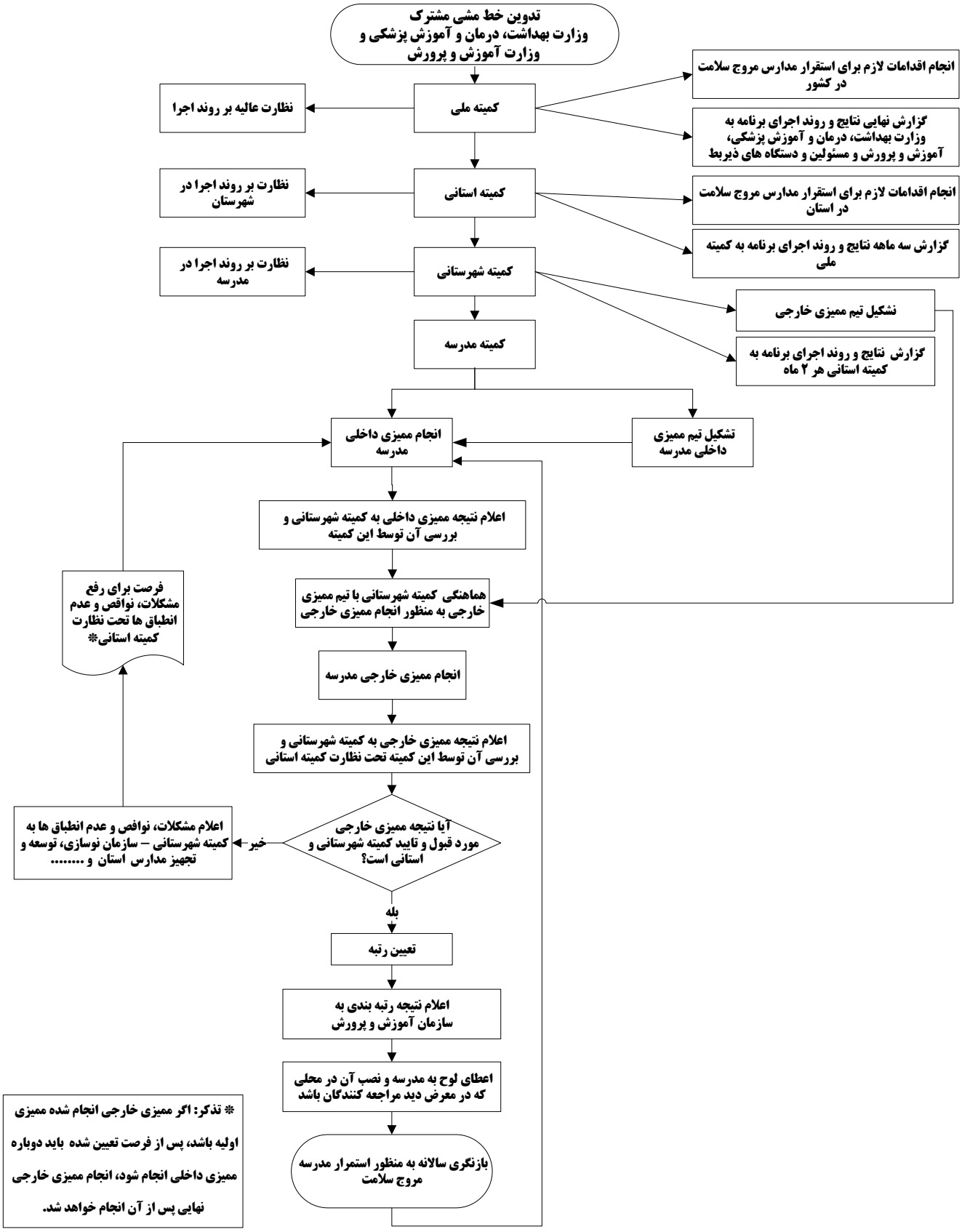
این چک لیست شامل ۸ سوال و مجموع امتیازهای این بخش ۱۰ است.

- اگر مشکلات و مسائل سلامت مدرسه در انجمن اولیا و مراقبان بررسی می شود ۱ و اگر برای حل مشکلات و مسائل برنامه مداخله ای وجود دارد نیز ۱ امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- اگر انجمن های محلات و سایر سازمان ها، نهاد ها و... از برنامه مروج سلامت حمایت می کنند(از نظر مالی، فرهنگی، معنوی و..) و در برنامه های مدرسه که با سلامت مرتبط است همکاری و دخالت دارند ۱ امتیاز
- اگر مدرسه برنامه های آموزشی برای خانواده ها وبرای افراد جامعه پیرامون مدرسه که به نحوی به سلامت مدرسه ارتباط دارند مانند فروشنده های مواد غذایی و... دارد ۱ امتیاز
- اگر مدرسه تیم بهداشتیاران آموزش دیده در ۵ گروه اصلی را دارد ۲ امتیاز، اگر حداقل ۳ گروه دارد ۱ و اگر وجود ندارد صفر امتیاز(جمع ۲ امتیاز)
- اگر اقدامانی مانند تشکیل کلاس های مدون / جلسات مستمر آموزشی و... برای ارتقاء فعالیت های بهداشتیاران انجام می شود ۱ امتیاز
- اگر شبکه داوطلبان سلامت دانش آموزی فعال وجود دارد ۱ امتیاز
- اگر برنامه های آموزش سلامت توسط همسالان آموزش داده می شود ۱ امتیاز
- اگر شوراهای دانش آموزی فعال در زمینه سلامت مدرسه (شناسایی و حل مشکلات) وجود دارد ۱ امتیاز

کد دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی

کد	نام دانشگاه/ دانشکده	کد	نام دانشگاه/ دانشکده
۰۱	آذربایجان شرقی	۲٤	قزوین
۰۲	آذربایجان غربی	۲۵	قم
۰۳	اردبیل	۲٦	کاشان
۰٤	اصفهان	۲۷	کردستان
۰۵	ایلام	۲۸	کرمان
۰٦	بابل	۲۹	کرمانشاه
۰۷	بوشهر	۳۰	کهگیلویه وبویراحمد
۰۸	خراسان جنوبی	۳۱	گلستان
۰۹	تهران	۳۲	گناباد
۱۰	جهرم	۳۳	گیلان
۱۱	چهارمحال وبختیاری	۳٤	لرستان
۱۲	خراسان رضوی	۳۵	مازندران
۱۳	خوزستان	۳٦	مرکزی
۱٤	رفسنجان	۳۷	هرمزگان
۱۵	زنجان	۳۸	همدان
۱٦	زابل	۳۹	خراسان شمالی
۱۷	سبزوار	٤۰	یزد
۱۸	سمنان	٤۱	دزفول
۱۹	سیستان وبلوچستان	٤۲	کرج
۲۰	شاهرود	٤۳	نیشابور
۲۱	شهیدبهشتی	٤٤	تربت حیدریه
۲۲	فارس	٤۵	جیرفت
۲۳	فسا	٤٦	

نمودار سیاستگذاری، اجرا و ممیزی برنامه مدارس مروج سلامت

پیوست ها:

پیوست ۱: آیین‌نامه اجرایی تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان

پیوست ۲: آیین نامه بهداشت محیط مدارس

پیوست ۳: فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه

پیوست ۴: آیین نامه پایگاه تغذیه سالم

پیوست ۱: آیین‌نامه اجرایی تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان

بسمه تعالی

شماره: ۵۵۰۲۸/ت ۲۹۲٦٤ ه

تاریخ: ۱۳۸٤/۹/۹

وزارت آموزش و پرورش ـ وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ـ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸٤/۹/۲ بنا به پیشنهاد مشترک وزارتخانه های آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به استناد تبصره بند ۱۳ ماده ۱۰ قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳٦٦، آیین نامه اجرایی تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان را به شرح زیر تصویب نمود:

"آیین‌نامه اجرایی تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان "

ماده ۱ ـ وزارت آموزش و پرورش موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی زمینه آموزش سلامت کلیه دانش آموزان را در برنامه درسی و فوق برنامه تمام پایه‌های تحصیلی به مدت حداقل ٤۲ ساعت در سال فراهم نماید، به طوری که در مجموع ساعات درسی رسمی تغییر ایجاد نشود.

تبصره ۱ـ برای آموزش و مراقبت های سلامتی از مراقبین سلامت مدارس با شاخص (۱/۷۵۰) در مدارس شهری و در روستاها از بهورزان خانه‌های بهداشت طبق مقررات آموزشی مدرسه و شرح وظایف بهورز استفاده گردد.

تبصره ۲ـ وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و علوم، تحقیقات و فناوری موظفند برابر نیاز وزارت آموزش و پرورش نسبت به تربیت مراقبین سلامت و مشاورین مدارس براساس پیشنهاد گروه هماهنگی تربیت معلم که به تصویب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت مربوط حسب مورد خواهد رسید اقدام نمایند.

تبصره ۳ـ ساعت کار مراقبین سلامت مدارس (۳۰) ساعت در هفته می‌باشد که در صورت آموزش سلامت به میزان حداقل (۱۲) ساعت در هفته از مزایای رسته آموزشی و طرح طبقه بندی مشاغل معلمان بهره‌مند خواهند شد.

تبصره ٤ ـ وزارت آموزش و پرورش موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی سازوکار اضافه شدن درس سلامت را در برنامه آموزش ضمن خدمت معلمان تدوین نماید.

ماده ۲ ـ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است شرایط لازم برای ارایه خدمات بهداشتی و درمانی دانش آموزان بر طبق دستورالعمل تکمیل شناسنامه سلامت در کلیه پایه‌های تحصیلی و پیگیری ارجاعات تخصصی در نظام بهداشتی درمانی کشور را فراهم نماید.

تبصره ۱ـ وزارت آموزش و پرورش مجاز است از نیروهای پزشکی و پیراپزشکی استخدامی خود برحسب نیاز و موافقت آنان مشروط به گذراندن دوره آموزشی مورد نیاز و کسب مهارت های لازم با هماهنگی وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی در راستای ارتقاء سلامت دانش آموزان و معلمان بکار گیرد.

تبصره ۲ ـ اجرای این ماده در سال ۱۳۸٤ در چهارچوب اعتبارات و امکانات موجود خواهد بود.

ماده ۳ ـ وزارتخانه های آموزش و پرورش، بهداشت، درمان وآموزش پزشکی، رفاه و تامین اجتماعی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشورموظفند دستورالعمل تامین میان وعده غذایی و سبد غذایی بوفه‌های مدارس، تغذیه رایگان و برنامه غذایی مدارس شبانه‌روزی را جهت تصویب در شورای‌عالی سلامت و امنیت غذائی ارایه نماید.

ماده ٤ ـ وزارت آموزش و پرورش با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است در جهت ارتقای سطح سلامت روان دانش آموزان نسبت به تدوین برنامه آموزش مهارت های زندگی اقدام نماید.

ماده ۵ ـ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است اعتبار لازم برای اجرای این آیین نامه را در لوایح بودجه سالانه کل کشور منظور نماید.

پیوست ۲: آیین نامه بهداشت محیط مدارس

باسمه تعالی

مقدمه :

ایمنی و بهداشت محیط مدرسه که در فصل چهارم آیین نامه اجرایی مدارس به آن توجه شده، از اصول اولیه بهداشت مدارس است. بدون شک یکی از مولفه هایی که در آموزش وپرورش کودکان تاثیر اجتناب ناپذیر دارد محیط مادی وفیزیکی حاکم بر مدرسه است. محیط مدارس باید به گونه ای باشد تا از هر لحاظ به نیاز های جسمی، روانی واجتماعی دانش آموزان پاسخ دهد. در آموزش وپرورش نوین فضای فیزیکی به عنوان یک عامل زنده وپویا در انجام فعالیت های آموزشی وتربیتی دانش آموزان تلقی می گردد. چنانچه در مدرسه آب سالم، سرویس های بهداشتی، فضای کافی، تجهیزات و وسایل مناسب و استاندارد، سیستم صحیح جمع آوری زباله وفا ضلاب وجود نداشته باشد وبه طور کلی آسایش محیطی فراهم نشود به طور قطع تلاش های آموزشی وپرورشی معلمان ومربیان بازدهی مطلوب نخواهد داشت.دراین راستا این آیین نامه جهت ایجاد هماهنگی وبرخورداری مدارس از استانداردهای موجود به منظور ایجاد فضای فیزیکی مناسب برای تعلیم و تربیت نسلی پویا تهیه گردیده است.

ماده ۱ : محلی که برای احداث مدرسه در نظر گرفته می شود باید در فاصله وموقعیت مناسبی نسبت به مراکز جمعیتی ونواحی مسکونی وآموزشی بوده، در مالکیت آموز ش وپرورش وداخل محدوده شهری یا روستا قرار داشته وامکان دسترسی به تاسیسات مانند آب، برق، تلفن وگاز داشته باشد. بر اساس مطالعات اقلیمی منطقه، در هنگام احداث ساختمان مدرسه، رعایت نکات زیر ضروری است:

با توجه به تعیین جهت وزش باد، زمین انتخابی نباید در مسیر ومجاورت عوامل آلودگی زا مانند کارخانه های صنعتی، شیمیایی، محل های دفن زباله، فاضلاب شهری، دامداری، مرغداری، دباغ خانه ها، کشتار گاه ها، کوره های آجر پزی، محل انباشت کود وسایر مراکزی که به نحوی ممکن است ایجاد دود، بو وگرد وغبار نماید قرار داشته باشد. باید دقت شود تا محل احداث مدرسه در جوار بیمارستان، تیمارستان، گورستان، زندان، خطوط راه آهن، بزرگراه ها قرار نداشته و خارج از حریم کابل های فشار قوی برق (هوایی یا زمینی)،خطوط اصلی وفرعی گاز رسانی، پست های زمینی فشار قوی، پمپ بنزین، محل عرضه وفروش کپسول های گاز، انبار های مواد محترقه، منفجره، ترکیبات شیمیایی مانند : کاغذ، پارچه، لاستیک، چوب، الیاف، بافت وغیره و نیز در مسیر حوزه های آبریز فرعی واصلی رودخانه واقع نشود.

تبصره ۱ :

در صورتی که احداث مدرسه در نزدیک محیط های ذکر شده در ماده ۱ اجتناب ناپذیر واجباری باشد، باید حداقل ۵۰۰ متر با مراکز فوق فاصله داشته باشد.

تبصره ۲ :

درصورتی که ابتدا مدرسه احداث شده باشد،سایر مراکز باید فاصله مناسب (حداقل ۵۰۰ متر) تا مدرسه را رعایت نمایند.

ماده ۲ :

معیار محاسبه مساحت زمین مورد نیاز به منظور احداث مدرسه، تعداد دانش آموزانی خواهد بود که در آن مدرسه به تحصیل اشتغال خواهند داشت ومتناسب با دوره های ابتدایی، راهنمایی ومتوسطه وبر اساس سرانه بنا ومحوطه با اخذ نظرات معاونت تربیت بدنی و تندرستی به لحاظ زمین های ورزشی مورد نیاز ونیز فضا های بهداشتی به ازاء هر دانش آموز طبق ضوابط ومعیارهای طراحی فضا های آموزشی وپرورشی سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس واستاندارد ملی ۲۰۸٦ موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران خواهد بود.

تبصره ۱ :

برای احداث مدارس فنی و حرفه ای، مدارس شبانه روزی ومدارس کار ودانش حسب مورد علاوه بر زمین ا شاره شده درماده ۲ این آیین نامه باید زمین کافی جهت احداث کارگاه،آزمایشگاه اختصاصی، فضا های ورزشی، خوابگاه، سالن غذا خوری، آشپزخانه وانبار در نظر گرفته شود.

تبصره ۲ :

تعداد طبقات مدارس برای دوره های ابتدایی وراهنمایی حتی الامکان دوطبقه ودر صورت ضرورت حداکثر سه طبقه و برای دبیرستان ها وهنر ستان های فنی وحرفه ای وکار ودانش حداکثر چهار طبقه مجاز است.

تبصره ۳ :

ضوابط احداث خوابگاه، سالن غذا خوری، آشپزخانه، انبار، سردخانه، بوفه، حمام، سرویس های بهداشتی و.....براساس آیین نامه ماده ۱۳ قا نون مواد خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی وضوابط ومعیارهای طراحی فضاهای آموزشی وپرورشی سازمان نوسازی، توسعه وتجهیز مدارس کشور رعایت گردد.

تبصره ٤:

آیین کار مکان یابی وساختمان، تجهیزات وبهداشت بو فه مدارس می بایست با استاندارد ٤۰۷۲ موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران مطابقت داشته باشد.

ماده ۳ :

لازم است نقشه های ساختمانی مدارس وسایر فضاهای مرتبط در مقا طع مختلف تحصیلی منطبق با معیارهای بهداشتی وبر اساس استانداردهای موجود در ضوابط طراحی فضاها (مربوط به سازمان نوسازی، توسعه وتجهیز مدارس کشور وبند ۷ استاندارد ملی ایران شماره ۲۰۸٦ موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران) طراحی شود.

تبصره :

هر گونه اصلاحات تعویض محل وتوسعه ساختمان مشمول ماده ۳ این آیین نامه خواهد بود.

ماده ٤ :

دیوارهای کلاس ها باید کاملاً خشک، بدون درز، صاف وحداقل تا ارتفاع کف پنجره ها از سنگ مناسب استفاده شده وبقیه سطح دیوار مطابق با جدول رنگ فضاهای آموزش وجداول نازک کاری رنگ آمیزی گردد وتمهیدات لازم جهت جلوگیری از انتقال صوت به کلاس مجاور انجام شود.

ماده ۵ :

کف کلاس ها، راهروها وپله ها باید مقاوم، مسطح وقابل شستشو بوده ولغزنده نباشد.

ماده ۶ :

سقف کلاس ها باید صاف، بدون درز وشکاف وبه رنگ روشن باشد.

ماده ۷ :

تابلو کلاس درس باید در محلی مناسب که نور کافی به آن می رسد قرار داشته ودرمعرض دید کامل دانش آموزان وبه رنگ سبز مناسب وغیر براق باشد، تا از ایجاد خیرگی بر اثر بازتاب نور جلوگیری گردد.فاصله تابلو کلاس درس از اولین ردیف دانش آموزان نباید از ۲/۲۰ متر کمتر باشد.

ماده ۸ :

برای هر نفر دانش آموز در کلاس حداقل باید ۱/۲۵ متر مربع سطح در نظر گرفته شود. حداکثر ابعاد قابل قبول برای کلاس درس ۸ متر طول و۷ متر عرض می باشد. ارتفاع سقف کلاس نباید از ۳ متر کمتر باشد.

ماده ۹ :

ضوابط ارگونومی (مناسبات فیزیکی بدن) برای دانش آموزان دوره های مختلف تحصیلی باید بر اساس معیارها وضوابط طراحی سازمان نوسازی مدارس ومرکز سلامت محیط وکار وبند ٦ استاندارد ملی ایران شماره ۲۰۸٦ موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران، در ساخت تجهیزات،منطبق باشد.

ماده ۱۰ :

پله های مشرف به پرتگاه در مدارس باید لغزنده نبوده و به نرده مناسب مجهز باشد.

ماده ۱۱ :

حداکثر ارتفاع پله در مدرسه ۱۸ سانتی متر وحداقل عرض آن ۳۰ سانتی متر وطول آن حداقل ۱/۳۰ متر باشد.

ماده ۱۲ :

نقشه مدارس استثنایی، طبق ضوابط واستانداردهای موجود برای معلولین بوده وکلاس ها در طبقه همکف درنظر گرفته شود.

ماده ۱۳ :

درو پنجره های مشرف به فضای خارج، برای جلوگیری از ورود حشرات باید به توری سیمی مناسب مجهز باشند وپنجره های طبقات فوقانی مشرف به پرتگاه علاوه بر مورد فوق دارای نرده محافظ یا کتیبه ثابت باشد.(از جام شیشه بزرگ استفاده نشود)

ماده ١٤ :

کلاس دانش آموزان خردسال باید در طبقات پایین تر ساختمان قرار گیرد.

ماده ۱۵ :

ایجاد هر گونه بالکن وتراس مرتبط با کلاس ممنوع است.

ماده ۱۶ :

سالن اجتماعات،کارگاه، آزمایشگاه، مکان های ورزشی واتاق های عمومی در نقشه ساختمانی مدرسه طوری منظور شود که مزاحمتی برای کلاس های درس بوجود نیاورد.

ماده ۱۷ :

درمدارس شبانه روزی مساحت اتاق خواب باید مطابق استانداردهای طراحی فضای سازمان نوسازی، توسعه وتجهیز مـــــدارس ومرکز سلامت محیط وکار، برای هر اتاق خواب حدود ٤٠ متر مربع با ٤ تخت دوطبقه به ظرفیت ٨ نفر باشد. (برای هر نفر ٥ متر مربع سطح درنظر گرفته شود)

تبصره :

حداکثر تعداد افراد در هر اتاق عمومی نبایستی بیش از ٨ نفر باشد.

ماده ۱۸ :

کف آزمایشگاه وسطح میزهای آن باید قابل شستشو ونسبت به حرارت ومواد شیمیایی وغیره مقاوم باشد.

ماده ۱۹ :

آب مورد مصرف باید با استاندارد ملی ۱۰۵۳ و ۱۰۱۱ موسسه استاندارد وتحقیقات صنعتی ایران مطابقت داشته باشد.

تبصره ۱ :

در روستاهایی که آب لوله کشی دارند باید مدرسه به شبکه آب روستا متصل شود.

تبصره ۲ :

در مدارسی که از آب لوله کشی برخوردار نیستند ویا با قطع آب شبکه مواجه می باشند، لازم است با استفاده از منبع آب بهداشتی، ذخیره آب مورد نیاز شرب وسایر مصارف بهداشتی با رعایت ضوابط وبرای هر دانش آموز حداقل ۱۵ لیتر در روز تامین گردد. ضمناً برای مدارس شبانه روزی حداقل میزان آب مصرفی یکصد لیتر برای هر نفر در نظر گرفته شود.

تبصره ۳ :

آبخوری عمومی آموزشگاه باید دارای شرایط زیر باشد :

الف- کف محوطه آبخوری قابل شستشو ودارای شیب کافی ومناسب به طرف مجرای فاضلاب باشد.

ب- دیوار لبه آبخوری بایستی از جنس قابل شستشو (نظیر: کاشی) بوده ودارای شیب مناسب به طرف مجرای فاضلاب باشد.

ج- دیوار اطراف آبخوری از جنس قابل شستشو (نظیر: کاشی، سرامیک، سنگ و...) باشد.

د- آبخوری عمومی دانش آموزان باید با شیرهای مناسب یا آب سردکن مجهز گردد وحداقل برای هر ٤٥ نفر یک شیر آبـــــــخوری پیش بینی شود.ارتفاع شیر آن متناسب با سن دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی (۱۰۰ – ۷۵ سانتی متر) از سطح زمین باشد.

ه – آبخوری باید خارج از سرویس های بهداشتی وبا رعایت شرایط بهداشتی وبا فاصله حداقل ۱۵ متر احداث گردد.

ماده ۲۰ :

تعداد توالت ها در مدرسه به ازاء هر ٤٠ نفر حداقل یک چشمه توالت وهر ٦٠ نفر یک دستشویی در نظر گرفته شود.

تبصره ۱ :

مشخصات بهداشتی توالت ها ودستشویی ها از نظر طراحی واجرا مطابق با موارد مندرج در ماده ۲ این آیین نامه باشد.

تبصره ۲:

ارتفاع دستشویی ها متناسب با سن دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی (۷۵ – ٦٠ سانتی متر از سطح زمین) باشد.

تبصره ۳ :

استفاده از صابون مایع در دستشویی ها ضروری بوده که بهتر است توسط مخزن ثابت صابون مایع ولوله کشی روی دستشویی ها انجام شود.

ماده ۲۱ :

نحوه دفع فاضلاب بایستی بر اساس استانداردهای موجود از نظر بهداشتی، طراحی واجرا شود.

تبصره ۱ :

مناطقی که سیستم دفع فاضلاب (اگو) ندارند، دفع فاضلاب به چاههای جاذب ویا سپتیک تانک طبق اصول بهداشتی انجام گرفته وطرح آن بایستی طبق ضوابط ومعیارهای طراحی فضای آموزشی وپرورشی سازمان نوسازی، توسعه وتجهیز مدارس کشور تهیه واجرا گردد.

تبصره ۲ :

حجم سپتیک تانک یا چاه فاضلاب بر اساس طراحی پروژه از نظر معماری با توجه به ظرفیت مدرسه محاسبه وتعیین می گردد.

ماده ۲۲ :

کلاس ها باید حتی الامکان طوری ساخته شوند که از نور طبیعی استفاده نمایند.ترجیحاً پنجره ها در سمت چپ دانش آموزان تعبیه شود وسطح آنها حدود یک پنجم مساحت کلاس باشد.

تبصره ۱ :

در مورد کلاس ها ی شبانه ویا کلاس هایی که اجباراً از نور مصنوعی استفاده می نمایند، شدت روشنایی بایستی برابر ۵۰۰-۳۰۰ لوکس بوده ونحوه تابش طوری باشد که ایجاد خیرگی در دانش آموزان ننماید. میزان نور راهروها بایستی برابر ۱۵۰-۱۰۰ لوکس وبرای رختکن، توالت ها ودستشویی ها حداقل ۱۰۰-۵۰ لوکس در نظر گرفته شود.

تبصره ۲ :

شدت روشنایی برای کارگاههای فنی وحرفه ای در مدارس وآزمایشگاهها ومطابق با معیارهای بهداشت کار موضوع ماده ۸۵ قا نون کار جمهوری اسلامی ایران رعایت شود.

ماده ۲۳ :

درجه حرارت مناسب جهت کلاس ها بین ۲۱-۱۸ درجه سانتی گراد ورطوبت ۶۰-۵۰ درصد می باشد.

تبصره :

در مورد تامین گرمای کلاس ها باید ضوابط زیر رعایت شود :

وسایل گرمایشی بخصوص بخاریهای گازی مدارس باید استاندارد بوده وگازهای حاصل از سوخت دستگاههای مولد حرارت به خارج از کلاس هدایت شود تا حداقل اکسیژن را برای سوخت کامل مصرف کند.خطر آتش سوزی وجو د نداشته باشد وفضای کلاس را بطور یکنواخت گرم نماید.(نکات ایمنی بطور کامل رعایت گردد.)

ماده ۲٤ :

کلیه مراکز آموزشی مشمول این آیین نامه باید مجهز به وسایل اعلام واطفاء حریق بوده و از نظر طراحی بایستی پیش بینی های لازم جهت تامین راههای ورودی وخروجی اضطراری با توجه به ظرفیت مدرسه وتعداد طبقات به عمل آید.این راهها بایستی با علائم ویژه وبا رنگ سبز مشخص گردد تا محل فرار اضطراری مشخص گردد.

تبصره ۱ :

حداقل دو راه برای مواقع اضطراری که از هر نقطه داخل ساختمان قابل رویت باشد لازم است وبایستی امکان تخلیه ساکنین در کوتاهترین زمان میسر گردد واجزاء سازه ای مسیرهای فرار در مقابل حریق مقاوم باشند.

تبصره ۲ :

اصول طراحی سازه های ایمنی مدارس طبق استاندارد ملی ٤٥٧١موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران رعایت گردد.

ماده ۲۵ :

کلیه کلاس ها، راهروها، قسمتهای اداری، خوابگاه، نا هار خوری، آشپزخانه، توالت و دستشویی ، محوطه سالن ورزشی، کارگاه وآزمایشگاه باید دارای زباله دان بهداشتی درب دار، ضد زنگ با ظرفیت وتعداد مناسب باشند وروزا نه تخلیه وبه موقع شستشووتمیزگردند.

ماده ۲۶ :

وجود هرگونه حوض وحوضچه در محوطه مدارس ممنوع است.

ماده ۲۷ :

دیوارها وکف کارگاه وآزمایشگاه بایستی از جنس مقاوم وقابل شستشو (کاشی، سرامیک، موزاییک و...) باشد وکف لغزنده نبوده ودارای شیب مناسب به طرف کف شوی باشد.

تبصره ۱ :

آزمایشگاه وکارگاه بایستی مجهز به دستشویی وصابون مایع باشد.

تبصره ۲ :

آزمایشگاه وکارگاه باید دارای دستگاه تهویه متناسب با حجم سالن جهت تهویه هوا باشد.

تبصره ۳ :

دستورالعمل ایمنی کار در آزمایشگاه وکارگاه مطابق با ماده ۸۵ وتبصره ۱ ماده ۹۶ قا نون کار جمهوری اسلامی ایران ودستورالعمل ایمنی کار در آزمایشگاه وکارگاه حسب مورد تهیه ودر محل مناسب وقابل رویت نصب گردد.

ماده ۲۸ :

هر مدرسه بایستی دارای اتاق خدمات بهداشتی مجهز به تجهیـــــــزات کامـــــل جهت انجـــــام فعالیتهای بهداشتی – تغذیـــــه ای (معاینات بهداشتی- درمانی دانش آموزان شامل : بیمار یابی، بینایی سنجی، شنوایی سنجی وپایش رشد، آموزش بهداشت وتغذیه به کارکنان ودانش آموزان، کمکهای اولیه در مواقع بروز حادثه و....) باشد.

ماده ۲۹ :

برای هر ۱۵ مدرسه همجوار، یک مدرسه که مرکزیت دارد بعنوان مدرسه پایگاه سلامت دانش آموز در نظر گرفته شود. در مدرسه پایگاه سلامت، فضایی به مساحت حداقل ۳۰ متر مربع (شامل سه اتاق) جهت انجام معاینات تخصصی دانش آموزان با کلیه لوازم وتجهیزات مورد نیاز اختصاص داده شود.

تبصره :

از درمانگاههای دانش آموزی یا فرهنگیان ومراکز بهداشتی – درمانی نیز می توان به عنوان پایگاههای سلامت برای مدارس همجوار استفاده کرد.

ماده ۳۰ :

در هر مدرسه باید به ازاء هر دانش آموز ۰/۵ متر مربع فضای سبز در نظر گرفته شود.

ماده ۳۱ :

به منظور جلوگیری از ایجاد گرد وغبار در محیط مدرسه، محوطه مدرسه باید با آسفالت یا بتون کف ونظایر آن مفروش گردد.

ماده ۳۲ :

کلیه مراکز آموزشی اعم از: پیش دبستانی، دبستان، مدرسه راهنمایی، دبیرستان،مراکز پیش دانشگاهی ومدارس فنی وحرفه ای وکار ودانش مرتبط با آموزش وپرورش وامثال آن مشمول این آیین نامه می باشند.

ماده ۳۳ :

اخذ صلاحیت بهداشتی جهت احداث وتاسیس مدرسه طبق قا نون ماده ۱۳ مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی وبهداشتی از سوی مرکز سلامت محیط وکار وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی لازم الاجرا است.

این آیین نامه در ۳۳ ماده و۲۵ تبصره در تاریخ ۸٤/۱/۱٦ به تایید وزرای آموزش وپرورش وبهداشت،درمان وآموزش پزشکی رسید واجرای آن توسط واحدهای ذیربط آموزش وپرورش ونظارت بر حسن اجرای آن برعهده واحدهای بهداشتی آموزش وپرورش ووزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

مرتضی حاجی	حمید رضا برادران شرکاء	مسعود پزشکیان
وزیر آموزش و پرورش	رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی	وزیر بهداشت ، درمان وآموزش پزشکی

پیوست ۳: فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه.....

ردیف	بررسی رعایت مفاد آئین نامه بهداشت محیط مدارس		تاریخ و نتیجه بازدید					
	مواد	متن مواد آئین نامه						
۱	ماده ۱	مکان احداث در فاصله و موقعیت مناسبی باشد (در مسیر و مجاورت منابع آلاینده محیطی مثل کارخانجات شیمیایی و یا در جوار گورستان، خطوط راه آهن و... نباشد.						
۲	تبصره ۱	مدرسه با مکان های دارای منابع آلاینده محیطی حداقل ۵۰۰ متر فاصله دارد.						
۳	ماده ۲	مساحت زمین مدرسه متناسب با تعداد دانش آموزان است. (حداقل ۸-٦ متر مربع برای هر دانش آموز)						
٤		بوفه بهداشتی مطابق با آئین نامه ماده ۱۳ مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی باشد.						
٥		کلیه افرادی که به نحوی در تهیه و فروش و توزیع مواد غذایی در مدرسه دخالت دارند باید دارای گواهینامه دوره ویژه بهداشت عمومی باشند.						
٦		متصدیان بوفه دارای کارت معاینه پزشکی معتبر باشند.						
۷		کلیه افراد موظفند بهداشت فردی و نظافت عمومی محل کار خود را کاملاً رعایت نموده و به دستوراتی که از طرف بازرسین و مربیان بهداشت داده می شود، عمل نمایند.						
۸		کلیه افرادی که به نحوی در تهیه و فروش و توزیع مواد غذایی در مدرسه دخالت دارند باید ملبس به لباس کار به رنگ روشن باشند.						
۹		استعمال دخانیات توسط افراد فوق الذکر در حین کار ممنوع است.						
۱۰	تبصره ۲	ساختمان یا اطاق بوفه دارای کف، دیوار و سقف از جنس مقاوم، بدون درز و شکاف و قابل شستشو و به رنگ روشن باشد، پوشش دیوار تا ارتفاع حداقل ۱/۳۰ از سنگ یا کاشی و به رنگ روشن باشد، در و پنجره و قفسه و ویترین و میز کار بوفه از جنس مقاوم، سالم بدون ترک خوردگی و شکستگی و قابل شستشو و همیشه تمیز باشد.						
۱۱		کلیه مواد غذایی فاسد شدنی باید در یخچال یا سردخانه مناسب مجهز به دماسنج نگه داری شود و از عرضه مواد غذایی بسته بندی شده تاریخ گذشته و مواد غذایی فله ای خودداری گردد.						
۱۲		استفاده از مواد غیر استاندارد از جمله کاغذها و کیسه های پلاستیکی بازیافتی و غیر بهداشتی جهت پیچیدن و بسته بندی مواد غذایی ممنوع است.						
۱۳		کیفیت مواد غذایی عرضه و توزیع شده باید مطابق با استانداردها و دستورالعمل های اعلام شده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد.						
۱٤		مکان مناسب جهت نگه داری شیر در مدرسه موجود باشد.						
۱٥		آشپزخانه مدرسه شبانه روزی با مفاد ماده ۱۳ مواد خوردنی،.... مطابقت دارد.						
۱٦		مدرسه دارای نمازخانه مناسب است. (مناسب از نظر نظافت محیط نمازخانه، نگه داری کفش نمازگزار، پوشش مناسب کف)						
۱۷	ماده ۳	لازم است نقشه ساختمانی مدرسه و سایر فضاهای مرتبط منطبق با معیارهای بهداشتی مراجع ذیربط طراحی شده باشد.						
۱۸	ماده ٤	دیوارهای کلاس باید کاملاً خشک، بدون درز و صاف و حداقل تا ارتفاع پنجره از سنگ استفاده شده و بقیه سطح دیوار به رنگ روشن و قابل شستشو رنگ آمیزی گردیده است.						
۱۹	ماده ٥	کف کلاس ها، راهروها، پله ها باید مقاوم، مسطح، قابل شستشو بوده و لغزنده نباشد.						
۲۰	ماده ٦	سقف کلاس ها صاف، بدون درز و به رنگ روشن باشد.						
۲۱	ماده ۷	تابلو کلاس باید در محلی مناسب نصب و فاصله تابلو از اولین ردیف دانش آموزی نباید از حداقل ۲/۲ متر کم تر باشد.						
۲۲	ماده ۸	فضای کلاس برای هر دانش آموز حداقل ۱/۲۵ متر مربع سطح در نظر گرفته شود. حداکثر ابعاد قابل قبول (۸ متر طول و ۷ متر عرض و ۳ متر ارتفاع تا سقف کلاس)						
۲۳	ماده ۹	ضوابط ارگونومیکی (مناسبات فیزیکی بدن) برای دانش آموزان دوره های مختلف تحصیلی بر اساس آیین نامه بهداشت محیط مدارس می باشد.						
۲٤	ماده ۱۰	پله های مشرف به پرتگاه در مدرسه نباید لغزنده بوده و باید به نرده مناسب مجهز باشند.						
۲٥	ماده ۱۱	حداکثر ارتفاع پله در مدرسه ۱۸ سانتی متر، حداقل عرض آن ۳۰ سانتی متر و طول آن حداقل ۱/۳ متر باشد.						
۲٦	ماده ۱۲	نقشه مدارس استثنایی، طبق ضوابط و استانداردهای موجود برای معلولین بوده و کلاس ها در طبقه همکف در نظر گرفته شود.						
۲۷	ماده ۱۳	درب و پنجره های مشرف به فضای خارج، برای جلوگیری از ورود حشرات باید به توری سیمی مناسب مجهز باشند.						
۲۸		پنجره های طبقه های فوقانی دارای حفاظ باشد.						

ادامه–فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه.....

ردیف	بررسی رعایت مفاد آئین نامه بهداشت محیط مدارس			تاریخ و نتیجه بازدید					
	مواد		متن مواد آئین نامه						
۲۹	ماده ١٤		کلاس دانش آموزان خردسال در طبقات پائین تر ساختمان قرار داشته باشد.						
۳۰	ماده ١٥		وجود هر گونه بالکن و تراس مرتبط با کلاس ممنوع است.						
۳۱	ماده ١٦		سالن اجتماعات، کارگاه، آزمایشگاه، مکان های ورزشی و اتاق های عمومی در نقشه ساختمانی مدرسه به نحوی ایجاد شده باشند که مزاحمتی برای کلاس های درس به وجود نیاورند.						
۳۲	ماده ١٧		مساحت هر اتاق خواب در مدارس شبانه روزی حدود ٤٠ متر مربع با ٤ تخت دو طبقه باشد.						
۳۳	تبصره		حداکثر افراد در اتاق عمومی آموزشگاه های شبانه روزی ٨ نفر باشد.						
۳٤	ماده ١٨		کف آزمایشگاه و سطح میزهای آن باید قابل شستشو و نسبت به حرارت، مواد شیمیایی و غیره مقاوم باشد.						
۳۵	ماده ١٩		آب مورد مصرف مدرسه با استاندارد ملی ایران به شماره ١٠١١ و ١٠٥٣ مطابقت داشته و مورد تائید مقامات وزارت بهداشت باشد.						
۳٦	تبصره	٢	مدرسه در صورتی که از مخزن آب استفاده می کند، حجم آب مورد استفاده در مخزن جوابگوی تعداد دانش آموزان باشد. (حداقل ١٥ لیتر در روز برای هر دانش آموز)						
۳۷			برای مدرسه شبانه روزی، حجم آب حداقل ١٠٠ لیتر برای هر نفر در نظر گرفته می شود.						
۳۸		٣	آبخوری دارای شرایط بهداشتی باشد. تعداد آبخوری: کل..... بهداشتی..... (آبخوری بهداشتی: منظور قابل شستشو بودن دیوار، کف و اطراف آبخوری بوده و داشتن شیب مناسب در کف، و دفع بهداشتی فاضلاب می باشد)						
۳۹			ارتفاع شیر آبخوری ها متناسب با سن دانش آموزان (بین ١٠٠– ٧٥ سانتی متر بالاتر از سطح زمین) باشد.						
٤٠			آبخوری ها خارج از سرویس های بهداشتی (با فاصله حداقل ١٥ متر) احداث گردیده است.						
٤١		٤	آبخوری عمومی دانش آمزان با شیرهای مناسب مجهز گردد حداقل برای هر ٤٥ نفر یک شیر آبخوری پیش بینی شود.						
٤٢	ماده ٢٠		تعداد توالت ها در مدرسه به ازاء هر ٤٠ نفر یک چشمه توالت در نظر گرفته شود.						
٤٣			تعداد دستشویی ها در مدرسه به ازاء هر ٦٠ نفر یک دستشویی در نظر گرفته شود.						
٤٤	تبصره ١		دستشویی ها دارای شرایط بهداشتی باشد. تعداد دستشویی: کل..... بهداشتی.....						
٤٥			توالت دارای شرایط بهداشتی باشد. (توالت بهداشتی: توالتی است که حداقل این شرایط را داشته باشد: ١– چاه فاضلاب با مخزن داشته باشد و یا به شبکه جمع آوری عمومی فاضلاب متصل باشد. ٢– دارای دیوار و سقف و در باشد. ٣– اتاقک توالت دارای نور و جریان هوا جهت تهویه باشد. ٤– سره سالم، بدون شکستگی و قابل شستشو داشته باشد. ٥– کف توالت به سمت سره دارای شیب و قابل شستشو باشد. ٦– دیوارها تا ارتفاع ١٥٠ سانتی متر قابل شستشو باشد. ٧– برای شستشو به آب و وسیله مورد نیاز دسترسی داشته باشد.) تعداد توالت: کل..... بهداشتی.....						
٤٦	تبصره ٢		ارتفاع دستشویی ها متناسب با سن دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی (٧٥– ٦٠ سانتی متر از سطح زمین) باشد.						
٤٧	تبصره ٣		استفاده از صابون مایع که توسط دانش آموزان به سهولت قابل استفاده باشد در دستشویی ها ضروری بوده که بهتر است از مخزن ثابت صابون مایع و لوله کشی روی دستشویی ها انجام شود. (سهولت استفاده دانش آموزان حتماً چک شود)						
٤٨	ماده ٢١		نحوه دفع فاضلاب بایستی بر اساس استانداردهای موجود از نظر بهداشتی طراحی و اجرا شود.						
٤٩	تبصره ١		مناطقی که سیستم دفع فاضلاب ندارند، دفع به روش بهداشتی انجام گیرد.						
٥٠	تبصره ٢		حجم سپتیک تانک چاه جاذب با توجه به ظرفیت مدرسه تعیین شده است.						
٥١	ماده ٢٢		کلاس ها باید حتی الامکان طوری ساخته شوند که از نور طبیعی استفاده نمایند، ترجیحاً پنجره ها در سمت چپ دانش آموزان تعبیه شود و سطح آن ها حدود یک پنجم مساحت کلاس باشد.						
٥٢	تبصره ١		در صورت استفاده از نور مصنوعی در کلاس ها به ویژه کلاس های شبانه میزان نور٥٠٠–٣٠٠ لوکس باشد.						
٥٣			میزان نور راهروها ١٥٠– ١٠٠ لوکس و رختکن ها، توالت ها و دستشویی ها حداقل ١٠٠– ٥٠ لوکس در نظر گرفته شود.						
٥٤	ماده ٢٣		درجه حرارت کلاس ها بین ٢١– ١٨ درجه سانتی گراد باشد.						
٥٥	ماده٣٣		رطوبت کلاس ها طبیعی است (٦٠– ٥٠ درصد) و یا بوی نم و نای در محیط کلاس ها نمی باشد.						

ادامه–فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه.....

ردیف	بررسی رعایت مفاد آئین نامه بهداشت محیط مدارس		تاریخ و نتیجه بازدید					
	مواد	متن مواد آئین نامه						
٥٦		سیستم تهویه کلاس ها مناسب و مطبوع باشد و در صورت نیاز به سیستم سرمایشی رعایت کامل ایمنی شده باشد.						
٥٧	ماده ٢٣	وسایل گرمایشی به خصوص بخاری های مدرسه دارای آرم استاندارد بوده و گاز حاصل از سوخت دستگاه های مولد حرارت به خارج کلاس هدایت شود تا حداقل اکسیژن را برای سوخت کامل مصرف کند. خطر آتش سوزی وجود نداشته باشد. (نکات ایمنی به طور کامل رعایت گردد)						
٥٨		فضای کلاس به وسیله وسایل گرمایشی به طور یکنواخت گرم می گردد.						
٥٩		مخازن نفتی و گازی در مکان مناسب دور از کلاس های درس باشد.						
٦٠		وسایل اطفاء حریق به تعداد کافی بر اساس حجم مدرسه و در مکان مناسب وجود داشته باشد. (١/٥ متر فاصله از سطح زمین)						
٦١		وسایل اطفاء حریق دارای تاریخ معتبر شارژ سالیانه باشد.						
٦٢	ماده ٢٤	تابلو برق، کلید و پریزهای برق سالم و دارای حفاظ مناسب باشد.						
٦٣		حداقل دو راه فرار برای مواقع اضطراری در هر ساختمان وجود دارد و به راحتی دانش آموزان به آن دسترسی دارند. (راه و یا راه های اصلی و معمولی ورود و خروج، راه خروج اضطراری محسوب نمی شوند)						
٦٤		زنگ خطر به منظور استفاده در شرایط اضطرار وجود دارد. محل فرار اضطراری دانش آموزان با علائم ویژه مشخص گردیده است.						
٦٥	ماده ٢٥	زباله دان بهداشتی درب دار، ضد زنگ، با ظرفیت و تعداد مناسب و با کیسه زباله در کلیه قسمت های مدرسه وجود داشته باشد.						
٦٦	تبصره	زباله ها روزانه و به موقع جمع آوری و دفع گردد.						
٦٧	ماده ٢٦	هیچ گونه حوض و حوضچه در محوطه مدرسه نمی باشد.						
٦٨	ماده ٢٧	دیوارها و کف کارگاه و آزمایشگاه از جنس مقاوم و قابل شستشو بوده، لغزنده نباشد و دارای شیب مناسب به طرف کف شوی باشد.						
٦٩	تبصره ١	آزمایشگاه و کارگاه مجهز به دستشویی و صابون مایع و آب سرد و گرم باشد.						
٧٠	تبصره ٢	آزمایشگاه مجهز به سیستم تهویه مناسب با حجم سالن باشد.						
٧١	تبصره ٣	دستورالعمل ایمنی کار در آزمایشگاه حسب مورد تهیه و در محل مناسب نصب شده باشد.						
٧٢	ماده ٣٠	در هر مدرسه به ازاء هر دانش آموز ٠/٥ متر مربع فضای سبز در نظر گرفته شود.						
٧٣	ماده ٣١	به منظور جلوگیری از ایجاد گرد و غبار، محوطه مدرسه باید از جنس مناسب و غیر لغزنده مفروش گردد.						
٧٤	ماده ٣٣	اخذ صلاحیت بهداشتی جهت احداث و تاسیس، از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی لازم الاجرا است.						
٧٥		آیا از فروش مواد غذایی تاریخ گذشته در مدرسه جلوگیری می شود؟						
٧٦		آیا مدرسه مسئول نظافت دارد؟ (منظور فرد مشخصی غیر از دانش آموز می باشد)						
٧٧	مقررات بهداشت محیط	آیا مدرسه عاری از وجود حشرات یا آثار آن ها است؟						
٧٨		آیا مدرسه عاری از وجود جوندگان یا آثار آن ها است؟						
٧٩		آیا در و پنجره های مشرف به فضای خارج به توری سیمی مناسب (برای جلوگیری از ورود حشرات) مجهز شده است؟						
٨٠		آیا در مدرسه مبارزه با حشرات و جوندگان مطابق با دستورالعمل ها و قوانین وزارت بهداشت انجام می گیرد؟						
٨١	مقررات محیط زیست	آیا از وسایل پاک (با سیستم مرکزی گاز سوز) جهت گرمایش استفاده می شود؟						
٨٢		آیا اقدامات در جهت صرفه جویی در مصرف کاغذ انجام شده است؟						
٨٣		آیا اقدامات در جهت صرفه جویی در مصرف انرژی شامل برق، آب و سوخت انجام شده است؟						

ادامه–فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه.....

ردیف	بررسی مقررات سیستم مدیریت سلامت مدرسه	تاریخ و نتیجه بازدید					
۸٤	آیا خط مشی ایمنی و سلامت مدرسه تدوین گردیده است؟						
۸۵	آیا جلسات کمیته راهبری مدرسه به صورت ماهانه تشکیل می شود؟						
۸٦	آیا نماینده مدیر مدرسه در استقرار و نگهداری سیستم مدیریت مدرسه تعیین گردیده است؟						
۸۷	آیا تیم ممیزی داخلی مدرسه تشکیل گردیده است؟						
۸۸	آیا تیم ممیزی داخلی مدرسه بر اساس دستور العمل مربوطه تشکیل و فعالیت می کند؟						
۸۹	آیا الزامات قانونی و مقررات جاری کشور در رابطه با ایمنی و سلامت مدرسه گردآوری و در دسترس بوده و نگهداری می شود؟						
۹۰	آیا برنامه ممیزی داخلی ادواری در مدرسه موجود است؟						
۹۱	آیا ممیزی های داخلی بر اساس برنامه های تنظیم شده زیر نظر مشاور فنی مدرسه انجام می شود؟						
۹۲	آیا مدرسه دارای مشاور فنی در اموراینمنی و بهداشت و سایر امور سلامت می باشد؟						
۹۳	آیا مستندات مورد نیاز سیستم مدیریت سلامت مدرسه تهیه شده و نگهداری می گردد؟						
۹٤	آیا کلیه مستندات سیستم مدیریت سلامت مدرسه دارای شماره ویرایش و بازنگری و تاریخ جهت کنترل مستندات و سوابق می باشند؟						
۹۵	آیا گزارشات ممیزی داخلی و برگه های عدم انطباق ها تکمیل گردیده است؟						
۹٦	آیا مصوبات جلسات کمیته راهبری مدرسه اجرا و پیگیری می شود؟						
۹۷	آیا ارزیابی ریسک های سلامتی و راهکارهای کنترلی برای مشکلات سلامت مدرسه زیر نظر مشاور فنی ارائه می گردد؟						
۹۸	آیا مستندات مربوط به بند ۹۵ موجود است؟						
۹۹	آیا پیگیری جهت رفع نواقص و عدم انطباق ها و اقدامات پیشگیرانه و اصلاحی انجام می شود؟						
۱۰۰	آیا جلسات سالیانه بازنگری مدیریت در رابطه با سیستم مدیریت سلامت مدرسه برگزار می گردد؟						
۱۰۱	آیا مصوبات جلسات بازنگری سالیانه مدیریت مدرسه پیگیری و اجرا می شود؟						
	بررسی مقررات بهداشت حرفه ای						
۱۰۲	آیا محل نگهداری سوخت مدرسه در خارج از ساختمان کلاس های مدرسه است؟						
۱۰۳	آیا عدم نگهداری مواد سمی و مواد شیمیایی سمی در محیط مدرسه رعایت می شود؟						
۱۰٤	آیا دسترسی به انبار توسط دانش آموزان کاملا غیر ممکن است؟						
۱۰۵	آیا تهویه انبار به خوبی صورت می گیرد؟						
۱۰٦	آیا مدرسه در صورت بهره مند بودن از سیستم لوله کشی گاز دارای وسایل گرمایشی گازسوز مرکزی استاندارد می باشد؟						
۱۰۷	آیا استفاده از بخاری های برقی در کلاس ها ممنوع شده است؟						
۱۰۸	آیا تاریخ شارژ کپسول های اطفای حریق به روز می باشد؟						
۱۰۹	آیا تابلوهای هشداردهنده ایمنی، تعیین مسیرهای فرار و راه های خروج اضطراری امثالهم در مدرسه وجود دارد؟						
۱۱۰	در صورت وجود کارگاه آیا حفاظت ماشین آلات به خوبی رعایت گردیده. به طوری که ایجاد خطر و حادثه برای دانش آموزان ننماید؟						
۱۱۱	آیا از نظر سر و صدای مزاحم در کلاس ها و محوطه مدرسه حفاظت وجود دارد؟						
۱۱۲	آیا کارکنان مدرسه مهارت استفاده از وسایل اطفای حریق را دارند؟						
۱۱۳	آیا دیوار کلاس ها دارای رنگ روشن می باشند؟						
۱۱٤	آیا سطوح کلاس طوری می باشد که ایجاد درخشندگی نکند؟						
۱۱۵	آیا سایبان پنجره ها طوری است که خیرگی حاصل از نور آفتاب وجود نداشته باشد؟						
۱۱٦	آیا حداقل شدت روشنایی در آزمایشگاه ها و کارگاه های متناسب با نوع کار مطابق با استانداردهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی(مرکز سلامت محیط و کار- بهداشت حرفه ای) می باشد؟						
۱۱۷	آیا دستورالعمل ایمنی کار در آزمایشگاه و کارگاه حسب مورد تهیه و در محل مناسب و قابل رویت نصب گردیده است؟						

ادامه–فرم وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه.....

ردیف	بررسی مقررات بهداشت حرفه ای	تاریخ و نتیجه بازدید					
۱۱۸	آیا ثبت حوادث (حتی حوادث جزئی نظیر یک بریدگی کوچک) در دفتر ثبت حوادث انجام می شود؟						
۱۱۹	آیا حوادث مورد بررسی قرار می گیرند؟						
۱۲۰	آیا نظم و انضباط و نظافت در محیط مدرسه رعایت می گردد؟						
۱۲۱	آیا سطوح تیز و برنده طوری برطرف و ایمن گردیده اند که افراد را دچار حادثه نسازند؟						
۱۲۲	چنانچه مدرسه در محیط پر سر و صدا قرار گرفته آیا از پنجره های دو جداره استفاده شده است؟						
۱۲۳	آیا از نظر وجود ارتعاشات در کلاس ها و محوطه مدرسه حفاظت وجود دارد؟						
۱۲٤	آیا هوای کلاس ها فاقد گرد و غبار است؟						
۱۲۵	آیا محوطه مدرسه فاقد گرد و غبار است؟						
۱۲٦	آیا تهویه کلاس های درس به خوبی انجام می شود؟						
۱۲۷	آیا درب تابلوهای برق قفل و علائم هشداردهنده بر روی آن نصب شده است؟						
۱۲۸	آیا کفپوش ایمنی در زیر تابلوهای برق نصب گردیده است؟						
۱۲۹	آیا جعبه کمک های اولیه در مدرسه وجود دارد؟						
۱۳۰	آیا جعبه کمک های اولیه دارای تجهیزات کامل می باشد؟						
۱۳۱	آیا آموزش کمک های اولیه در مدرسه به مسئولین ارائه گردیده است؟						
۱۳۲	ایا آموزش کمک های اولیه در مدرسه به دانش آموزان ارائه گردیده است؟						
۱۳۳	آیا آموزش های ایمنی و بهداشت و فرار در مواقع اضطراری به دانش آموزان و اولیای مدرسه داده شده است؟						
۱۳٤	آیا پریزها و چراغ ها تعمیر و نگهداری می شود و این موارد همگی سالم هستند؟						
۱۳۵	آیا در محل هایی که نیاز به روشنایی مصنوعی است و تاریک می باشد نور مورد نیاز به اندازه کافی توسط سیستم روشنایی تامین می شود؟						
۱۳٦	آیا محوطه مدرسه و کلاس ها عاری از بوی مواد شیمیایی و سموم و شوینده ها است؟						
۱٤۷	در صورت وجود انبار مواد شوینده و پاک کننده آیا نظم و انضباط و چیدمان صحیح در آن رعایت گردیده است؟						
۱٤۸	آیا اقدامات لازم جهت ایمن سازی محیط مدرسه نظیر جلوگیری از نصب آنتن های مخابرات و موبایل، جلوگیری از نصب ایستگاه های تقلیل فشار گاز و پست های فشار قوی برق و امثالهم در داخل و نزدیکی مدرسه و پیشگیری از سایر موارد غیر ایمن در نزدیکی و داخل مدرسه انجام گرفته است؟						

نکته۱: اطلاعات مرتبط با وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه در مدارس شهری بر اساس بازدیدهای تیم ممیزی خارجی شهرستان و بر اساس دستورالعمل مندرج **در فصل ٦ کتاب استقرار سیستم مدیریت سلامت در مدارس و رتبه بندی و اعطای ستاره به مدارس کشور(HSE) تنظیم، و به روز اصلاح گردد.**

نکته۲: اطلاعات مرتبط با وضعیت ایمنی و بهداشت مدرسه در مدارس روستایی بر اساس بازدیدهای بهورزان و با هماهنگی تیم ممیزی خارجی شهرستان تنظیم و به روز اصلاح گردد.

نکته۳: تکمیل فرم های زیر بر اساس دستورالعمل های مندرج **در فصل ٦ کتاب استقرار سیستم مدیریت سلامت در مدارس و رتبه بندی و اعطای ستاره به مدارس کشور (HSE) انجام شود.**

پیوست ۴: آیین نامه پایگاه تغذیه سالم

باسمه‌تعالی

مقدمه:

دستورالعمل پایگاه تغذیه سالم براساس ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی تأمین، حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی دانش‌آموزان مصوب هیأت محترم وزیران به شماره ۵۵۰۲۸/ت۲۹۲٦٤هـ مورخ ۱۳۸٤/۹/۹ با هدف ارتقای سلامت تغذیه‌ای دانش‌آموزان به‌منظور تأمین بخشی از انرژی موردنیاز دانش‌آموزان، ارایه موادغذایی سالم و جلوگیری از عرضه موادغذایی کم‌ارزش تغذیه‌ای به دانش‌آموزان، تهیه و تنظیم شده‌است.

تعاریف:

پایگاه تغذیه سالم: مکانی است در مدرسه که ساختمان آن مطابق با ماده ۲ تبصره آئین‌نامه بهداشت محیط مدارس و برابر با قانون اصلاح ماده ۱۳ قانون موادخوراکی، آشامیدنی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی احداث و تجهیز شده و موادخوراکی به‌عنوان میان‌وعده از طریق آن به دانش‌آموزان عرضه می‌گردد.

میان‌وعده: موادغذایی است که در دو میان‌وعده صبح و بعدازظهر مصرف می‌گردد. میان‌وعده باید ٤۰۰-۳۰۰ کیلوکالری انرژی و ۱۲-۱۰ گرم پروتئین و بخشی از ریزمغذی‌ها مانند آهن، ویتامین و... موردنیاز روزانه دانش‌آموزان را تأمین کند.

شرایط بهداشتی پایگاه تغذیه سالم:

این شرایط در سه بعد مطرح می‌گردند:

۱) مواد خوراکی

۲) فضای فیزیکی

۳) فرد متصدی بوفه/ فروشنده موادخوراکی

۱ ـ موادخوراکی: موادخوراکی که قابل عرضه در پایگاه تغذیه سالم هستند عبارتنداز:

الف) انواع خوراکی‌های بسته‌بندی شده دارای: پروانه ساخت از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، علامت استاندارد، نام و نشانی کارخانه، تاریخ تولید و انقضای معتبر، مشخصات ترکیبات تشکیل‌دهنده، پوشش سالم و تمیز.

تبصره: ترجیحاً این مواد از موادی انتخاب شوند که دارای برچسب موادغذایی باشند.

این مواد عبارتنداز:

- خشکبار، خرما، انواع میوه خشک، انواع مغزها (گردو، بادام، بادام زمینی، فندق، بادام‌هندی، پسته)، کشمش، نخودچی، آجیل، آجیل سویا، توت‌خشک و انجیرخشک
- انواع ماست و کشک، انواع شیر، پنیر، بستنی (بجز بستنی یخی) همه پاستوریزه یا استریلیزه
- میوه: انواع میوه سالم، شسته شده و ضدعفونی شده دربسته‌بندی‌های یک‌نفره وکیوم شده
- نوشیدنی‌ها: دوغ بدون گاز و انواع آبمیوه طبیعی (استریلیزه یا پاستوریزه)، ماءالشعیر، آب‌معدنی
- بیسکویت، کیک و کلوچه: شامل انواع بیسکویت، کیک و کلوچه (شامل کلوچه‌های سنتی) توصیه می‌شود، بیسکویت از نوع سبوس‌دار و کیک و کلوچه، از نوع غنی شده و تهیه شده با روغن حاوی اسیدچرب با ترانس زیر ۱۰ درصد عرضه شود.

ب) لقمه سالم شامل: نان و پنیر و گردو ـ نان و تخم‌مرغ ـ نان و پنیر و خیار ـ نان و پنیر و گوجه‌فرنگی ـ نان و کره و عسل

تبصره: خیار و گوجه‌فرنگی، شسته شده و ضدعفونی شده باشد.

توصیه می‌شود از نان‌های سفید به علت دارا بودن نمایه گلیسمی بالا کمتر استفاده شود و به جای آن از انواع سبوس‌دار و غنی شده استفاده گردد.

ج) غذاهای پخته مانند: انواع آش و سوپ، لوبیا، عدس، حلیم، شله‌زرد، فرنی، سمنو به شرط داشتن کلیه شرایط تهیه آنها مطابق با موارد زیر:

- داشتن آشپزخانه مطابق با ماده ۲ تبصره ۳ آیین‌نامه بهداشت محیط مدارس الزامی است.
- ارایه موادغذایی در ظروف یکبار مصرف
- پخت روزانه
- نظارت انجمن اولیاء و مربیان بر پخت و توزیع آنها
- پخت در شرایط بهداشتی و رعایت کامل نکات بهداشتی

تبصره: غذاهایی که از بیرون (مراکز پخت) تهیه می‌شوند، وضعیت بهداشتی مرکز پخت و شرایط حمل ونقل غذا باید مطابق با آیین‌نامه مرتبط با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد. در مورد این نوع غذاها به نکات زیر نیز توجه شود:

- میزان نمک مصرفی در غذا زیاد نباشد.
- روغن بکار رفته با اسیدچرب ترانس کمتر از ۱۰٪ باشد.
- موادغذایی و نوع غذا براساس مقدار نیاز دانش‌آموزان به انرژی و پروتئین براساس سن در نظر گرفته شود.
- حجم غذا متناسب با سن و انرژی موردنیاز درنظر گرفته شود.
- غذا در ظروف یکبار مصرف مناسب توزیع شود.
- از توزیع نوشابه‌های گازدار (بجز ماءالشعیر) همراه با غذا یا مجزا خودداری گردد.

جدول فهرست موادغذایی قابل عرضه در پایگاه‌های تغذیه سالم

ردیف	موادغذایی	فهرست موادغذایی
۱	خشکبار، خرما و انواع مغزها	شامل: پسته، بادام، گردو، بادام‌زمینی، بادام‌هندی، فندق، نخودچی، توت‌خشک، انجیرخشک، کشمش، آجیل سویا و خرما (بسته‌بندی شده)، انواع میوه خشک
۲	شیر و فرآورده‌های آن	انواع شیر، انواع ماست، کشک، پنیر (پاستوریزه،استریلیزه بسته‌بندی شده)
۳	نوشیدنی	آب‌میوه‌های طبیعی و دوغ بدون گاز (پاستوریزه و استریلیزه)، ماءالشعیر، آب‌معدنی
٤	میوه	شامل: سیب، نارنگی، پرتقال، موز شسته شده و ضدعفونی شده و وکیوم شده در بسته‌بندی یک نفره
٥	بیسکویت، کیک و کلوچه	انواع بیسکویت، کیک و کلوچه ترجیحاً از انواع غنی شده، سبوس‌دار و تهیه شده با روغن دارای اسیدچرب باترانس زیر ۱۰ درصد
٦	لقمه سالم	شامل: نان و پنیر و گردو،نان و پنیر و خیار، نان و پنیر و گوجه‌فرنگی، نان و کره و عسل، نان و تخم‌مرغ پخته (نان ترجیحاً سبوس‌دار)
۷	غذاهای پخته	شامل: انواع آش و سوپ، لوبیا، عدس، حلیم، شله‌زرد، سمنو، فرنی و شیربرنج

کلیه موادغذایی این جدول باید از شرایط تعیین شده در دستورالعمل برخوردار باشند.

موادغذایی که عرضه آن در پایگاه تغذیه سالم غیرمجاز است :

انوع پفک، انواع یخمک، نوشابه‌های گازدار (بجز ماءالشعیر)، آدامس، سوسیس، کالباس، سالادالویه، چیپس، انواع لواشک و آلو و آلوچه فاقد شرایط بند الف ـ آب‌نبات‌هایی که به سطح دندان می‌چسبند. آب‌میوه‌هایی که از آب و قند و اسانس میوه تهیه شده‌اند، فلافل، بستنی‌یخی

جدول فهرست موادغذایی که عرضه آن درپایگاه تغذیه سالم غیرمجاز است

موادغذایی غیرمجاز
۱ ـ انواع پفک
۲ ـ انواع یخمک
۳ ـ نوشابه‌های گازدار (به‌جز ماءالشعیر)
٤ ـ آدامس
٥ ـ سوسیس و کالباس
٦ ـ سالادالویه
۷ ـ چیپس
۸ ـ انواع لواشک و آلو و آلوچه فاقد شرایط بهداشتی
۹ ـ آب‌نبات‌هایی که به سطح دندان می‌چسبند
۱۰ ـ آب‌میوه‌هایی که از آب و قند اسانس میوه تهیه شده‌اند.
۱۱ ـ فلافل
۱۲ ـ بستنی‌یخی

تذکر: جدول فهرست موادغذایی قابل عرضه در پایگاه تغذیه سالم و جدول موادغذایی که عرضه آن در پایگاه سالم غیرمجاز است، باید در محل مناسب و در معرض دید دانش‌آموزان و کارکنان مدارس نصب گردد.

۲ ـ فضای فیزیکی و تجهیزات پایگاه تغذیه سالم:

- سقف بایدصاف،حتی‌الامکان مسطح، بدون‌ترک‌خوردگی، درزوشکاف وهمیشه تمیز باشد.
- وضع درها و پنجره‌ها باید دارای شرایط زیر باشد:

الف) درها و پنجره‌ها از جنس مقاوم، سالم و بدون ترک‌خوردگی و شکستگی و زنگ‌زدگی و قابل شست‌وشو بوده و همیشه تمیز باشد.

ب) پنجره بازشو، باید مجهز به توری سالم و مناسب باشد، به‌نحوی که از ورود حشرات به داخل پایگاه جلوگیری کند.

ج) درهای مشرف به فضای باز باید به توری سالم و مناسب و همچنین فنردار باشد، بطوری که از ورود حشرات و جوندگان و سایر حیوانات جلوگیری نماید.

- کف پایگاه دارای شرایط زیر باشد:

الف) از جنس مقاوم،صاف و بدون درز و شکاف و قابل شست‌وشو باشد.

ب) دارای کف‌شوی به‌تعداد موردنیاز، مجهز به شتر گلو بوده و نصب توری ریز روی آن الزامی است.

ج) دارای شیب مناسب به طرف کف‌شور فاضلاب‌رو باشد.

- آب مصرفی باید موردتأیید مقامات بهداشتی باشد.
- جعبه کمک‌های اولیه با مواد و وسایل موردنیاز در محل مناسب نصب گردد.
- دیوار از کف تا سقف از جنس مقاوم، سالم بوده و طوری باشد که از ورود حشرات و جوندگان جلوگیری به‌عمل آورد و سطح آنها باید صاف، بدون درز و شکاف و به رنگ روشن و قابل شست‌وشو باشد.
- برای جلوگیری از حریق، انفجار و سایر خطرات احتمالی پیش‌بینی‌های لازم به‌عمل آید.
- زباله‌دان درپوش‌دار، زنگ نزن، قابل شست‌وشو، قابل حمل با حجم مناسب موجود باشد.
- زباله‌دان باید مجهز به کیسه زباله باشد، در محل مناسبی قرار گرفته و اطراف آن همواره تمیز باشد.
- مگس‌وپشه‌وسایرحشرات، گربه وموش و سایر حیوانات به هیچ وجه داخل پایگاه نباید دیده شود.
- نگهداری هرگونه وسایل اضافی و مستهلک و مستعمل و موادغذایی غیرقابل مصرف و ضایعات ممنوع است.
- پیشخوان و میز کار باید سالم و سطح آن از جنس قابل شست‌وشو باشد.
- میزکاری که صرفاً جهت تهیه موادغذایی به‌کار می‌رود باید فاقد هرگونه کشو و یا قفسه بوده و فضای زیر آن نیز مورداستفاده قرار نگیرد.
- کلیه مواد فاسدشدنی باید در یخچال یا سردخانه مناسب نگهداری شود و مدت نگهداری آن بیش از زمانی نباشد که ایجاد فساد یا تغییر کیفیت نماید.
- یخچال و سردخانه باید به دماسنج سالم مجهز باشد.
- قراردادن موادغذایی پخته و خام و شسته درکنار هم در داخل یخچال ممنوع بوده و یخچال و سردخانه همواره باید تمیز و عاری از هرگونه بوی نامطبوع باشد.
- ظروف مورداستفاده باید دارای شرایط زیر باشد:

- ✓ ظروف شکستنی تمیز، بدون ترک‌خوردگی و لب‌پریدگی
- ✓ وسایل و ظروف فلزی که برای تهیه و نگهداری و مصرف موادغذایی بکار می‌روند باید سالم، صاف و بدون زنگ‌زدگی باشند.
- ✓ وسایل و ظروف غذا باید پس از هر بار مصرف شسته، تمیز و برحسب ضرورت ضدعفونی گردیده و در ویترین یا گنجه مخصوص که محفوظ باشد نگهداری شود.

➢ تهویه مناسب باید به‌نحوی صورت گیرد که همیشه هوای داخل پایگاه سالم، تازه، کافی و عاری از بو باشد.

➢ در فصل گرما حداکثر درجه حرارت داخل پایگاه نباید بیشتر از ۳۰ درجه سانتی‌گراد باشد.

➢ روشنایی پایگاه تغذیه موردتأیید مقامات بهداشتی باشد.

درصورتی که مدرسه دارای آشپزخانه می‌باشد و در مدرسه غذا پخت و توزیع می‌گردد، رعایت نکات زیر الزامی است:

- ☙ مدیر مدرسه موظف است آشپزخانه، انبار موادغذایی اولیه و سالن غذاخوری با فضای کافی به‌تناسب تعداد دانش‌آموزان با شرایط کاملاً بهداشتی مطابق با ضوابط و مقررات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در مدرسه ایجاد نماید.
- ☙ پوشش بدنه دیوار مکان تهیه موادغذایی، آشپزخانه، آبدارخانه، انبار موادغذایی، دستشویی باید از کف تا زیر سقف حداقل تا ارتفاع ٤ متر کاشی یا سرامیک و از ارتفاع ٤ متر به بالا می‌تواند از سیمان صاف و صیقلی به رنگ روشن باشد.
- ☙ سطح دیوار سالن غذاخوری تا ارتفاع حداقل ۱۲۰ سانتیمتر از کف با سنگ‌های صیقلی یا سرامیک و یا کاشی به رنگ روشن قابل شست‌وشو پوشیده باشد.
- ☙ سالن غذاخوری دارای حداقل یک دستشویی بهداشتی باشد.
- ☙ دستگاه سوخت و نوع موادسوختنی باید از نوعی باشد که احتراق بطورکامل انجام گیرد.
- ☙ نصب هود با ابعاد متناسب از جنس مناسب و مجهز به هواکش با قدرت مکش کافی بالای دستگاه پخت الزامی است.
- ☙ محل شست‌وشو و نگهداری ظروف باید در مجاور محل پخت و مجزا و مستقل از آن باشد.
- ☙ ظروف باید در ظرفشویی حداقل دو مرحله‌ای (شست‌وشو و آبکشی) یا توسط دستگاه‌های اتوماتیک شسته شود.
- ☙ تعداد و ظرفیت هر ظرفشویی باید متناسب با تعداد ظروف باشد.

- هر لگن یا هر واحد ظرفشویی باید مجهز به آب گرم و سرد باشد.
- قفسه و ویترین و گنجه‌ها باید قابل نظافت بوده و مجهز به در و شیشه سالم و همیشه تمیز و فاصله کف آنها از زمین حدود ۲۰ سانتیمتر باشد.
- انبار موادغذایی باید به‌نحو مطلوب تهیه و میزان و حرارت و رطوبت آن همواره مورد تأیید مقامات بهداشتی باشد.
- قفسه‌بندی و پالت‌گذاری در انبار به‌نحومطلوب و مناسب انجام گیرد.
- در سالن غذاخوری سطح میزها و صندلی‌ها باید صاف، تمیز، سالم و بدون درز و روکش آنها از جنس قابل شست‌وشو و به رنگ روشن باشد.

۳ ـ شرایط فرد متصدی پایگاه و فروشنده موادغذایی:

- کلیه متصدیان پایگاه تعذیه سالم و افرادی که در بوفه‌های مدارس اشتغال دارند موظفند دوره ویژه بهداشت عمومی را به‌ترتیبی که معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعیین و اعلام می‌کند گذرانده و گواهینامه معتبر آن را دریافت کنند.
- استخدام و بکارگیری اشخاص فاقد گواهینامه معتبر ذکرشده توسط مدیر، در پایگاه تغذیه سالم مدارس ممنوع است.
- کلیه متصدیان پایگاه و اشخاصی که مشمول بند ۱ می‌باشند موظفند کارت معاینه پزشکی معتبر در محل کار خود داشته و هنگام مراجعه به بازرسین بهداشت ارایه نمایند.
- کارت معاینه پزشکی منحصراً از طرف مراکز بهداشت شهرستان یا مراکز بهداشتی، درمانی شهری و روستایی وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صادر خواهدشد. مدت اعتبار این کارت حداکثر یکسال می‌باشد.
- متصدیان و شاغلین در پایگاه موظفند، رعایت کامل بهداشت فردی و نظافت عمومی محل کار خود را نموده و به دستوراتی که از طرف بازرسین بهداشت داده می‌شود، عمل نمایند.
- کلیه اشخاصی که در پایگاه کار می‌کنند، باید ملبس به لباس کار تمیز و به رنگ روشن باشند.
- متصدی پایگاه موظفند، برای هریک از شاغلین خود جایگاه محفوظ و مناسبی به‌منظور حفظ لباس و سایر وسایل در محل تهیه نمایند.
- متصدیان پایگاه موظفند از ورود و دخالت افراد متفرقه به امور تولید، تهیه و طبخ و توزیع و فروش موادغذایی جلوگیری کنند.
- استعمال دخانیات توسط متصدی و کارگران در حین کار ممنوع است.

- فروش و عرضه مواد دخانی در پایگاه ممنوع است.
- استفاده از مواد غیراستاندارد ازجمله کاغذهای بازیافتی، کاغذهای کثیف و روزنامه و همچنین کیسه‌های پلاستیکی جهت پیچیدن و بسته‌بندی موادغذایی ممنوع است.

شرایط لازم جهت اخذ تأیید صلاحیت کار در پایگاه تغذیه سالم:

۱ ـ نداشتن سوء پیشینه و اعتیاد به موادمخدر

۲ ـ دارا بودن حداقل تحصیلات پایان دوره راهنمایی

۳ ـ دارا بودن کارت معاینه پزشکی معتبر

٤ ـ داشتن ضامن معتبر

٥ ـ دارا بودن گواهی دوره بهداشت عمومی

٦ ـ تکمیل فرم تعهدنامه عرضه موادخوراکی مطابق با دستورالعمل مربوط

مراحل اخذ صلاحیت کار در پایگاه تغذیه سالم:

۱ ـ مراجعه فرد متقاضی به مدرسه و پس از آگاهی از شرایط، ارایه درخواست کتبی به‌همراه گواهی عدم سوء پیشینه و عدم اعتیاد به موادمخدر و ضمانت‌نامه به مدیر مدرسه

۲ ـ دریافت معرفی‌نامه ازمدیر مدرسه جهت ارایه به مدیریت آموزش و پرورش منطقه/ ناحیه/ شهرستان

۳ ـ معرفی فرد متقاضی به مراکز بهداشتی ـ درمانی جهت اخذ کارت معاینه پزشکی و شرکت در دوره بهداشت عمومی

٤ ـ ارایه کارت معاینه پزشکی و گواهی گذراندن دوره بهداشت عمومی به مدیریت آموزش و پرورش منطقه

٥ ـ صدور گواهی صلاحیت به فرد متقاضی درصورت داشتن کلیه شرایط مندرج دردستورالعمل

٦ ـ ارایه فرم تعهد تکمیل شده به مدیریت آموزش و پرورش منطقه/ ناحیه/ شهرستان

نحوه ی نظارت از پایگاه تغذیه سالم:

۱ ـ نظارت بر بهداشت موادخوراکی و بهداشت محیط مکان تهیه و توزیع موادخوراکی در مدرسه در این دستورالعمل بر عهده دو وزارت آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در استان‌ها برعهده زیرمجموعه مرتبط در دو وزارت می‌باشد.

۲ ـ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برابر با بازرسی‌های انجام شده حداقل ۲ بار بازدید از پایگاه تغذیه سالم، درصورت عدم رعایت نکات دستورالعمل پایگاه تغذیه سالم می‌تواند برابر با قانون اصلاح قانون مقررات قانونی سال جاری ماده ۱۳ قانون موادخوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی اقدام نماید.

۳ ـ آموزش و پرورش استان منطقه/ شهرستان/ ناحیه درصورت عدم انجام تعهد متصدی بوفه (عمل نکردن به دستورالعمل) می‌تواند از ادامه کار وی جلوگیری به‌عمل آورده و پایگاه را تعطیل نماید.

٤ ـ نظارت و بازدید بر بهداشت موادخوراکی و بهداشت محیط مکان تهیه و توزیع موادخوراکی در مدرسه براساس فرم آئین‌نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم (پیوست) انجام می‌گردد.

تذکر **۱**: نظارت بر موادخوراکی در داخل مدرسه (که به طریقی غیر از پایگاه تغذیه به دانش‌آموزان عرضه می‌گردد (پخت غذا توسط اولیاء دانش‌آموزان و توزیع آن) برعهده وزارت آموزش و پرورش است.

تذکر **۲**: بازرسین بهداشت محیط برای بازدید از پایگاه تغذیه سالم در مدارس درصورت نداشتن کارت لازم است قبلاً با واحد سلامت و پیشگیری منطقه/ شهرستان/ ناحیه آموزش و پرورش هماهنگی‌های لازم را به‌عمل آورند و درصورت داشتن کارت بازرسی در هر زمان می‌توانند از پایگاه تغذیه سالم بازدید به‌عمل آورند.

سید مهدی امینی

معاون پرورشی و تربیت بدنی

نحوه نظارت از پایگاه تغذیه سالم:

۱ـ نظارت بر بهداشت موادخوراکی و بهداشت محیط مکان تهیه و توزیع موادخوراکی در مدرسه در این دستورالعمل بر عهده دو وزارت آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در استان‌ها برعهده زیرمجموعه مرتبط در دو وزارت می‌باشد.

۲ـ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی درطی حداقل ۲ بار بازدید از پایگاه تغذیه سالم، درصورت عدم رعایت نکات دستورالعمل پایگاه تغذیه سالم می‌تواند برابر مقررات قانونی سال جاری (ماده ۱۳ آئین‌نامه موادخوراکی، آشامیدنی و بهداشتی) اقدام نماید.

۳ ـ آموزش و پرورش استان منطقه/ شهرستان/ ناحیه درصورت عدم انجام تعهد متصدی بوفه (عمل نکردن به دستورالعمل) می‌تواند از ادامه کار وی جلوگیری به‌عمل آورده و پایگاه را تعطیل نماید.

٤ ـ نظارت و بازدید بر بهداشت موادخوراکی و بهداشت محیط مکان تهیه و توزیع موادخوراکی در مدرسه براساس فرم آئین‌نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم (پیوست) انجام می‌گردد.

تذکر: بازرسین بهداشت محیط برای بازدید از پایگاه تغذیه سالم در مدارس لازم است قبلاً با واحد سلامت و پیشگیری منطقه/ شهرستان/ ناحیه آموزش و پرورش هماهنگی‌های لازم را به‌عمل آورند.

سید مهدی امینی

معاون پرورشی و تربیت بدنی

وزارت آموزش و پرورش

معاونت پرورشی و تربیت‌بدنی

دفتر سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی

فرم آئین‌نامه مقررات بهداشتی پایگاه تغذیه سالم

ردیف	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	تایخ بازدید	شماره مواد آئین‌نامه	متن مواد آئین‌نامه
۱				ماده ۱	کلیه متصدیان پایگاه تغذیه سالم و افرادی که در این مکان اشتغال دارند موظفند دوره ویژه بهداشت عمومی را به‌ترتیبی که معاونت بهداشت،درمان و آموزش پزشکی تعیین و اعلام می‌نماید گذرانده و گواهینامه معتبر آن را دریافت دارند.
۲				تبصره	اشتغال به‌کار اشتخاص فاقد گواهینامه معتبر مندرج در ماده ۱ این آئین‌نامه و همچنین فاقد گواهینامه صلاحیت کار از آموزش و پرورش در پایگاه ممنوع است.
۳				ماده ۲	کلیه متصدیان‌پایگاه که مشمول ماده ۱ این آئین‌نامه می‌باشند،موظفندکارت معاینه پزشکی معتبر در محل کار خود داشته‌باشند و هنگام مراجعه بازرسین بهداشت ارایه نمایند.
٤				تبصره	کارت معاینه پزشکی منحصراً از طرف مرکز بهداشت شهرستان یا مراکز بهداشتی،درمانی شهری و روستایی وابسته به وزارت بهداشت،درمان وآموزش پزشکی صادر خواهدشد. مدت اعتبار کارت فوق حداکثر یکسال می‌باشد.
٥				ماده ۳	متصدیان وشاغلین درپایگاه تغذیه سالم موظفندرعایت کامل بهداشت فردی و نظافت عمومی محل کارخود رانموده وبه دستوراتی که ازطرف بازرسین بهداشت داده‌می‌شود، عمل نمایند.
٦				ماده ٤	کلیه اشخاصی که در پایگاه کار می‌کنند، باید ملبس به لباس کارتمیز به رنگ روشن باشند.
۷				ماده ٥	متصدی موظفند برای هریک از شاغلین خود جایگاه محفوظ و مناسبی به‌منظور حفظ لباس و سایر وسایل در محل تهیه نمایند.
۸				ماده ٦	شاغلین در پایگاه موظفند از ورود و دخالت افراد متفرقه به امور تولید، تهیه، طبخ و توزیع و فروش موادغذایی جلوگیری نمایند.
۹				ماده ۷	مدیر مدرسه موظف است درصورت لزوم آشپزخانه، انبار موادغذایی اولیه، سالن غذاخوری با فضای کافی به تناسب تعداد دانش‌آموزان با شرایط کاملاً بهداشتی مطابق با ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در محل مدرسه ایجاد نماید.
۱۰				ماده ۸	اشخاصی که به‌نحوی از انحاء با طبخ و تهیه و توزیع موادغذایی سروکار دارند در حین کار شخصاً حق دریافت بهای موادغذایی فروخته شده را از مشتری نخواهندداشت.
۱۱				ماده ۹	جعبه کمک‌های اولیه با مواد و وسایل موردنیاز در محل مناسب نصب گردد.
۱۲				ماده ۱۰	استعمال دخانیات توسط متصدیان وکارگران مشمول این آئین‌نامه در حین کار ممنوع است.
۱۳				ماده ۱۱	مصرف هرگونه محصولات دخانی درمحوطه‌های عمومی موضوع این‌آئین‌نامه ممنوع است.
۱٤				ماده ۱۲	متصدیان، مسئولین و یا کارفرمایان محل‌های موضوع این آئین‌نامه مسئول اجرای مفاد ماده ۱۵ بوده و موظفند ضمن نصب تابلوهای هشداردهنده در نقاط مناسب و در معرض دید از نظر مصرف مواد دخانی جلوگیری کنند.

ردیف	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	شماره مواد آئین‌نامه	متن مواد آئین‌نامه
۱۵				ماده ۱۳	کف ساختمان باید دارای شرایط زیر باشد: الف ـ از جنس مقاوم، صاف، بدون درز و شکاف و قابل شست‌وشو باشد. ب ـ دارای کف‌شور به تعداد موردنیاز، مجهز به شترگلو بوده و نصب توری ریز روی آن الزامی است. ج ـ دارای شیب مناسب به طرف کف‌شور فاضلاب‌رو باشد.
۱۶				ماده ۱۴	ساختمان دیوار از کف تا سقف از مصالح مقاوم بوده و طوری باشد که از ورود حشرات و جوندگان جلوگیری به‌عمل آورد.
۱۷				ماده ۱۵	سطح دیوارها باید صاف، بدون درز و شکاف و به رنگ روشن باشد.
۱۸				ماده ۱۶	درصورت وجود آشپزخانه، پوشش بدنه دیوار مکان تهیه موادغذایی، آشپزخانه، آبدارخانه، انبار موادغذایی، دستشویی باید از کف تا زیر سقف کاشی یا سرامیک باشد.
۱۹				ماده ۱۷	سطح دیوار سالن غذاخوری ترجیحاً تا ارتفاع حداقل ۱۲۰ سانتیمتر از کف با سنگ‌های صیقلی یا سرامیک و یا کاشی و از ارتفاع ۱۲۰ سانتیمتری تا زیر سقف به رنگ روشن قابل شست‌وشو پوشیده شود.
۲۰				ماده ۱۸	پوشش سطح دیوار سالن غذاخوری از مصالح مقاوم، صاف، بدون فرورفتگی و شکاف و قابل شست‌وشو باشد.
۲۱				ماده ۱۹	سقف آشپزخانه باید صاف، حتی‌الامکان مسطح، بدون ترک‌خوردگی ودرز وشکاف و همیشه تمیز باشد.
۲۲				ماده ۲۰	پوشش سقف آشپزخانه باید از جنس قابل شست‌وشو و به رنگ روشن باشد.
۲۳				ماده ۲۱	وضع درها و پنجره‌ها باید دارای شرایط زیر باشد: الف ـ درها و پنجره‌ها از جنس مقاوم، سالم و بدون ترک‌خوردگی و شکستگی و زنگ‌زدگی و قابل شست‌وشو بوده و همیشه تمیز باشد. ب ـ پنجره بازشو باید مجهز به توری سالم و مناسب باشد به‌نحوی که از ورود حشرات بداخل اماکن جلوگیری نماید. ج ـ درهای مشرف به فضای باز باید مجهز به توری سالم و مناسب و همچنین فنردار باشد بطوری که از ورود حشرات و جوندگان و سایر حیوانات جلوگیری نماید.
۲۴				ماده ۲۲	آب مصرفی باید مورد تأیید مقامات بهداشتی باشد.
۲۵				ماده ۲۳	دفع بهداشتی فاضلاب پایگاه موردتأیید مقامات بهداشتی باشد.
۲۶				ماده ۲۴	سالن غذاخوری دارای حداقل یک عدد دستشویی بهداشتی باشد.
۲۷				ماده ۲۵	دستشویی‌ها مجهز به صابون (ترجیحاً صابون مایع) و وجود زباله‌دان درکنار دستشویی الزامی است.
۲۸				ماده ۲۶	درصورت داشتن آشپزخانه دستگاه سوخت و نوع مواد سوختنی باید از نوعی باشد که احتراق به‌صورت کامل انجام گیرد.
۲۹				ماده ۲۷	در آشپزخانه نصب هود با ابعاد متناسب از جنس مناسب و مجهز به هواکش با قدرت مکش کافی بالای دستگاه پخت الزامی است.

ردیف	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	شماره مواد آئین‌نامه	متن مواد آئین‌نامه
۳۰				ماده ۲۸	محل شست‌وشو و نگهداری ظروف باید در مجاور محل پخت و مجزا و مستقل از آن باشد.
۳۱				ماده ۲۹	ظروف باید در ظرفشویی حداقل دو مرحله‌ای (شست‌وشو- آبکشی) یا توسط دستگاه‌های اتوماتیک شسته شود.
۳۲				ماده ۳۰	تعداد و ظرفیت هر ظرفشویی باید متناسب باتعداد ظروف باشد.
۳۳				ماده ۳۱	هر لگن یا و احد ظرفشویی باید مجهز به آب گرم و سرد باشد.
۳٤				ماده ۳۲	قفسه و ویترین و گنجه‌ها باید قابل نظافت بوده و مجهز به در و شیشه سالم و همیشه تمیز و فاصله کف آنها از زمین حدود ۲۰ سانتی‌متر باشد.
۳۵				ماده ۳۳	پیشخوان و میزکار باید سالم و سطح آن از جنس قابل شست‌وشو باشد.
۳٦				ماده ۳٤	میزکاری که صرفاً جهت تهیه موادغذایی بکار می‌رود باید فاقد هرگونه کشو و یا قفسه بوده و فضای زیر آن نیز مورداستفاده قرار نگیرد.
۳۷				ماده ۳۵	انبار موادغذایی باید به‌نحومطلوب تهویه ومیزان حرارت ورطوبت آن‌همواره موردتأیید مقامات بهداشتی باشد.
۳۸				ماده ۳٦	قفسه‌بندی و پالت‌گذاری در انبار به‌نحو مطلوب و مناسب انجام شود.
۳۹				ماده ۳۷	کلیه موادغذایی فاسدشدنی باید در یخچال و یا سردخانه مناسب نگهداری شود و مدت آن بیش از زمانی نباشد که ایجاد فساد یا تغییر کیفیت نماید.
٤۰				ماده ۳۸	یخچال و سردخانه باید مجهز به دماسنج سالم باشد.
٤۱				ماده ۳۹	قراردادن موادغذایی پخته و خام و شسته و نشسته در کنار هم در داخل یخچال ممنوع بوده و یخچال و سردخانه همواره باید تمیز و عادی از هرگونه بوی نامطبوع باشد.
٤۲				ماده ٤۰	عرض و فروش موادغذایی آماده مصرف ازقبیل ساندویچ،آش،غذاهای پخته،غذاهای فاسد شدنی،نوشیدنی،خشکبار و آجیل به‌صورت فله و دوره‌گردی ممنوع است.
٤۳				ماده ٤۱	تهویه مناسب باید به‌نحوی صورت گیرد که همیشه هوای داخل اماکن سالم، تازه، کافی و عاری از بو باشد.
٤٤				ماده ٤۲	در فصل گرما حداکثر درجه حرارت داخل اماکن نباید بیشتر از ۳۰ درجه سانتیگراد با شد.
٤۵				ماده ٤۳	مکان پایگاه دارای روشنایی موردتأیید مقامات بهداشتی باشد.
٤٦				ماده ٤٤	برای جلوگیری از حریق و انفجار و سایر خطرات احتمالی باید پیش‌بینی‌های لازم بعمل آید.
٤۷				ماده ٤۵	زباله‌دان درپوش‌دار، زنگ‌نزن، قابل شست‌وشو، قابل حمل و باحجم مناسب موجود باشد.
٤۸				ماده ٤٦	زباله‌دان باید مجهز به کیسه زباله و درمحل مناسبی قرار گرفته واطراف آن همواره تمیز باشد.
٤۹				ماده ٤۷	مگس، پشه و سایر حشرات،گربه و موش و سایر حیوانات به هیچ وجه نباید در داخل پایگاه و سالن غذاخوری دیده شوند.
۵۰				ماده ٤۸	نگهداری هرگونه وسایل اضافی ومستهلک و مستعمل و موادغذایی غیرقابل مصرف و ضایعات در محل کار ممنوع است

ردیف	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	تاریخ بازدید	شماره مواد آئین‌نامه	متن مواد آئین‌نامه
۵۱				ماده ۴۹	ظروف مورد استفاده باید دارای شرایط زیر باشد : ۱ ـ ظروف شکستنی باید تمیز، بدون ترک‌خوردگی و لب‌پریدگی باشد. ۲ ـ وسایل و ظروف فلزی که برای تهیه و نگهداری و مصرف موادغذایی بکار می‌روند باید سالم، صاف و بدون زنگ‌زدگی باشند. ۳ ـ وسایل و ظروف غذا باید پس از هر بار مصرف شسته، تمیز و برحسب ضرورت ضدعفونی گردیده و در ویترین یا گنجه مخصوص که محفوظ باشد نگهداری شود.
۵۲				ماده ۵۰	سطح میزها باید صاف، تمیز، سالم، بدون درز و روکش آنها از جنس قابل شست‌وشو و به رنگ روشن باشد.
۵۳				ماده ۵۱	درصورت وجود سالن توزیع موادغذایی صندلی‌ها و نیمکت‌ها باید سالم و تمیز باشد.
۵۴				ماده ۵۲	استفاده از موادغیراستاندارد ازجمله کاغذهای بازیافتی وکاغذهایی که تمیز نباشد و روزنامه و همچنین کیسه‌های پلاستیکی جهت پیچیدن و بسته‌بندی موادغذایی ممنوع است.

مدارس مروج سلامت در جمهوری اسلامی ایران

Health Promoting School (HPS)

نسخه دوم

ویژه سیاستگذاران

آذر ماه ۱۳۸۹

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشتی
دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس
اداره سلامت نوجوانان، جوانان و مدارس

وزارت آموزش و پرورش
دفتر سلامت

انتخاب موضوعات مهم

- اولویت های بهداشتی کدامند و چگونه باید انتخاب شوند؟
- اولویتهای بهداشتی ملی و منطق های
- تطبیق متون آموزشی با نیازها و علایق نوجوانان سنین مختلف
- کدام یک از مهارت های زندگی باید آموزش داده شوند؟
- اهمیت عقاید و ارزشهای فرهنگی در محتوای انتخاب شده

کدام یک از مهارت ها و حقایق اهمیت بیشتری برای آموزش دارند؟

در دنیا هیچکس همه چیز را درباره سلامت نمی داند .ما باید آنچه را که مایل هستیم دانش آموزان در هر پایه تحصیلی فرا گیرند، انتخاب کنیم .ما همچنین باید میان آنچه برای دانستن مفید است و آنچه واقعا لازم است دانش آموزان بدانند و به آنها عمل کنند، تفاوت قائل شویم .رئوس مطالب درسی شامل برخی موضوعات بهداشتی است که بعضی از آنها در دروس مختلف بدون آنکه ضرورت داشته باشند، تکرار شده اند و برخی دیگر اصلا ذکر نشده اند .دروس آموزشی فشرده هستند، بنابراین باید مطمئن شویم موضوعاتی که آموزش آنها برای همه مدارس و برای همه دانش آموزان ضروری است، مورد تاکید قرار می گیرند.

اولویتهای بهداشتی

علت انتخاب اولویت های بهداشتی آن است که دانش و اقدامات مبتنی بر آنها تاثیر مهمی بر زندگی مردم و جوامع می گذارد .برخی اولویت های بهداشتی به طور عمده به خود دانش آموزان و برخی به خانواده هایشان مربوط هستند.

فهرست زیر شامل چند موضوع اساسی برای سلامت نوجوانان است:

-اختلالات و مشکلات رفتاری

-بی خانمانی

-کمبود دریافت ریز مغذی ها و سوتغذیه پروتئین، انرژی

-غذای سالم و عادات صحیح تغذیه ای، ایمنی و سلامت غذا

-کم تحرکی

-خشونت و آزار

-مشکلات بینایی و شنوایی

-سوء مصرف الکل یا سایر مواد دخانی و یا مخّدر

-حاملگی های ناخواسته

-سلامت فردی شامل مراقبت از بدن، دندا نها و پوست

-سلامت اجتماعی شامل حفظ محیط زیست

-پیشگیری از ایدز و بیمار یهای آمیزشی

-پیشگیری از حوادث شامل ایمنی در جاده و منزل و کم کهای اولیه

-پیشگیری از سوء مصرف مواد (شامل اعتیاد به الکل و دخانیات و استفاده صحیح از داروها)

-شناسایی افراد معلول و کمک به آنها

پیام هایی که در اولویت هستند، خیلی زیاد نیستند و آنها را به آسانی می توان به دانش آموزان آموزش داد و در ضمن

آنها هم می توانند در دوره تحصیلی به راحتی آنها را فراگیرند، اما باید برای دانش آموزان وقت صرف شود تا آنها پیام ها را درک کنند، به مهارت ها عمل کنند و تشخیص دهند انجام چه کاری ضرورت دارد .به این دلیل است که تمرکز بر چند موضوع و پیام اساسی بسیار مهمتر از این است که موضوعات زیادتری، به طور ناقص یاد گرفته شوند.

اولویت های ملی و محلی

بسیاری از کشورها اولویت های ملی خود را تعیین کرده اند .لازم است شما حتما از محتوای آنها مطلع شوید .

علاوه

بر این یک سری اولویت های محلی وجود دارند که به شرایط اجتماعی محل مرتبط هستند، مانند تصادفات جاده ای نزدیک بزرگرا ه ها، فشارهای روانی و احساسات نامطلوب در اجتماعات (سلامت اجتماعی) و آلودگی محیط زیست.ممکن است رسوم یا عقاید محلی مانند دادن اجازه ازدواج زودهنگام و بچه دار شدن به دختران کم سن و بسیاری موارد دیگر به بهداشت صدمه برسانند.

درک اولویت های محلی

اولویت های محلی از جهت دیگر نیز حائز اهمیت هستند .از آنجایی که این اولویت ها برای خانواده ها و جوامع اهمیت زیادی دارند، همه خواستار آموزش آنها هستند .این موضوع بین مدارس، کارکنان بهداشتی و جامعه رابطه برقرار می سازد .همه مدیران، معلمان یا کارکنان بهداشتی محلی نیستند، از این رو ضروری است که آنها عقاید و آداب

محلی و آنچه را که برای آن جامعه مهم است بشناسند و درک کنند.

اهداف برنامه های آموزش سلامت

برای طراحی برنامه های آموزش سلامت در سطح ستادی یا مدارس باید از هدف ها آگاه باشیم .این اهداف به دوطریق به ما کمک می کنند:

اول به ما کمک می کنند ذهن خود را درباره مهمترین و بهترین راه های رشد و نمو نوجوانان روشن کنیم (ازطریق یادگیری و اقدام بیشتر)

دوم در صورتی که این اهداف را نداشته باشیم، نمی توانیم دریابیم که آیا تغییرات رخ داده اند یا خیر؟ زیرانمی دانیم چه چیزی را باید بسنجیم.

ما همیشه اهداف را در سطوح مختلف تعیین می کنیم .ما به اهداف کلی آموزش سلامت نیاز خواهیم داشت زیرا با آنچه طراحی کرده و انجام م یدهیم، ارتباط دارند .ما همچنین برای هر سرفصل یا درس مهم مانند تغذیه، ایمنی یا سوء مصرف مواد به اهداف اختصاصی نیاز داریم و آخر اینکه برای هر موضوع مانند مراقبت از دندان ها و یا سیگار کشیدن به اهداف یا جزییات بیشتری نیازمندیم.

سطح اول :اهداف کلی

اهداف کلی، اهدافی هستند که باید در تمام مدتی که مطالب بهداشتی را در کلاس مطرح می کنیم و یا دانش آموزان را

به اقدام در مدرسه و جامعه تشویق می کنیم، به خاطر داشته باشیم .این اهداف بخشی از مهارت های زندگی، نگرشها

و ارزش هایی را که قبلا به آنها اشاره شد در برخواهند داشت.

اهداف کلی برای تمامی فراگیران

تمام دانش آموزان تا پایان مقطع اول آموزش ابتدایی باید بتوانند:

۱-مسوولیت هایی را که متناسب با محدوده سنی، توانایی و جایگاه خانوادگی و اجتماعی شان است، به منظور

- حفظ و ارتقای سطح سلامت خود
- حفظ و ارتقای سطح سلامت دیگران(به خصوص سایر دانش آموزان)

از طریق انتقال دانش، مهارت و نگرش های بهداشتی به آنها بپذیرند

۲-تشخیص دهند که چه کاری را می توانند در مدرسه و خانواده انجام دهند و همچنین چه وقت و چگونه باید مشکلات و مسایل را به سایر اعضای خانواده، معلمان و کارکنان بهداشتی ارجاع دهند.

۳-مفهوم «سلامت کامل» را درک کنند و تشخیص دهند که این مفهوم علاوه بر جسم سالم شامل فکر، احساس

و ارتباط سالم نیز می شود.

٤-تشخیص دهند که سلامت فردی با رعایت پاکیزگی، ایمنی و اداره مطلوب محیط ارتباط تنگاتنگی دارد و نگرش ها را برای حفظ و ارتقای سطح سلامت محیط توسعه دهند.

٥-درک کنند هر شهروند که دانش آموزان را نیز شامل می شود، حق دارد درباره حداقل دانش و مهارت های سلامت جسمی بداند، وظیفه دارد آنها را به سایرین انتقال دهد و نسبت به کسب چند دانش، مهارت و توانایی انتقال آنها به دیگران اشتیاق داشته باشد.

٦-درک کنند که توانایی کمک به دیگران به ظرفیت گوش دادن و درک آنها بستگی دارد .این امر به نوبه خود براساس نگرش های احترام به دیگران و عقایدشان است.

٧-درک کنند بسیاری از موقعیت ها که باعث بیماری می شوند، از طریق رفتارهای بهداشتی قابل پیشگیری هستند و ابتلا به بیماری معمولا به دلیل بدشانسی نیست و به ندرت نیت بد دیگران موجب بیماری می شود.

٨-درک کنند که سلامت کامل خود و سایرین نه تنها به کسب دانش و آموزش مهارت های درست بلکه به توانایی و اعتماد به تصمیم گیر یهای معقول در موقعیت های جدید نیز بستگی دارد .بنابراین باید توانایی اتخاذ چنین تصمیماتی را توسعه دهند و در برابر فشار برای انجام آنچه به درستی نمی دانند، مقاومت کنند.

٩-عقاید و رسوم محلی را که با مهارت ها و اعمال بهداشتی ارتباط دارند، بسنجند و قضاوت کنند کدام یک مفید و کدام یک مضر است

سطوح دوم :اهداف اختصاصی برای یک عنوان بهداشتی

برای هر عنوان بهداشتی باید اهداف اختصاصی نیز در نظر بگیریم

روش های یادگیری و آموزش

- برنامه ریزی درسی برای آموزش سلامت
- اهمیت حقایق بهداشتی صحیح برای پایه ریزی آموزش
- مراحل توسعه و ارایه موضوعات بهداشتی که برخی در مدرسه، برخی در خانه و برخی در جامعه صورت می گیرد
- معنای واقعی اصطلاح روش های فعال

برنامه آموزشی برای آموزش سلامت

در فصل اول، مسوولیت های سیاستگذاران را برای برنامه ریزی آموزش سلامت مورد بحث قرار داده و تاکنون نیز آنچه را که دانش آموزان باید بیاموزند بررسی کرده ایم .حال آنچه را که ترجیح می دهیم سیاست ملی برای آموزش سلامت در نظر گیرد، بررسی می کنیم(برنامه آموزشی در سطح ملی.)

آموزش سلامت با درس هایی مانند ریاضی یا جغرافی تفاوت دارد و محتوای اصلی آن باید یا در جلسات درسی خاص و یا در یک درس جداگانه با عنوان آموزش سلامت معرفی شود .البته آموزش سلامت باید بیشتر اوقات به عنوان بخشی از دروسی مانند علوم زیست محیطی ارایه شود و سپس به وسیله سایر دروس برنامه تحصیلی تقویت گشته و در دوران تحصیل در مدرسه به عمل درآمده و از مدرسه به جامعه منتقل شود .بنا براین ممکن است یک سیاست ملی مانند آنچه در زیر آمده است، لازم باشد:

فهرست مفاد قابل قبول برای ارایه شیوه جدید آموزش سلامت در برنامه آموزشی

۱-تدوین یک پیشگفتار توسط مدیران هر دو بخش آموزش و پرورش و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای بیان علت اهمیت آموزش سلامت و افزایش استانداردهای مدرسه.

۲-تهیه اهداف کلی یا اختصاصی شامل مهارت های زندگی و نگرش هایی که باید به طور همه جانبه در طول برنامه توسعه یابند.

۳-تعیین عناوین و موضوعات بهداشتی :برخی موضوعات مانند سلامت، ایمنی و تغذیه درهر کلاس به طور کامل ارایه شوند .سایر موضوعات مانند پیشگیری از بیماری ها، رشد و نمو و معلولیت در سا ل های بالاتر مطرح شده و هر سال مطالب جدیدی به آن اضافه شود.

٤-مشخص کردن اهداف اختصاصی برای هر یک از عناوین و موضوعات به منظور تعیین انتظارات ما از آنچه دانش آموزان هر پایه تحصیلی باید بدانند، انجام دهند و احساس کنند.

۵-ارایه برنامه ای که نشان دهد، چگونه موضوعات می توانند معرفی شده و در طول برنامه درسی تقویت شوند.

٦-توصیه روش شناسی های فعالی که برای ارتقای درک واقعی، توسعه مهارت های زندگی و نگرش ها و ارتباط یادگیری با عمل در منزل لازم هستند.

۷-تخصیص زمانی برای گنجاندن اولویت های بهداشتی محلی در برنامه و دعوت از صاحبنظران به مدارس برای انجام آن.

۸-معرفی منبع خاص به منظور عملیاتی کردن دانش بهداشتی در مدرسه و انتقال آن به جامعه توسط معلمان و دانش آموزان به نحوی که الگو شود.

۹-ارزشیابی از دانش بهداشتی و تغییرات به وجود آمده در فعالیت های بهداشتی، نگرش ها و کسب مهارت های زندگی.

هما نطور که از مثال بالا درمی یابیم، قبل از ارایه یک سیاست ملی برای محتوای بهداشتی، نیازی به معرفی درس جدید یا تجدید نظر اساسی در برنامه تحصیلی نیست .اما ارایه سیاستی مانند سیاست بالا، می تواند به کاهش سردرگمی

و تداخل موضوعات بهداشتی در دروس برنامه آموزشی کمک کرده و تمرکز برنامه های ملی و محلی را در آموزش سلامت آسان تر کند.

حال بخشی از قسمت های این برنامه آموزشی را با جزییات بیشتری بررسی می کنیم.

اجزای برنامه آموزشی سلامت

چه زمانی می توانیم مطالب جدیدی را معرفی کنیم؟

هما نطور که تذکر دادیم، برای مطالب جدید بهداشتی لازم است، جلسات آموزشی داشته باشیم .برخی کشورها آموزش سلامت را به عنوان درس مستقلی طرح ریزی کرده اند، اما گاهی هم محتوای بهداشتی در کتاب های درسی خاصی مانند« علوم » آموزش داده می شوند که این دروس «دروس حامل » نامیده می شوند زیرا پیام های مهم را حمل می کنند .البته برنامه های درسی فشرده هستند و نباید انتظار داشت بیش از یک جلسه در هفته به موضوعات بهداشتی

اختصاصی داده شود، بنابراین موضوعات را باید بسیار با دقت انتخاب کرد .اگرچه تعداد جلسات موجود برای آموزش

سلامت محدود خواهند بود اما روش ها و فرصت های دیگری برای تقویت مطالب بهداشتی وجود دارند .برای مثال:

پیا مها می توانند روزانه به مدت ۱۰ دقیقه، به صورت نکات کوتاه بهداشتی توسط معلم کلاس یا در مراسم صبحگاهی آموزش داده شوند .مدیران برخی مدارس، از مراسم صبحگاهی و مناسب تها استفاده می کنند تا به بچه ها فرصتخواندن شعر و سرود یا اجرای نمایش را بدهند .برخی اوقات، کارکنان بهداشتی یا کارکنان آموزش سلامت برای گفتگو به مدرسه یا کلا س های درس می روند(اطمینان یابید معلم کلاس این گفتگوها را دنبال می کند تا مطمئن شود، بچه ها نیز آنها را به خوبی درک کرده اند.)

کسب حقایق بهداشتی

هر عنوان و موضوع بهداشتی، شامل حقایق بهداشتی مهمی است .ضروری است این حقایق به درستی ارایه شده و فرا گرفته شوند .حقایق نادرستی که به خوبی آموزش داده شده اند، می توانند بسیار خطرناک باشند .بنابراین برای اطمینان یافتن از درک حقایق صحیح باید وقت صرف کرد گرچه آن طور که به نظر می رسد، آسان نیست .برخی اوقات پیامهای بهداشتی که آموزش می دهیم، کلی تر از آن هستند که مفید واقع شوند .برخی اوقات پیام های بهداشتی فقط تا حدی درست هستند .برخی اوقات پیام های بهداشتی کاملا غلط هستند زیرا آنها از انبار بزرگ اطلاعات بهداشتی نادرستی که ما با آنها بزرگ شده ایم، سرچشمه می گیرند.

مبهم، تا حدی درست، غلط

-رعایت پاکیزگی به بهداشت کمک می کند.

بسیار مبهم است، شستن دستها بعد از توالت بسیار مهمتر از شستن پشت گوش ها است.

-مایع درمانی خوراکی اسهال را درمان می کند.

تا حدی درست است اما خطرناک است زیرا مایع درمانی خوراکی، درمان نمی کند بلکه مایعات از دست رفته بدن را جبران می کند .اگر ما اعتقاد داشته باشیم که مایع درمان می کند، ممکن است فقط یک تا ۲ وعده از آن را مانند دارو به بیمار بدهیم.

-اگر فردی تب دارد، باید او را خوب بپوشانیم به طوری که عرق کرده و تبش قطع شود.

کاملا غلط است شما با این کار ممکن است او را به کشتن دهید .با این وجود، این عمل در بسیاری از جوامع انجام می شود.

یک عنوان بهداشتی :یک جلسه درسی یا برخی فعالیت های به هم پیوسته؟

پیام های بهداشتی که در اولویت هستند باید درک شوند و سپس به عمل درآیند .زمانی که دانش آموزان عمل می کنند،

نه تنها به دیگران کمک می کنند بلکه درک خود را نیز بیشتر می کنند .آنها دانش را به تغییر رفتار مبدل می سازند . این همان کاری است که آموزش سلامت باید انجام دهد .به این دلیل است که همیشه باید به جای یک درس، برخی از فعالیت ها برنامه ریزی شوند.

شیوه های فعال و نتیجه کاربرد آن

آموزش سلامت فعال به شیوه های فعال نیاز دارد .بسیاری از افراد تصور می کنند شیوه های فعال صرفا روش هایی

هستند که برای دانش آموزان سرگرم کننده بوده و به آنها کمک می کنند تا درسهایشان را بهتر حفظ کنند، زیرا یادگیری را با عمل توام می کنند .این فقط بخشی از شیو ه های فعال است .شیو ه های فعال، رو ش هایی هستند که به تفکر فعال منجر می شوند .چنین تفکری درک واقعی از ایده های بهداشتی را بهبود می بخشد و مهارت های برنامه ریزی، اقدام و انتقال پیام های بهداشتی به سایرین را توسعه می دهد .همچنین به دانش آموزان کمک می کند تا مهارت های زندگی را کسب کرده، نگرش ها را بهبود بخشیده و ارزش ها را مستحکم کنند .بسیاری از مدارس که این شیوه های جدید را به کار می برند دریافته اند، در عین حال که معلمان، دانش آموزان، والدین و یا سایر اعضای جامعه یاد می گیرند که با استفاده از این روش ها، فعالیت های بهداشتی را با همکاری یکدیگر انجام دهند، آموزش سایر دروس هم ساده تر، هماهنگ تر و جذاب تر خواهد شد.

در این شیوه ها معلم و سایرین با دانش آموزان و نه برای دانش آموزان کار می کنند .در نتیجه دانش آموزان مسوولیت پذیرتر و از لزوم کمک به دیگران آگاه تر شده، مشکلات را بهتر حل نموده و شهروندان بهتری برای جامعه می شوند.

منابع مورد نیاز آموزش

اگرچه شیوه های جدید به منابع اضافی نیاز دارند ولی تعداد کمی از آنها به پول اضافی محتاجند .در بیشتر فعالیت های مطلوب آموزش سلامت از منابع موجود در مدارس و جامعه و از همه مهم تر از خود دانش آموزان استفاده می شود.

۹-شیوه فعال یادگیری و آموزش

۱.بحث گروهی

۲.داستان

۳.تصاویر و تخته سیاه

٤.فعالیت عملی

۵.بررسی

٦.بازدید و بازدیدکننده

۷.نمایش

۸.شعر و سرود

۹.بازی

این شیوه ها که راه های یادگیری و تفکر را بهبود می بخشند متناسب با موضوع و سن دانش آموزان تغییر می کنند. تعداد کمی از آنها به پول و تجهیزات زیاد نیاز دارند، اما همه آنها به معلمانی احتیاج دارند که مایلند چیزهای جدید را امتحان کرده و مشتاقند به دانش آموزان کمک نمایند تا برای خودشان فکر کنند

سلامت در برنامه درسی

- چرا و چگونه مدارس باید محتوای بهداشتی دارای اولویت را در کلیه دروس دوره تحصیلی تقویت کنند؟
- چگونه استفاده از متون بهداشتی، آموزش دروس مختلف را تقویت می کند؟
- ارتباط دروس با یکدیگر حول یک موضوع بهداشتی

چرا و چگونه؟

پس از تعیین اولویت های بهداشتی و نحوه مطرح کردن آن ها، لازم است آن ها را در دروس مختلف مورد توجه قراردهیم .معلمان می توانند این کار را به شیوه های مختلف انجام دهند:

•اولویت های بهداشتی را با دروس تمام پایه ها مرتبط کنند .لازم است پیام های مربوط به سلامت فردی، آب سالم، حفظ محیط زیست یا مراقبت از کودکان خردسال در کلیه سطوح مورد تاکید قرار گیرند و در زمان مناسب در حین تدریس معرفی شوند.

•یک موضوع بهداشتی را به عنوان اولویت ماه، فصل یا سال انتخاب کرده و از طریق سایر دروس برنامه تحصیلی تقویت کنند.

چرا ما دروس مختلف را به روش های متفاوت آموزش می دهیم و چرا مطالب بهداشتی به فراگیران کمک می کند تا روش های مختلف یادگیری خود را توسعه بخشند؟

معرفی و تقویت پیام های بهداشتی در دروس، به مراتب بهتر از به کارگیری صرف همان دروس برای مطرح کردن پیام های بهداشتی است. اغلب مطالب بهداشتی مطرح شده به رفع نیازهای این دروس کمک می کنند .بیشتر درس ها به منظور آموزش دانش (حقایق و ایده ها)، مهارت(چگونگی انجام کارها و رو شهای تفکر)و توسعه نگرش های خاص در نظر گرفته شده اند.

هدف کلی برنامه های مدرسه آن است که مجموعه ای از اطلاعات مفید و مهارت ها را در اختیار دانش آموزان بگذارند تا آنها زندگی را به خوبی آغاز کنند و هر درس علاوه بر آموزش انواع مختلف اطلاعات، مهارت های خاص یادگیری و تفکر مناسب را نیز توسعه دهد.

زبان به ما می آموزد که چگونه ارتباط برقرار کنیم و افکارمان را نظم دهیم .ریاضیات به ما می آموزند که چگونه دقیق و منطقی باشیم .علوم به ما می آموزد برای حل مشکلات دلایل و شواهد ارایه دهیم .تعلیمات اجتماعی به ما رو شهای درک سایر افراد جامعه و ارتباط میان مردم و محل زندگی شان را می آموزد .هنر و موسیقی به ما کمک می کنند تا نیروی خلاقیت خود را توسعه دهیم و قدر استعدادهای دیگران را نیز بدانیم .ورزش به ما کمک می کند، بدنمان را به طور مؤثر به کار گیریم .آموزش اخلاق و مذهب به ما کمک می کنند تا یاد بگیریم، در مورد آنچه درست یا غلط است،عمیقتر فکر کنیم .روش یادگیری و تفکر ما در هر درس متفاوت است و ما می توانیم برای بهبود راه هاییادگیری وتفکر از مطالب و مثالهای بهداشتی استفاده کنیم .ما تاکنون از درس هایی مانند هنر، کار دستی و موسیقی برای تقویت پیام های بهداشتی استفاده کرده و پوسترها و مدل های بهداشتی متنوعی ساخته ایم، همچنین

ترانه ها و آوازهایی تصنیف و اجرا کرده ایم که پیام های بهداشتی را به طور مؤثر انتقال می دهند . اما هنوز درباره اینکه سلامت چگونه می تواند به

تدریس دروس تجربی کمک کند و برعکس دروس تجربی چگونه می تواند اید ها و مهارت های بهداشتی را ارایه داده و تقویت کنند، فکر نکرده ایم .در این فصل، چهار درس علوم، ریاضیات، تعلیمات اجتماعی و زبان را بررسی می کنیم. ابتدا از درس علوم شروع می کنیم چون اغلب مطالب بهداشتی در این درس مطرح می شوند.

سلامت و علوم

بسیاری از مباحث درس علوم مانند یادگیری در مورد چگونگی عمل اندام های بدن به سلامت ارتباط دارند . بنابراین

اگر بخواهیم در مورد سالم تر شدن مطالبی را یاد بگیریم، آن نوع از روش های یادگیری و تفکر برای ما اهمیت دارند

که درس علوم به توسعه و پیشرفت آنها کمک می کند .در اینجا برخی از این رو شها را بررسی می کنیم:

دانش آموزان در درس علوم مشاهده و ثبت می کنند .آن ها آنچه هست را می بینند، نه آنچه را که می خواهند ببینند.

به طور مثال :ما رشد گیاهان را در دو قطعه زمین مشاهده و سپس ثبت کردیم.

•آنها سنجش و مقایسه می کنند .به طور مثال :گیاهان یک قطعه زمین، بلندتر و سالم تر از قطعه دیگر بودند .آنهایی که نزدیکتر به هم کاشته شده بودند، کوتاه تر و ضعیف تر از آنهایی شدند که دورتر از هم بودند.

•آنها سوال می کنند، فرضیه می سازند و پیش بینی می کنند .به طور مثال :چرا این تفاوت ها به وجود آمده است؟ من

فکر می کنم علت آن مربوط به فاصله میان گیاهان باشد .من پیش بینی می کنم، اگر آنها را دور از هم بکاریم، بهتر رشد خواهند کرد.

•آنها آزمایش می کنند و نتایج را تفسیر می کنند .برای مثال :من کاشتن دانه ها را به فاصله های یکسان از یکدیگر در دو قطعه زمین آزمایش کردم .زمانی که گیاهان بیرون آمدند، مشاهده کردم آنها تقریبا هم اندازه هستند، اما رشد گیاهان هنوز در یک قطعه از زمین بهتر از قطعه دیگر بود .من نتیجه گرفتم که مطمئنا فاصله بین آنها به این مساله مربوط است، اما عامل دیگری هم وجود دارد که رشد گیاهان را تحت تاثیر قرار می دهد.

•سپس آن ها سوالات بیشتری می پرسند .برای مثال :من چنین سوالی را از خودم پرسیدم که این عامل دیگر چیست؟

و تصمیم گرفتم که.....

هر زمان که مطالب بهداشتی را در درس علوم به کار می بریم، باید بکوشیم، مانند دانشمندان فکر کنیم و قبل از باور کردن هر چیز ابتدا سوال کنیم و سپس جواب ها را بیابیم.

در اینجا چند فعالیت که سلامت را با درس علوم مرتبط می سازد، مطرح می کنیم .این فعالیت ها می توانند با استفاده از رو ش هایی تدریس شوند که به دانش آموزان می آموزند که مانند دانشمندان فکر کنند .در این جدول و سایر جدولها،

حرف(پ)به معنای مناسب برای سطوح پایین دوره ابتدایی،(م)به مفهوم مناسب برای سطوح میانی دوره ابتدایی و

(ب)به معنای مناسب برای سطوح بالای دوره ابتدایی یا سطوح پایین دوره راهنمایی در نظر گرفته شده اند.

فعالیت هایی که درس علوم را با سلامت مرتبط می سازد:

سلامت عمومی

۱-تحقیق در مورد شستن دست :چگونه دست های ما واقعا تمیز می شوند؟(پ)

۲-تحقیق درباره روش های مختلف شستن دندان ها :چگونه می توانیم وسایلی برای شستن دندان ها بسازیم؟(پ)

۳-چگونه می توانیم کیفیت آب را بهبود بخشیم؟(پ، م)

٤-چگونه می توانیم آب آشامیدنی را از طریق تبخیر و تغلیظ سالم کنیم؟(ب)

٥-چگونه می توانیم آلودگی هوا را اندازه گیری کنیم؟(ب)

٦-انجام آزمایشاتی برای نشان دادن چگونگی فساد دندان ها از طریق مایعات شیرین(.م)

۷-تحقیق در مورد بهترین رو ش های شستشو و خشک کردن لباس ها(.م، ب)

ایمنی در منزل و جاده ها

۱-بررسی راه های اطفای حریق(سوختن نیاز به هوا دارد.) (م،ب)

۲-تحقیق درباره آنچه باعث می شود، بار از روی کامیو ن ها یا موتورها واژگون شود(مرکز ثقل) (م،ب)

۳-بررسی چگونگی کار ترمزها و شرایطی که در آن ترمز کردن برای ماشین ها و دوچرخه ها مشکل تر می شود (اصطکاک) (ب___)

غذاها، ویتامین ها و سایر عناصر مهم

۱-یافتن ارزش غذایی غذاهای مختلف :چگونه انواع مختلف غذاها می توانند به رشد مطلوب و حفظ سلامتکمک کنند(.پ، م، ب)

۲-بررسی ریزمغذی هایی مانند آهن و ید :چگونه آنها باید در غذاهای ما عرضه شوند تا به حفظ سلامت ما کمک کنند(.ب)

بیماری ها و موجودات زنده ای که آنها را منتشر می سازند

۱-پی بردن به چگونگی تکثیر حشرات خطرناک و پیشگیری از آن(.پ، م)

۲-بررسی چگونگی فساد غذاها توسط میکروب ها(.ب)

۳-چرا جوشاندن آب باکتری ها را می کشد؟(ب)

٤-چگونگی انتقال میکرو ب ها از طریق دست ها و آب(.م، ب)

٥-چگونگی انتشار اپیدمی هایی مانند حصبه(.م، ب)

سلامت و ریاضیات

در زمینه درس ریاضی مدارس تلاش می کنند دانش آموزان کار با اعداد، اندازه گیری، اشکال ریاضی و نیز مهارت های تخمین زدن، ارزیابی و ثبت نتایج(اغلب به صورت جداول و نمودارها)را یاد بگیرند .دوم اینکه آن ها را تشویق کنند، از ریاضیات برای حل مسایل زندگی روزمره استفاده کنند .کاربرد مطالب بهداشتی در هر دو مورد مؤثر است.

سلامت و تعلیمات اجتماعی

تعلیمات اجتماعی و علم محیط زیست(با عنوان درس تاریخ، جغرافیا و مدنی)، شیوه زندگی مردم در کنار هم و در محیط را بررسی می کند .بنابراین در بررسی سلامت محیط، تعلیمات اجتماعی یک درس اساسی محسوب می شود.برخی موضوعات مثل علوم ممکن است، به طور مستقیم به سلامت مربوط باشند، اما ایده ها و مهارت های دیگری هم وجود دارند که در آنها، متون بهداشتی می توانند بهترین روش افزایش و درک و تفکر نوجوانان باشند.

ایده ها

•حقوق و وظایف شهروندان

حقوق و وظایف مرتبط با سلامت، موضوعات بهداشتی مرتبط با حقوق زنان و نوجوانان، الزام هر شهروند به انتقال دانش مؤثر و مفید از طریق مثا ل ها و کلمات به سایرین .نوجوانان نیز شهروندان جامعه محسوب می شوند.

سلامت و زبان

بیشتر ما زبان را به عنوان مهم ترین درس دوران تحصیل در نظر می گیریم، اما لازم است از زبان برای برقراری ارتباط در موارد مهم استفاده کنیم .موضوعات بهداشتی برای همه ما مهم هستند .زمانی که زبان تدریس می کنیم، باید سه نوع مهارت مختلف را توسعه دهیم.

•کاربرد صحیح زبان با استفاده از قواعد دستور زبان

•گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن به طور مؤثر

•استفاده از زبان به عنوان وسیله تفکر و عمل :دریافت، تفسیر و عمل به اطلاعات و ایده ها

قواعد دستور زبان و کاربرد صحیح آنها

دانش آموزان باید یاد بگیرند، به طور صحیح صحبت کنند و بنویسند و این مستلزم تمرین قواعد دستور زبان و الگوهای جملات، کاربرد زمآن های گذشته و آینده و یادگیری ساختن جملات ساده و پیچیده است .مثا ل های بهداشتی می توانند در این قبیل تمرین ها استفاده شوند .برای مثال:

•کاربرد زمان گذشته :ما دیروز لوله کشی صابون مایع را در مدرسه انجام دادیم .بعد از آن احساس رضایت خاطر نمودیم.

•کاربرد جملات شرطی :اگر ما دست های خود را بعد از رفتن به توالت و قبل از غذا خوردن بشوییم بیمار نمی شویم و ناخواسته همکلاسی های خود را نیز بیمار نمی کنیم.

مهارت های مؤثر در صحبت کردن، گوش دادن، خواندن و نوشتن

خواندن :روخوانی را در ابتدا می توان از متون ساده آغاز کرد، مانند نوشته های خلاصه ای که یک تصویر بهداشتی را توصیف می کند.

من با برادرم بازی می کنم .من با او صحبت می کنم .او کلماتی را می گوید که من می گویم .این روشی است که با آن بچه ها گفتگو کردن را می آموزند.

نوشتن :می تواند شامل چند جمله باشد که یک تصویر را شرح می دهد یا یک پاراگراف کوتاه را به پایان می رساند.

من زمانی که خواهر کوچکم با چهار دست و پا در آشپزخانه راه می رود .بسیار مراقبت هستم .من .....

و بالاخره، مهارت های خواندن و نوشتن می توانند به داستان های بهداشتی مرتبط شوند .دانش آموزان می توانند از داستان هایی که قادرند بخوانند یا از آن هایی که برایشان خوانده می شوند، شروع کنند .آنها می توانند با استفاده از این داستان ها تمرین کنند.

مهارت های کسب اطلاعات و تفسیر آن

در کلاس های سطوح بالاتر، موضوعات بهداشتی وسیله بسیار خوبی برای توسعه مهارت های مطالعه در زبان به شمار می روند .در اینجا برخی مهارت های اساسی که برای هر دانش آموز لازم است تا بتواند مانند یک فرد بزرگسال

مستقل و به طور مؤثر یاد بگیرد، مطرح می شوند .در کنار هر مهارت یک مثال مبتنی بر سلامت آورده شده است.

۱-یافتن اطلاعات از کتاب ها :دانش آموزان از دستورهای کمک های اولیه برای دانستن روش درمان سوختگی ها استفاده می کنند.

۲-خلاصه کردن اطلاعات بدون از دست دادن نکات مهم :دانش آموزان یک پمفت آموزش سلامت درباره یک موضوع بهداشتی، به نسبت یک چهارم اندازه اصلی خلاصه می کنند.

۳-تهیه یادداشت های مفید :دانش آموزان یادداشت هایی را از طریق گفتگو با کارکنان بهداشتی در مورد سلامت آب تهیه می کنند.

٤-تهیه گزارش از اقدامات انجام شده :دانش آموزان از اقداماتی که برای شناسایی و کمک به کودکان معلول انجام داده اند، گزارش تهیه می کنند.

٥-بحث گروهی و ارایه گزارش :دانش آموزان بحث مفیدی را در مورد چگونگی کمک به قربانیان ایدز در جامعه طرح ریزی و هدایت می کنند.

٦-برنامه ریزی روشن و دقیق برای اقدام :دانش آموزان فعالیت هایی را برای ایمنی جاده طرح ریزی می کنند___.

سلامت در کل برنامه های درسی ارتباط دروس با یکدیگر بر اساس یک موضوع بهداشتی

ارایه و تقویت ایده های بهداشتی باعث به هم پیوستن دروس بسیاری می شود .این مساله به طور معمول به دو صورت اتفاق می افتد .هر مدرسه و کلاسی می تواند جهت فهم بیشتر این ایده ها توافق کند که یا از تمام فرصت های ممکن در طول یک ترم و یا یک سال تحصیلی برای آموزش یک موضوع بهداشتی استفاده کند یا در دوره کوتاه تری(مثلا دو هفته)به آموزش آن بپردازد.